

Spor Bilimlerinde Kuram, Araştırma ve Uygulamalar: Disiplinlerarası Yaklaşımlar

Editörler

Prof. Dr. Fatih ATIKKAř

Doç. Dr. Mevlüt GÖNEN

Dr. Öğr.Üyesi Zekai ÇAKIR

Spor Bilimlerinde Kuram, Araştırma ve Uygulamalar: Disiplinlerarası Yaklaşımlar

Editörler

Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ

Doç. Dr. Mevlüt GÖNEN

Dr. Öğretim Üyesi Zekai ÇAKIR

***Spor Bilimlerinde Kuram, Araştırma ve Uygulamalar:
Disiplinlerarası Yaklaşımlar***

***Editörler: Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ, Doç. Dr. Mevlüt GÖNEN,
Dr. Öğretim Üyesi Zekai ÇAKIR***

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Sayfa ve Kapak Tasarımı: Duvar Design

Yayın Tarihi: KASIM 2025

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-8734-25-6

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvaryayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

Editörler

Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ

^{*2}Faculty of Sport Sciences, Manisa Celal Bayar University,
Manisa, Türkiye

fatihcatikkas@gmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-4105-2029>

Doç. Dr. Mevlüt GÖNEN

⁷Faculty of Sport Sciences, Bayburt University,
Bayburt, Türkiye

mevlutgonen@bayburt.edu.tr

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9622-7001>

Dr. Öğretim Üyesi Zekai ÇAKIR

¹Faculty of Sport Sciences, Bayburt University,
Bayburt, Türkiye

zekaicakir@gmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7719-1031>

İÇİNDEKİLER

1.Bölüm.....5

ÜNİVERSİTELERDE AÇILIŞ DERSİ GELENEĞİ: SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİ İÇİN BİR ÖRNEK DENEME

Ersin AFACAN

2.Bölüm.....23

SAHADAN VERİYE: ANTRENMAN BİLİMİNDE TEKNOLOJİ VE YENİLİKÇİ UYGULAMALAR

Sinan SEYHAN, Görkem AÇAR, Fatma Gözlükaya GİRGİNER

3.Bölüm.....36

KÜLTÜREL KİMLİK, KÜLTÜREL BÜTÜNLEŞME VE KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA ETNOSPOR ORGANİZASYONU

H. Mehmet TUNÇKOL, Tolga ŞAHİN

4.Bölüm.....49

ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİLERİNDE İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Veysel DİREKÇİ

5.Bölüm.....68

İDİYOPATİK BOY KISALIĞI VE AĞIRLIK KALDIRMA İLİŞKİSİ: HALTER ÖRNEĞİ

Ömer Faruk, AKSOY, Yekta Göksel, OĞUR, Umut Diyar, GÖK

6.Bölüm.....79

SPORDA ÖRGÜTSEL SOSYALLEŞME VE ÖRGÜTSEL DEDİKODU

Yekta Göksel, OĞUR, Ömer Faruk, AKSOY, Umut Diyar GÖK

1. BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERDE AÇILIŞ DERSİ GELENEĞİ: SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİ İÇİN BİR ÖRNEK DENEME

Doç. Dr. Ersin AFACAN¹

¹ Sporda Felsefe Grubu Akademisyeni

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3382-4116> mentorerersin@hotmail.com

1. GİRİŞ

Bir ülke için toplumsal yapıdaki sorunlar başta olmak üzere tüm sorunlar, Milli Eğitimin bozukluğundan ortaya çıkmaktadır (Ergin, 1988). Bu tür bir bozukluk, sadece eğitim programının yetersizliğinden değil, aynı zamanda konferans ve seminer gibi pedagojik yöntemlerin yetersizliği ve yokluğundan da kaynaklanmaktadır (Rosovsky, 2008). Bu nedenle bir üniversitenin ilk akademik dersinin derin bir anlamı olması gerekir ki bu derin anlam, günün anlam ve öneminden çok akademi dünyasının sorunları ile bilimin geniş koridorlarındaki ve aynı zamanda labirentlerindeki ışığın kısaca işaret edilmesidir (Ortaylı, 2019). Belki de bu nedenle, açılış dersi dışında başka etkinlikler de düzenlenebilir (Karakoç, 2008). Çünkü aydın insan, birçok etkinliği kendisinde topladığı için çelişkisi olan insandır ve bu çelişki kendisini problematik yapmaktadır (Turgut, 1992). Elbette, bilimsel etkinliklerin artışı bilimsel bilgideki artışa eşitlememek gerekir (Woolgar, 1999). Örneğin, sadece kuramsal içerikli araştırma yapmak yeterli olmaz, aynı zamanda bu araştırma sonuçlarının hayatın çeşitli yaşam alanlarında en doğru şekilde değerlendirilmeleri de gerekmektedir (Sayılı, 2001). Bu nedenle dünyanın birbirinden ayrı olan toplumlarında bireyler, hızla gelişen bilim ve teknolojinin buluşlarını hayatın gündelik sorunlarına uygulama yollarını aramaktadır (Black, 1967). Örneğin, ABD’deki bilimsel araştırmaların önemli bir bölümü, silahlı kuvvetler tarafından ülkenin saldırı ve savunma yeteneklerinin artırılması amacıyla yaptırılmaktadır (Rosovsky, 2008).

Kültürel yaşam, toplumun yapısına ve oluşunun pek çok koşuluna bağlı olduğu için ağır bir dönüşüm ürünüdür (Safa, 2017). Bu nedenle yüksek öğrenim gençliğinin içinde ülke ve dünya sorunlarından uzak, görev bilinci ile sorumluluk duygusundan yoksun bazı aylak gençlerin varlığı insanlık için zararlı bir durumdur (Üstün, 1969). Böyle durumlarda yapılacak ilk iş, gençliği oyalayacak ve başıboşluktan kurtaracak heyecan kaynakları bulmaktır (Ayverdi, 1976). Şu bir gerçek ki bir milletin en önemli sermayesi, yetişmiş insan gücüdür (Duralı, 2020). Çünkü bilim ve teknolojiye ulaşan medeniyetin geçmiş zamanlara oranla çok ileri bir aşamaya vardığı günümüzde, toplumların üzerinde en çok durduğu konu, insan sorunudur (Eyuboğlu, 1990). Örneğin, Osmanlı’nın çöküş dönemine şahitlik eden düşünür, yayımcı ve yazar Tüccarzâde İbrahim Hilmî Çığırâçan (1876-1963), yazdığı *Avrupalılaşmak* adlı eserinde Osmanlı’nın son dönemlerinde padişah ile sadrazamların çoğunun azimsiz ve cahil, şeyhülislamın çoğunun düşüncesiz olduğuna vurgu yapmıştır (Hilmi, 1997). Osmanlı’nın son zamanlarındaki bu yetişmiş insan sorunu, Cumhuriyet Dönemi’ne de yansımış ve Cumhuriyet aydınlarının çoğu yarım, yüzeysel ve halktan kopuk şekilde yaşamıştır (Turgut, 1992). Dolayısıyla ‘yarı aydın’ tipi, Türkiye’de yeni bir olgu değildir (Soykan,

1998). Örneğin Osmanlı aydınlarının çoğu için halk, hiçbir zaman güvenilen ve değer verilen bir güç olmamıştır (Avcı, 2000). Bu nedenle Türk aydınları toplumla, tarihle ve dinle barışmalıdır (Turgut, 1998). Çünkü Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan Osmanlı'daki Batılılaşma sürecinin ilk ve en önemli yazarlarından biri olan Şinâsi (1826-1871)'nin de belirttiği gibi Türk toplumunun yöneldiği ve girmek istediği medeniyet, akıl ve hukuk temeline dayanmaktadır (Karakuş, 1995). Dolayısıyla bir toplumda uygulanacak olan siyasi, ekonomik, hukuki ve pedagojik sistemlerin başarılı olması, o toplumda yaygın ve egemen olan zihniyet yani anlayış ile doğrudan ilgilidir (Öner, 1995). Bu bağlamda, dünya genelinde tartışılan konulardan biri, bağımsız bir aklın üniversitede öğretim üyeliği kadrosu alabilmesi ve bunu koruyabilmesi ile bir öğrencinin bağımsız aklının bağımsız kalabilmesinin ne oranda olası olduğudur (Rand, 2009). Böyle bir oran hesabı, üniversitede ifade özgürlüğünün söz konusu olup olmadığını ortaya koymaktadır (Russell, 1995). Örneğin Felsefe Profesörü Macit Gökberk (1908-1993), 1945 yılında çevirisini yaptığı Felsefe Profesörü Ernst Von Aster (1880-1948)'in yazdığı, Bilgi Teorisi ve Mantık adlı kitabı Türkçe'ye çevirirken yeni felsefe terimlerini kullanmadığı gerekçesiyle dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel (1897-1961) tarafından kendisine uyarı mektubunun yazıldığını ama 25 Haziran 1946 yılında çıkarılan Üniversiteler Yasası ile üniversitelerin özerk olduğunu belirtmiştir (Gökberk, 1980).

Açılış dersi, üniversitenin veya fakültenin yeni öğretim yılının açılış töreninde verilen ilk ders olup genellikle güncel veya kuramsal bir konuyla ilgili olarak verilir (hukuk.deu, 2025). Türkiye'de açılış dersleri bazen tarihsel açıdan ilginç dönemlere denk gelmiştir. Örneğin, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi açılış dersini yapacak olan Profesör Josef Dobretsberger (1903-1970)'in konuşma yapacağı günde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat etmesi üzerine açılış dersi 08 Aralık 1938 tarihinde gerçekleştirilmiştir (Sayar, 2007). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 85. Kuruluş Yılı Açılış Dersini 05 Kasım 2010 Cuma günü veren Profesör Aynur Yongalık, "Türkiye'de profesör unvanının ilk olarak resmen kullanıldığı Ankara Hukukun 85. Kuruluş yılında Ankara Hukuk mezunu olmanın ve bu unvanla açılış dersini vermenin onurunu öncelikle sizlerle paylaşmak isterim." diyerek ilginç bir denk gelme durumunu dile getirmiştir (Yongalık, 2011). Açılış dersleri ile ilgili bir başka ilginç örnek, Fransız felsefecisi Roland Barthes (1915-1980)'in 1977 yılında Collège de France'te (Paris) Edebiyat Göstergebilimi kürsüsünde verdiği ilk ders olan açılış dersi, Bir Deneme Bir Ders: Eiffel Kulesi ve Açılış Dersi olarak kitap şeklinde yayımlanmıştır (Barthes, 2008).

2. Üniversitelerde Açılış Dersi Geleneği

Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde, günümüz üniversite öğretim elemanına denk bir görev yapan müderrislere (bugünkü profesörler) özgü açılış dersleri, medreselerin kurumsallaşmaya başladığı dönem olan 5 ile 11. yüzyılın ortalarında gelenek durumuna geldi (Keleş, 2016). Zaten üniversite, bir Orta Çağ icadıdır (Ortaylı, 2019). Tarihçiler, Batı Avrupa medeniyetindeki çağdaş bilginin ilk kaynaklarını, 12. yüzyıl Rönesans'ına kadar geriye götürmektedirler (Black, 1967).

Üniversite, içinde yer aldığı toplumun bir parçası olduğu için ondan ayrı düşünülemez (Üstün, 1969). Bu nedenle örneğin, geçmiş dönemlerde medresenin açılışını duyurmak için her tarafa haberciler gönderilir ve Anadolu'daki tüm etkili ve yetkili **insanlar açılışa davet edilirdi** (Keleş, 2016). Çünkü sosyal ortam, bireyin kimliği özelliğinde olduğu için çevreyi anlamadan o çevrenin içinde yaşayan bireyi anlama olanağı yoktur (Eyuboğlu, 1990). Ayrıca eğitimin bir görevi de bireyi toplumsallaştırmak ve çevresine uyumlu insanlar yetiştirmektir (Turgut, 1998). Dolayısıyla üniversite, bulunduğu şehirdeki etkili ve yetkili insanları Açılış Dersi gibi etkinliklere davet etmezse öğretim üyelerinin eşiti olan insanlardan uzaklaşmasına, okulun bilgi kaynaklarının zayıflamasına ve yapıcı eleştirilerden yoksun kalmaya neden olunacaktır (Rosovsky, 2008). Bu bağlamda, günümüzde Açılış Dersi etkinliğini topluma haber verme işi, genelde sosyal medya aracılığı ile olurken bazen de konuşmacının gelecek yılki konuşmacıyı ilan etmesiyle olmaktadır. Örneğin, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2009-2010 Öğretim Yılı Açılış Dersi 07 Ekim 2009 Çarşamba günü saat 10.30'da gerçekleşmiş ve ilk dersi veren Profesör Yusuf Karakoç, gelecek yılki konuşmacı olarak Profesör Oğuz Atalay'ı işaret etmiştir (Karakoç, 2008). Geçmişte de benzer durumlar yaşanmıştır. Örneğin, Büyük Selçuklular zamanında kurulan ve vezir Nizamülmülk'ün adıyla anılan Nizamiye Medreselerinde açılış derslerini bir süre Şîrâzî vermiş ve daha sonra kendisi, açılış dersi vermek istemeyince bu görev, Ebû Nasr İbnü's-Sabbâğ'a verilmiştir (Agitoğlu, 2024). Dolayısıyla ilk açılış dersini, ilk medrese olan Bağdat Nizamiye Medresesi'nin atanmış ilk müderrisi Ebû İshâk eş-Şîrâzî vermiştir (Yıldırım, 2025). Dünya çapında bilinen ünlü filozof Gazzâlî de müderris olarak Bağdat Nizamiyesi'nde ders vermiştir (Akyüz, 1997).

Müderris açılış dersinde, sadece tek bir konu üzerinde değil, **pek çok konuya değinerek** bilgisinin genişliğini ve derinliğini ortaya koyardı (Keleş, 2016). Belki de bu nedenle filozof Arthur Schopenhauer (1788-1860), “Gençler hayatlarının kalanında felsefeye karşı çıksınlar diye her üniversitede birkaç derinliksiz konuşmacıyı tutmak tamamen gereksizdir.” demiştir (Schopenhauer, 2008). Zaten aydın (münevver) olmak, bilmediği ve araştırmadığı konu üstünde konuşmamak demektir (Ayverdi, 1976). Bunun yanında, bilim insanını herhangi bir konuyu

incelemeye yönelten güdülerin arasında, yeni şeylerin bulunabileceği ve bu yeni şeylerin daha iyi olabileceği ile daha derinliğine anlama olasılığının bulunduğu inancı da vardır (Rosovsky, 2008). Örneğin, Osmanlı döneminde çeşitli aralıklarla kapanan Darülfünun, 01 Eylül 1900 cumartesi günü “Darülfünun-u Şahane” adıyla tekrar açılmış ve açılış dersini Tefsir hocası olan Manastırlı İsmail Hakkı (1846-1912) Fâtiha Sûresinin tefsirini yaparak gerçekleştirmiştir (Eren ve Gökkır, 2025). 4 yıllık Diniye Şubesi, 3 yıllık Edebiyat Şubesi ve 3 yıllık Tabiiye Şubesi ile bu okul, o yıllarda yüksek öğrenim çağına gelmiş gençlerin yasağa rağmen Avrupa üniversitelerine gitmelerini önlemek için açılmıştır (Akyüz, 1997). 1908 yılından itibaren “Darülfünun-u Osmani” adını alan üniversite, Emrullah Efendi’nin çabalarıyla 21 Nisan 1912’de bir ıslahat geçirerek şube sayısını beşe çıkarmıştır (Karakuş, 1995).

Günümüzde de açılış derslerini pek çok konuya değinerek yapmak gibi benzer durum söz konusudur. Örneğin, Dicle Üniversitesinde 1982-83 öğretim yılı açılış dersini veren Profesör Aydın Zevkliler’in “Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları” başlıklı konuşması, 37 sayfa ile 124 alıntıdan oluşmakta ve sosyoloji, tıp, hukuk ve psikoloji gibi birbiri ile ilişkili alanları kapsayan geniş ve derinliği olan bir konuşmadır (Zevkliler, 1983). Bir başka örnek ise açılış dersinin konusu olarak Türk milletinin yüzyıllar boyunca geçirmiş olduğu medeniyet aşamalarını seçtiğini ifaden eden ve bu doğrultuda Erzurum Atatürk Üniversitesi’nin 1958 yılındaki açılış konuşmasını yapan edebiyat profesörü Mehmet Kaplan’dır (Soydaş, 2019). Yine bir diğer örnek, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı olarak 1982-1983 ders yılında açılış dersini veren Profesör Yılmaz Altuğ (1925-2014)’un konu olarak Atatürk İnkılâbı ve İlkeleri konusunu detaylı anlatan konuşması bulunmaktadır (Altuğ, 2011). Bir başka örnek ise Psikoloji Profesörü Sabri Esat Siyavuşgil (1907-1968)’in İstanbul Üniversitesi’nin 1945-1946 öğretim yılı açılış dersinde “Ahmet Mithat-Mürebbi” başlıklı konferansıdır. Bu konferansın konusu olan yazar, gazeteci ve yayımcı Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) için Siyavuşgil’in bu konuşmada, “Rönesans Adamı” tabirini kullanması Türk edebiyat tarihi açısından oldukça dikkat çekici olmuştur (Savaş, 2022). Bu duruma Batı ülkelerinden de örnek verebiliriz. Örneğin, Berlin Friedrich Wilhelms Üniversitesi öğretim üyelerinden Franz Babinger (1891-1967), 07 Mayıs 1921 cumartesi günü verdiği açılış dersinin konusu “Der İslâm in Kleinasien: Küçükasya’da İslâmiyet” olup bu konuşmanın makalesi Türkçe’ye tercüme edilerek Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası’nda yayımlanmıştır (Kanar, 2015). Batı medeniyetinden bir başka örnek, filozof Martin Heidegger (1889-1976) tarafından 1929 yılında Freiburg Üniversitesinde verilen açılış dersinde “Metafizik Nedir?” başlıklı konuşmadır (Çelebi, 2016). Dolayısıyla

üniversitenin açılış dersinde hangi konunun anlatılması gerektiği önemli olduğu için klasik bir konunun seçilmesi yerine, herkesi ilgilendirecek genel bir konunun seçilmesi gerekir (Karakoç, 2008).

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 1972-1973 öğretim yılı açılış dersini veren Profesör Turgut Akıntürk (1932-2009), konuşmasında bu durumu şöyle açıklamıştır; “Açılış dersleri fakültenin bütün öğrencilerine, dersi izlemek lûtfunda bulunan sayın konuklara ve hattâ bir ölçüde kamu oyuna da hitap etmektedir. Bu itibardır ki, seçilecek konunun herkese hitap edebilir nitelikte olması ve aynı zamanda hukuk siyaseti açısından bilimsel tahlil ve eleştirilere müsait bulunması da gerekir.” (Akıntürk, 1972). Açılış dersinde herkese hitap edebilecek bir konu seçme ile ilgili olarak yakın zamandan bir örnek verebiliriz. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 76. Kuruluş Yıldönümü nedeniyle 05 Kasım 2001 pazartesi günü yapılan kutlama törenindeki açılış dersini veren Profesör Turgut Turhan (1954-2024)'ın konuşmasının başında kullandığı “...insanları tatlı bir ‘kâr-zarar’ hesabı içine sokmuş bulunan "Euro"yu tanıtmaya çalışacağım.” ifadesi günümüzde de yatırımcılar için geçerli bir ifadedir (Turhan, 2001). Bu son iki örnekte de görüldüğü üzere Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, çoğu zaman ders yılını, bir akademisyenin verdiği dersle açmaktadır (Kunter, 1981).

Açılış dersi, geçmiş zamanlarda müderris için yeteneklerini sergilemek açısından bir sınav özelliği taşırdı ve bu bakımdan **hitabet yeteneği olan âlimler** için de şöhet elde etme fırsatı oluyordu (Keleş, 2016). Çünkü bilim için kurulmuş okulların açılış törenlerinin en önemli anlarından biri, açılış dersleri olup bu derslerde sultan, emirler ve dönemin diğer önde gelen âlimleri hazır bulunuyordur. Bu nedenle açılış dersini kimin vereceği konusu son derece önemliydi ve genellikle ulema ile devlet yöneticileri tarafından saygı gösterilen âlimler açılış derslerini verirdi (Yılmaz, 2014). Açılış dersinin bir fırsat olarak günümüzde de görülmesine örnek olarak, 31 Ekim 1939 salı günü İstanbul Üniversitesi'nin açılış dersini veren Ordinaryüs Profesör Ernst E. Hirsch (1902-1985)'in şu giriş cümlesini verebiliriz; “Her ders senesini, Üniversite tedrisat programına dahil derslerden birile açmak âdeti, bugün huzurunuzda, Hukuk Fakültesine mensup bir profesöre söz söylemek fırsat ve şerefini bahşetmektedir.” (Hirsch, 1939). Açılış dersi vermeyi bir şeref olarak görenlerden biri olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü Yasemin Işıқтаç, “1999 yılında hukuk fakültesi için bir açılış dersi yapma şerefi bana verilmişti.” diyerek bu durumu vurgulamıştır (Işıқтаç, 2022). Bu duruma günümüzden bir başka örnek vermek istersek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk yükseköğrenim kuruluşu ve ilk hukuk okulu olarak 05 Kasım 1925'te Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından Ankara'da “Ankara Adliye Hukuk Mektebi” adıyla açılan ve şimdiki adı Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi olan okulun ilk

eğitim kadrosunda yer alan Profesör Mazhar Nedim Göknıl, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde verdiği açılış dersine “Her şeyden önce bu açılış dersime huzur ile şeref veren sayın Dekanımız Sıddık Sami Onar'm, beni sizlere takdim ederken nâciz şahsım ve mesaim hakkında sarfettiği gönül alıcı ve cesaret verici lûtufluk sözlerine candan teşekkürlerimi sunarım.” diyerek bir giriş yapmıştır (Göknıl, 2011). Çünkü Türkiye’de hukuk, tarih, dil ve coğrafya gibi alanların akademik bir uğraş konusu haline getirilmesi ve düzenli bir şekilde ortaya konması Türkiye Cumhuriyeti’nin eseridir ve Cumhuriyetin kurucusu olan Atatürk’ün yaptığı bir atılımdır (Ortaylı, 2019). Açılış dersine teşekkür ile başlamaya Tıp alanından da bir örnek verebiliriz. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 1959-1960 öğretim yılı açılış dersini veren Ordinaryüs Profesör Abdülkadir Noyan (1886-1977), konuşmasına “Derse başlamadan evvel bu ders için beni bu kürsüye dâvet eden aziz arkadaşlarım Prof. Dr. Cavit Sökmen'e ve Prof. Dr. Zafer Paykoç'a teşekkürlerimi sunarım.” diyerek teşekkür ile başlamıştır (Noyan, 1959). Dolayısıyla açılış dersleri genelde bir teşekkür ile başlar.

Açılış dersi konuşmalarında üniversiteler ile ilgili **durum tespitleri bulunmaktadır**. Örneğin, Felsefe Profesörü Giovan Battista (Giambattista) Vico (1668-1744), 1709 yılında Napoli Üniversitesi’nde yaptığı “Çağımızın Araştırma Yöntemleri Üzerine” başlıklı açılış konuşmasında Kartezyen eğitim felsefesi anlayışının eksikliğini gediğini ortaya döküp sert bir eleştiri getirerek durum tespiti yapmıştır (Yücel ve Kabadayı, 2017). Yakın zamandan örnek vermek gerekirse, Erzurum’daki Atatürk Üniversitesi’nin ikinci ders yılında açılış konuşmasını yapan Edebiyat Profesörü Mehmet Kaplan (1915-1986), “İki bin metrede acaba bu kültür ağacı tutacak mı diye şüphe edenler, bir sene zarfında Atatürk Üniversitesi’nin kat ettiği mesafeyi düşünürlerse girilen teşebbüsün herhâlde sağlam bir temele dayandığını itiraf ederler.” demiştir (Soydaş, 2019). Böylece konuşmacı Kaplan, üniversitenin hızla geliştiğine dair bir durum tespitinde bulunmuştur. Durum tespiti ile ilgili olarak bir başka örnek, Işık Üniversitesi 2020-2021 Akademik Açılış Törenine katılıp İlk Dersi veren Profesör Mehmet Toner’dir. Toner konuşmasında, durum tespiti olarak üniversitelerde öğretilmeyen hayal kurmak (imagination), merak (curiosity), yaratıcılık (creativity) ve sezgi (intuition) olmak üzere dört önemli özellikten bahsetmiştir (Erel ve arkadaşları, 2020). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 1943—1944 Yılı Açılış Dersini veren Ordinaryüs Profesör Ahmet Esat Arsebük (1884-1954), konuşmasının başlangıç kısmında “Bu ders yılı ile Fakültemiz 19 uncu yaşına basmış oluyor. Bu müddet içinde yüzde onuna yakını kız olmak üzere 2722 mezun verdik.” diyerek bir durum tespitinde bulunmuştur (Arsebük, 1944). Zaten üniversitelerde profesörler başta olmak üzere tüm öğretim elemanları olabildiğince ve yetenekleri elverdiğince durum tespiti

yapıp sadece doğru ve gerçek olanı öğretmekle görevli ve sorumludur (Schopenhauer, 2008).

Açılış dersi konuşmaları genelde **iyi dilekler ile kapatılır**. Örneğin Tarih Profesörü İlber Ortaylı, Işık Üniversitesi 2019-2020 Akademik Yılı Açılış Töreni için yaptığı konuşmayı, “Hepinize iyi bir ders yılı diliyorum ve yakın gelecekte tekrar sizi bir yerlerde görmek istediğimi bilmenizi isterim. Saygılarımla” diye bitirmiştir (Ortaylı, 2019). Bir başka örnek olarak, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı olarak 1982-1983 ders yılında açılış dersini veren Profesör Yılmaz Altuğ, “Hepinizin Fakültenizi sağlık içinde başarıyla bitirmenizi ve iyi birer hukukçu olmanızı tekrar temenni ederim.” diyerek konuşmasını tamamlamıştır (Altuğ, 2011). Gaziosmanpaşa Üniversitesi’nin 2013-2014 Öğretim Yılı Açılış Dersi konuşmasını yapan Profesör Mehmet Hüsrev Subaşı, “öğretim yılının başarılı geçmesini diliyorum.” diyerek sözlerini tamamlamıştır (Subaşı, 2014).

Açılış Dersi, klasik bir ders olmadığı için saatlerce sürmemeli ve bitiminden sonra **soru-cevap bölümü de bulunmalıdır** (Karakoç, 2008, 3). Örneğin, Osmanlı’nın son zamanlarında “Darülfünun-u Şahane” adıyla tekrar açılan Darülfünun okulunun açılış dersini yapan Tefsir hocası Manastırlı İsmail Hakkı (1846-1912)’nin konuşması bir saat sürmüştür (Eren ve Gökçır, 2025).

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda Türkiye’deki Spor Bilimleri Fakülteleri için örnek oluşturabilecek bir Açılış Dersi metnine geçebiliriz.

3. Spor Bilimleri Fakülteleri İçin Örnek Bir Açılış Dersi Denemesi

Spor Bilimleri Fakülteleri için hazırladığım 2025-2026 akademik yılı açılış konuşması ve ilk dersine hoş geldiniz.

Bu konuşma fırsatını bana verdikleri için sayın rektörüme ve sayın dekanıma teşekkür ediyorum.

Öncelikle entelektüel anlamda bugünlere gelmemde emekleri olan annem Güner Afacan ve babam Erim Afacan’ı rahmet ile anıyorum. Ayrıca kardeşlerim Engin ve Ercan Afacan’a yardımlarından dolayı teşekkür ediyorum. İnsan hayatında vefa gereklidir ve bu duygu, kişinin gelişimine katkı sağlayan aile üyelerinden başlayıp toplumun diğer üyelerine doğru yayılmalıdır. Bu nedenle benim üzerimde az veya çok hakkı bulunan herkese teşekkür ederim. Özellikle akademik anlamda esas muhataplarım olan ilkokul öğretmenim rahmetli Ünal Gürsoy’dan itibaren tüm ilkokul, ortaokul, lise, lisans, yüksek lisans ve doktora öğretmenlerine teşekkür ediyorum. Olumlu ve olumsuz pek çok şeyi kendilerinde gördüm ve öğrendim.

Bizden sonra gelecek nesillere bir dipnot bırakmak adına felsefe, sosyoloji ve psikoloji temelinde spor ve eğitim üzerine bilimsel makaleler, kitap bölümleri ve

kitaplar yazıyor, bilimsel kongrelerde bildiriler sunuyor, davetli konuşmacı olarak ülkemizin pek çok yerinde konferanslar veriyor ve Youtube kanalım için videolar çekip yayınlıyorum.

Tüm bu iş ve işlemleri Türk Milletine karşı bir toplumsal görev olarak ve aynı zamanda bilgimin ve görgümün sadakasını vermek olarak da yapıyorum.

İlkokuldan itibaren doçentliğe kadar giden kariyer yaşantımda **bilgi** ve **ahlak** arasında bir denge kurmaya çalıştım. Bu konuşmamın ve ilk dersinizin temeli de bu iki kavram olacak. Bilgi ve ahlak. Çünkü felsefi, bilimsel, gündelik, dini veya teknik olsun her türlü bilginin temelinde ahlakın olması gerektiğine inanıyorum. Bu entelektüel inanç ile açılış dersine başlayalım.

Türk insanının, Osmanlı ve öncesine dayanan kültürel mirasın olumlu yönlerini daha az, olumsuz yönlerini daha çok alarak Cumhuriyet Dönemine bir kültürel aktarma yaptığını az gelişmiş bir ülke olmamızdan anlıyoruz. Yüce insan, cennet mekân rahmetli milli önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, sürekli olarak aklı, bilimi ve felsefeyi Türk milletinin önüne koymasına rağmen kendisinden sonra bu anlayışın yeterince devam ettirilmediğini ve geliştirilmediğini görüyoruz.

Atatürk döneminden itibaren, benim çalışma alanlarımda yaptıkları ile çok takdir ettiğim ve hatta hayran olduğum Amiran Kurtkan Bilgiseven, Nurettin Topçu, Peyami Safa, Kemal Tahir, Emre Kongar, Doğan Cüceloğlu, Çetin Altan, Ziya Gökalp, Rasim Adasal, Kurtuluş Kayalı, Nilgün Çelebi, Hilmi Ziya Ülken, Cahit Tanyol, Özcan Köknel, Engin Geçtan, Nermi Uygur, Niyazi Berkes, İsmail Cem, Niyazi Kahveci, Cemil Meriç, İoanna Kuçuradi, İhsan Turgut, Bozkurt Güvenç, Bayram Kodaman, Atilla İlhan, Aziz Nesin, İlber Ortaylı, Hasan Ali Yücel, Mümtaz Turhan ve Erol Güngör gibi dünya çapında düşünür ve bilim insanı yetiştirme hızımız ve oranımız ne yazık ki azalıyor.

Azalıyor. Çünkü rahmetli Hasan Ali Yücel (1897-1961)'in dediği gibi “İnsan kıymeti bilmeyen topluluklarda kıymeti bilinecek insan yetişmez.” (Yücel, 2020). Bu sosyolojik sorun, Osmanlı'nın son döneminde Kaht-ı Rical yani yetişmiş insan kıtlığı olarak isimlendirilmişti.

Kendimi de kıymeti yeterince bilinmeyen bir insan olarak görüyorum. Aslında bana gelmeden, az önce isimlerini saydığım yetişmiş insanlarımız bile bu topraklarda yeterince kıymetlendirilmedi. Belki çoğunun ismini ilk kez benden duyduunuz.

Durum böyle olunca, Türk sosyolojisinin duayen isimlerinden biri olan Doğan Ergun (1932-2019)'un bir sözü karşımıza çıkıyor; “Türkiye’de insanların çoğu, ortalama bireylerdir.” Yani idare eden, vasat kişilerdir. Böyle kişiler, üniversitelerde yer alınca ne oluyor? Benim **Bilim Teknikeri** dediğim bilim insanı, aydın, münevver, entelektüel olamamış insanların doçent ve profesör olması

sorunu ortaya çıkıyor. Yani **Kaht-ı Rical** sorunu devam ediyor ki Osmanlı'dan alınan kötü kültürel miraslardan biri de budur.

Tam bu noktada, ahlak sorunu da kendisini gösteriyor. Yani konuşmamın başında bahsettiğim, üniversitenin bilgiden sonra diğer ayağı olan ahlak konusu. Başka bir deyişle yazılı ve yazısız kurallara uymak, başkalarını rahatsız etmemek ve zarar vermemek, üretmek ve üretime destek olmak, hak yememek ve hakkını yedirmemek, farklılıklara saygı göstermek, olumsuz eleştiriye katlanmak gibi bilim ve ahlak ile demokrasinin temel özellikleri karşımıza çıkıyor.

Bilgi ve ahlak ayakları üzerinde üniversite ve Spor Bilimleri Fakültesi ayağa kalkar ve epistemik cemiyet yani bilgi topluluğu olarak hedeflerine doğru yürür ve hatta koşar. Ayaklardan biri veya ikisi sorunlu, hastalıklı, yorgun olursa üniversite üniversite olmaz, fakülte fakülte olmaz, epistemik cemiyet özelliği oluşmaz, oluşsa bile yeterince gelişmez, zamanla ortadan kalkar.

Bilgi ve ahlakı, üniversitelerde ve Spor Bilimleri Fakültelerinde ayakta tutacak olanlar, günümüzde öğrenci dediğimiz geçmişte **talebe** denilen kesimdir. Talep eden yani isteyen. Peki, neyi? Bilgiyi, ahlakı, görgüyü, demokrasiyi, adaleti, kalkınmayı, çağdaşlığı ve modernleşmeyi talep eden. Bu tür alışkanlıkları ve istekleri olanlar gelecekte akademisyen olduklarında o toplum gün yüzü görmeye başlar. Toplumun kültürü gelişir, adalet mekanizması işler ve insanlar arasında bir ahenk oluşur. Kaht-ı Rical sorunu ortadan kalkar, nepotizm denilen kayırmacılık azalır, insanın kıymeti daha çok bilinir ve kıymeti bilinecek insanlar daha çok sayıda yetişir. Sporda, sanatta, siyasette, ticarete, eğitimde, dinde kısacası insan ile ilgili hayatın her yaşam alanında bilgi ve ahlak o toplumda egemen olur.

Üniversitedeki ve akademik kariyerdeki en yüksek belge, **doçentlik** belgesidir. Bilimsel kutsallığı olan bu belgenin hak edilip alınmasının olur olmaz bahanelerle engellenilmeye çalışıldığı pek çok girişimi, görmeye ve duymaya başladık. Doçent adayları bu engellemeleri aşmak için mahkeme yoluna gitmek zorunda kalıyor. Adaleti üniversitede bulamayanlar adliyede aramaya başlıyor. Böylece hâkimin yani yargıcın onayı ile doçent olanlar çoğalmaya başladı. Bir başka ifade ile üniversite koridorlarında alınması gereken doçentlik belgesi, mahkeme koridorlarında alınmaya başlıyorsa o ülkenin bilimsel ahlakı ve akademisyenlerin karakterleri tartışmaya açık demektir.

Dolayısıyla bu ibretlik durumlar, üniversitedeki bilgi ve ahlak anlayışının özetidir. Mahkeme dosyaları artarsa üniversitede bilgi ve ahlak azalır, mahkeme dosyaları azalırsa üniversitede bilgi ve ahlak artar. Bilgi ve ahlakın artmasını temenni ediyorum. Bu tür sıkıntılar sadece Türkiye'ye özgü durumlar değildir ama bizi ülkemiz ilgilendiriyor.

İğneyi kendime de batırıyorum. “Ersin sen ne kadar epistemik cemiyet üyesisin?”, “Ersin, senin ‘philosophia’ anlayışın ne seviyede?”, “Ersin sen bilimsel ahlakını geliştirmek için diğer akademisyenlerden farklı neler yapıyorsun?” gibi sorularla özeleştirimi düzenli aralıklarla yapıyorum.

Kendi uzmanlık alanım olan psikososyolojik alanlar ile ilgili olarak lisans öğrenciliğimin ilk yılı olan 1994 yılını başlangıç kabul edersek 32 yıla yakın bir süreç yaşadığım ortaya çıkıyor. Sporda psikososyolojik alanlar temel alırsak ülkemizde Atilla Erdemli ve rahmetli Adnan Orhun, rahmetli Kurthan Fişek gibi birkaç akademisyen dışında entelektüel, aydın, münevver olarak kabul edebileceğimiz spor bilimci yok. Çünkü felsefe, sosyoloji ve psikoloji öğrenimini nitelik ve nicelik olarak yeterli şekilde **görmemiş**, bu alanların bilgi, kuram ve kavramları ile **yetişmemiş** bir akademisyen topluluğunu sporda psikososyolojik alanlarda görmekteyiz.

Sadece birkaç teknik konuyu çalışmakla, yazıp çizmekle bilim insanı olunmuyor, entelektüel, aydın, münevver hiç olunmuyor. Konuşmamın başında saydığım isimler gibi isimleri bilmeden, onların eserlerini okumadan, onların bakış açılarına sahip olmadan doçent olsanız ne olur, profesör olsanız ne olur? Mahkeme koridorları dolar taşar, üniversitelerde kavga gürültü ve düşmanlık artar. Oysaki Edebiyat Profesörü rahmetli Muharrem Ergin (1923-1995)’in dediği gibi, her devlet kuruluşu ve her çalışma düzeni kötülük değil, iyilik üzerine kurulmalıdır. Böyle olmazsa iyilik ile doğruluk azalır ve cemiyet için felaket başlar (Ergin, 1988).

Rahmetli Peyami Safa (1899-1961)’nın dediği gibi, üniversitelerimizin Batı’daki denkleri gibi tam bir özgürlük içinde olmaları için yüksek bir bilimsel liyakate sahip olmaları gerekir (Safa, 2017). Çünkü üniversite, özgür düşünce yanlısıdır ve savunucusudur (Üstün, 1969). Böyle bir gerçekliğe rağmen günümüzde üniversitelerin ve Spor Bilimleri Fakültelerinin bazılarında akademisyenlere nefes aldırmayan bir fesatlık ve fitne havası yaygın durumdadır.

Gittikçe yaygınlaşan bu durumun ve **bilim karaborsacıları** diye isimlendirdiğim kötü insanların sorumsuz, bilinçsiz ve kontrolsüz tutumlarının önüne geçmek için özellikle profesör unvanına sahip olanların ve dekanların etkili olması, bu tip bozguncuları yasal yollardan önlemesi, ahlaki yollardan da ayıplaması ve dışlaması gerekmektedir.

Profesör unvanını doçentlik jürilerinde giyotin gibi kullananlar, profesör unvanını spor sahalarında bir ticaret markası gibi kullananlar, profesör unvanını “ben her şeyi bilirim” edasına makyaj yapanlar entelektüel, aydın ve münevver insan olma fırsatını ne zaman yakalayacaklar? Bu gidişle hiçbir zaman..!!

Bilim insanının temel hedefi, bilginin ve gerçeğin peşinde koşmak olmalıdır. Zarar vermek için insanların peşinde koşmak veya para, makam için menfaat peşinde koşmak olmamalıdır. Bu kötü davranışlara tenezzül edenlerin philosophia dediğimiz bilgi aşkında ve bilim ahlakında sorunlar olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu nedenle üniversitelerimizde ve Spor Bilimleri Fakültelerinde kültürel kaliteyi arttırmalı, bilimsel havayı temizlemeli ve skolastik gelenekten uzak öğrenciler yetiştirmeliyiz.

1994 yılı Ocak ayında Manisa ilindeki futbol hakemliği kursu için ilk kez adım attığım o zamanlar ki adı BESYO şimdiki adı Spor Bilimleri Fakültesi olan okullardaki en büyük eksikliklerden biri, felsefe derslerinin yetersizliğidir. Felsefeye Giriş, Spor Felsefesi, Eleştirel Düşünme gibi dersler ya hiç okutulmamakta ya da yüzeysel olarak geçiştirilmektedir.

Oysaki felsefe, sadece bir ders değil aynı zamanda spor üzerine sistemli düşünmek ve spor kültürünün seviyesini artırma yoludur. Felsefe gibi spor insanının aklının ve zekâsının en yüksek sınırını temsil eden bir alana yeterince değer vermemek, 21. yüzyıl gerçeklerine uzak ve yabancı kalmak demektir.

Dolayısıyla bu konudaki eksiklikler giderilmeli, uzman bilim insanları yetiştirilmeli, yetişmiş olanlara değer ve fırsatlar verilmelidir. Yoksa lisans ile lise öğrenimi arasındaki entelektüel fark iyice kapanacak, üniversiteler gittikçe üniverlise olacak, Spor Bilimleri Fakülteleri gittikçe Spor Lisesi seviyesine düşecektir. Bu durum, Türk eğitim sistemi için ciddi bir sorundur.

Sözümü daha fazla uzatmadan şunu kesinlikle ifade edebilirim ki Spor Bilimleri Fakültelerinin çoğu, öğretim elemanı sayısı ve kalitesi, araç ve gereç yeterliliği, laboratuara ve kütüphaneye sahip olma gibi pek çok bakımdan eksik ve yetersiz durumdadır. Bu nedenle bir binanın kapısına Spor Bilimleri Fakültesi levhası asmakla orayı gerçek anlamda Spor Bilimleri Fakültesi yapamayız.

Değinmek istediğim bir konu daha var. Partizanlık ve partcilik konusu. Partizanlığı ve partciliği üniversitelerde ve Spor Bilimleri Fakültelerinde kullanmak isteyenlerin çoğu, bilimi ve bilimsel unvanı siyaset ve ticaret için basamak yapanlardır. Oysaki bilim insanının temel amacı, gerçekleri ortaya koymaktır. Bunu yaparken bilimsel tarafsızlığın yanında milli ve manevi değerlere saygı göstermek gerekir. Dolayısıyla her çeşit ideolojiden ve siyasi parti taraftarlığından öğrencilerin karşısına çıkıp bilim konuşacak olan akademisyenlerin ve özellikle profesörlerin, siyasi parti konularında dikkatli olması ve başkalarını rencide edici tutumlar sergilememesi gerekmektedir.

Başlıcalarını işaret etmeye çalıştığım bu sorunlar, sadece bunlardan ibaret değildir. Tekrar bilgi konusuna dönersek, üniversitelerde ve Spor Bilimleri

Fakültelerinde bilimsel makaleler, kitaplar ve kitap bölümleri özgün ve öncül olacak şekilde yazılmalıdır. Hatta akademisyenlerimiz keşke kuram geliştirebilseler, yeni kavram ve terimler ortaya koyabilseler! İşte bunları başarabilenler bilime gerçek katkıyı verenlerdir.

Yoksa başlığa bakınca içeriği bilinecek veya araştırma sorusuna bakınca doğru cevap tahmin edilecek araştırmalar gereksiz ve yetersiz araştırmalardır. Amerika'yı yeniden keşfetmeye ve bilinenleri tekrarlamaya gerek yok.

Konuşmamı özetlersem, bilgi ve ahlaktan oluşan **eylem bilgeliği** içinde olacağımız bir eğitim-öğretim yılı diliyorum. Böyle bir eğitim-öğretim yılı adaleti de geliştireceği için bilimsel huzur, tüm üniversiteleri ve Spor Bilimleri Fakültelerini kapsayacak şekilde yaygınlaşacaktır.

Hepinizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

3. SONUÇ

Bilim 1940'lerden sonra, bir başka deyişle 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra üniversite içinde yapılan akademik bir çalışma olmaktan çok toplum üzerinde etkisi artan profesyonel bir olgu olmaya başladı (Woolgar, 1999). Örneğin, sanayi ile ilgili araştırmalar bireysel olarak karşılanamayacak kadar büyük ve masraflı olduğu için bu araştırma konularının sanayinin özel isteklerine uyması zorunluluğu ortaya çıktı (Sayılı, 2001). Belki de bu nedenle üniversiteler, günümüzün en önemli toplumsal kurumlarından biri olan eğitim kurumunun en önemli ve en tartışmalı kuruluşlarından biridir.

Akademik açılış, Türkiye'de bir dönem tamamen ihmal edilen ve bir dönem ise tamamen saptırılan törenler haline gelmiştir (Ortaylı, 2019). Oysaki tarihsel süreç boyunca değişik isimler ile anılan üniversitelerdeki açılış dersleri, okul için bir tören iken öğretim elemanları için bilimsel seviyelerini göstermek açısından bir fırsat zamanıdır. Böyle bir gerçekliğe rağmen günümüz Türkiye'sinde Spor Bilimleri Fakültelerinde bir açılış dersi geleneği bulunmamaktadır.

Eğitim sisteminin kendi içinde bir geleneği oluşmalıdır (Turgut, 1998). Bu doğrultuda, günümüzde çeşitli üniversiteler ve fakülteler, Açılış Derslerini gelenekselleştirmeye gayret etmektedir (Karakoç, 2008). Çünkü gelenek ve süreklilik, bir üniversite için soylu duygulardır ve bu okulları yüksek standartlara erişmeye özendirir (Rosovsky, 2008). Örneğin, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde açılış dersi ilk kez, 15 Kasım 1978 Çarşamba günü, Prof. Dr. Kudret Ayiter (1919-1986) tarafından "Roma Hukuku ve Bugünkü Hukuk" başlığında verilmiştir (hukuk.deu, 2025).

Akademik açılış için cevaplandırılması gereken şu iki soru karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, "İlk dersi kim ve nasıl vermelidir?", ikincisi ise

“Bu dersin içeriği ne tür olmalıdır?”. Bu iki soru doğrultusunda ve yapılan ilk ders konuşmalarına bakıldığında, şu özellikler karşımıza çıkmaktadır.

- Açılış dersi için önceden duyuru ve davet çalışmaları yapılır.
- Açılış dersini rektör değil, üniversitenin içinden veya olabilirse dışından bir akademisyen verir.
- Açılış dersini akademisyen kimliği olmayan bir siyaset veya iş insanı vermez.
- Başlangıç kısmında, konuşma yapmaya fırsat verenlere teşekkür edilir.
- Konuşmacı, pek çok konuya değinerek bilgisinin genişliğini ve derinliğini ortaya koyar.
- Üniversiteler ile ilgili durum tespitleri yapılır.
- Son kısımda eğitim-öğretim için iyi dilekler sunulur.
- Konuşma, ortalama bir saat sürer.
- Konuşma bittikten sonra soru-cevap bölümüne geçilir.

Bir fakültenin az gelişmiş olarak kabul edilebilmesi için üniversitenin bütünü ile o fakülte arasında sosyal yapı farklarının bulunması gerekir. Bir başka deyişle bir fakültenin gelişmişliği için en gerekli unsur, bina ve tesis gibi fiziksel durum değildir, beşeri durumdur (Afacan ve Özbay Özen, 2023). Böyle bir durum, üniversite bazında sosyolojinin, Spor Bilimleri Fakülteleri bazında spor sosyolojisinin öncelikle ele alması gereken bir durumdur. Çünkü spor sosyolojisi, kavram ve kuram üretirken politika da öneren bir bilim disiplini (Işık Afacan, 2023). Dolayısıyla üniversiteler ile ilgili olarak önerilerden çok yergilerin olduğu bir dönemde, açılış derslerinin her üniversitede ve üniversitelerin Spor Bilimleri Fakültelerinde bir gelenek durumuna getirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Türk eğitim tarihi, Türk eğitim ve öğretiminin aldatıcı bir görünümünü vermekten öteye geçmemiş, Türk aydını ve eğitimcisi kendi eğitim tarihini biliyorum zannederek bu durumun üzerinde bile durmamıştır (Kodaman, 1991). Bu bakımdan, Açılış Dersi temalı bu çalışmanın üniversiteler ve Spor Bilimleri Fakülteleri bazında başka çalışmalara örnek ve ilham olacağı tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Afacan, E., & Özbay Özen, N. (2023). Az Gelişmişliğin Felsefesi Temelinde Spor Bilimleri Fakülteleri. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 6 (1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 1026-1044
- Avcı, N. (2000). Türkiye'de Modernleşme Açısından Din Kültür Siyaset, İstanbul: Pınar Yayınları
- Işık Afacan, M. (2023). Engellilik ve Spor Sosyolojisi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 1112-1122
- Agitoğlu, N. (2024). Şâfiî Usûlcülerin Muhtelefun Fîh Olan Rivayetleri Tercih Ve Yorumlama Gerekçeleri: Ebû İshâk Eş-Şîrâzî Örneği. *Social Sciences Studies Journal (Sssjournal)*, 5(48), 6046-6052
- Akıntürk, T. (1972). Türk Medeni Kanununun Evlilik Hukukuna İlişkin Hükümlerinde Yapılması Öngörülen Değişiklikler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(1). s. 31-59
- Akyüz, Y. (1997). Türk Eğitim Tarihi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
- Altuğ, Y. (2011). 1982-1983 Ders Yılı Açılış Dersi. *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, 48(1-4), 171-181
- Arsebük, E. (1944). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 1943—1944 Yılı Açılış Dersî. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Ayverdi, S. (1976). Milli Kültür Meseleleri ve Maarif Davamız, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Barthes, R. (2008). Bir Deneme Bir Ders - Eiffel Kulesi ve Açılış Dersi, Çeviri: Mehmet Rıfat ve Sema Rıfat, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Black, C. E. (1967). *The Dynamics of Modernization A Study in Comparative History*, New York: Harper&Row
- Çelebi, E. (2016). Heidegger'in Hiçlik Çözümlemesine Varlık ve Zaman Çerçevesinde Bir Bakış. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 6(1)
- Duralı, T. (2020). Öyle Geçer ki Zaman, Söyleşi: Ali Değirmenci, İstanbul: Turkuvaz Kitap
- Erel, E., İbiş, C., Güreli, H., Süel, A., Aydın, İ., Kahraman, H. B., & Toner, M. (2020). 2020-2021 Akademik Açılış Töreni ve İlk Ders

- Eren, F., & Gökçır, B. (2025). Osmanlı Dönemi Dârülfünûnu'nda Tefsir Dersleri. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 896-910
- Ergin, M. (1988). *Türkiye'nin Bugünkü Meseleleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları
- Eyuboğlu, İ. Z. (1990). *Uygarlığın Çıkmazları*, İstanbul: Uygarlık Yayınları
- Gökberk, M. (1980). *Değişen Dünya Değişen Dil*, İstanbul: Çağdaş Yayınları
- Göknil, M. (2011). Hukuk Fakültesinde Bir Açılış Dersi. *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, 12(1), 26-41
- Hilmi, İ. (1997). *Avrupalılaştırmak, Hazırlayanlar: Osman Kafadar & Faruk Öztürk*, Ankara: Gündoğan Yayınları
- Hirsch, E. (1939). Türkiye'de Tercüme Hakkının Veçhi Tekâmülü. *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, 5, 46-62
- hukuk.deu. (2025). Açılış Dersi Geleneği, <https://hukuk.deu.edu.tr/fakultemiz/tarihce/acilis-dersi-gelenegi/>, Erişim Tarihi: 07 Ekim 2025
- Işıқтаç, Y. (2022). Adalet Sadece İntikam Almak Değildir. *HFSA*, s. 172-188
- Kanar, M. (2015). Küçükasya'da İslamiyet (Der Islam In Klein Asien). *Doğu Esintileri*, (3), 19-55
- Karakoç, Y. (2008). Hukukun Anlamı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 1-12
- Karakuş, R. (1995). *Felsefe Serüvenimiz*, İstanbul: Seyran Kitap
- Keleş, M. R. (2016). Ortaçağ İslam Dünyasında Medreselerde Açılış Dersi Geleneği: Kayseri Pervane Bey Medresesi Örneği. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(08), 157-164
- Kunter, N. (1981). " Hukuk", " Muhakeme Hukuku" ve "Ceza Muhakemesi Hukuku" (Kürsüde Son Ders). *Journal Of Istanbul University Law Faculty*, 45(1-4), 797-807
- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Noyan, A. (1959). Müzmin Apandisitte Atipik Şekiller. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 12(3-4), 146-152

- Ortaylı, İ. (2019). Işık Üniversitesi 2019-2020 Akademik Yılı Açılış Töreni-Prof. Dr. İlber Ortaylı
- Öner, N. (1995). Felsefe Yolunda Düşünceler, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Üstün, E. F. (1969). Bilim, İnsan ve Üniversite, İzmir: Ege Üniversitesi Rektörlük Yayınları
- Rand, A. (2009). İhtiyacımız Olan Felsefe, Çeviri: Nejdet Kandemir, İstanbul: Plato Yayınları
- Rosovsky, H. (2008). Üniversite Bir Dekan Anlatıyor, Çeviri: Süreyya Ersoy, Ankara: TÜBİTAK
- Russell, B. (1995). Sorgulayan Denemeler, Çeviri: Nermin Arık, Ankara: TÜBİTAK
- Safa, P. (2017). Eğitim Gençlik Üniversite, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Savaş, K. (2022). Sabri Esat Siyavuşgil'in Gözünden Ahmet Mithat. Turkish Academic Research Review, 7(3), 693-709
- Sayar, A. (2007). Dobretsberger Dosyası. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (36), 1-14
- Sayılı, A. (2001). Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Schopenhauer, A. (2008). Üniversiteler ve Felsefe, Çeviri: Ahmet Aydoğan, İstanbul: Say Yayınları
- Soydaş, H. (2019). Mehmet Kaplan'ın Erzurum Günlerine Ait Tartışmalar Ve Atatürk Üniversitesi İkinci Ders Yılı Açılış Notları. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (63), 493-528
- Soykan, Ö. N. (1998). Türkiye'den Felsefe Manzaraları, İstanbul: Küyerel Yayınları
- Subaşı, H. (2014). Kültür ve Sanat Mirasımızı Doğru Okumak. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 329-342
- Turgut, İ. (1992). Eğitim Üzerine Felsefi Bir Deneme, İzmir: Anadolu Matbaası
- Turgut, . (1998). Kaostaki Eğitim, İzmir: Anadolu Matbaacılık
- Turhan, T. (2001). Euro'nun hukuki yapısı ve özellikleri. s. 1-12

- Woolgar, S. (1999). *Bilim: Bilim İdesi Üzerine Sosyolojik Bir Deneme*, İstanbul: Paradigma Yayınları
- Yılmaz, H. (2014). Meşîhatüşşü'yûh"un Doğuşu ve Mısır'da İki Hankah: Sa'idü's-Sü'adâ ve Siryâkûs. *Sufi Journal Of Scientific & Academic Research/Tasavvuf İlmi Ve Akademik Araştırma Dergisi*, 15(34). 1-21
- Yıldırım, Ş. (2025). İslam Hukukunun İngiliz Common Law Üzerindeki Etkisi Tartışmaları–II. *Adalet Dergisi*, (74), 35-55
- Yongalık, A. (2011). “İstisnalar Dar Yorumlanır” Kuralı Ve Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1), 1-18
- Yücel, N. Y., & Kabadayı, T. (2017). Giambattista Vico: Eğitim ve Bilim. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 219-232
- Yücel, H. A. (2020). *İyi Vatandaş İyi İnsan*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Zevkliler, A. (1983). Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları (1982-1983 Öğretim Yılı Açılış Dersi Metni). *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-37.

2. BÖLÜM

SAHADAN VERİYE: ANTRENMAN BİLİMİNDE TEKNOLOJİ VE YENİLİKÇİ UYGULAMALAR

Sinan SEYHAN¹
Görkem AÇAR²
Fatma Gözlükaya GİRGİNER³

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Manisa, TÜRKİYE
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4979-7992> Eposta: sinan.seyhan@cbu.edu.tr

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Bilimleri Doktora Programı, Manisa, TÜRKİYE, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0970-8625> Eposta: gorkemacar2@gmail.com

³ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Denizli, TÜRKİYE
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0211-6512> Eposta: fgirginer@pau.edu.tr

GİRİŞ

Son yıllarda spor bilimlerinde alanında teknoloji ve yenilikçi uygulamalar süreci, performans değerlendirmeleri, antrenman planlaması, sakatlık önleme, izleme sistemleri ve veri analitiği gibi birçok alt disiplini dönüştürmüştür. Geleneksel yaklaşımlar yerini sensör teknolojileri, giyilebilir cihazlar, yapay zeka (YZ) ve büyük veri analizine bırakmaktadır (Uluca vd., 2024). Bu dönüşüm, sadece atletik performansın artırılması için değil; aynı zamanda sporcunun biyomekanik, fizyolojik ve psikolojik verilerinin daha hassas şekilde ölçülmesi, bireysel farklılıkların dikkate alınması ve karar verme süreçlerinin bilimsel temellere daha güçlü dayanması açısından kritiktir.

Teknolojinin gelişimi spor bilimlerine getirdiği yeniliklerden biri, antrenman verilerinin gerçek zamanlı olarak toplanması ve analiz edilmesidir. Örneğin, giyilebilir sensörler veya takip sistemleri aracılığıyla sporcunun hareket paternleri, hız, ivme, yükleme gibi değişkenler objektif biçimde izlenebilir. Bu veriler, antrenör ve spor bilimci için geri bildirim mekanizmaları oluşturarak antrenman programlarının optimize edilmesine olanak tanır. Ayrıca, YZ destekli algoritmalar sayesinde, performans düşüşü belirtileri veya sakatlık riski önceden tahmin edilebilmekte; böylece önleyici stratejiler geliştirilebilmektedir (Çakır vd., 2022a).

Teknolojinin gelişim süreci aynı zamanda spordaki izleme, değerlendirme ve ölçüm araçlarında standartlaşmayı da teşvik etmektedir. Validite ve güvenilirlik açısından ölçüm cihazları ve yazılımların doğru sonuçlar vermesi; ölçüm koşullarının benzerliğinin sağlanması; veri güvenliği ve etik hususların gözetilmesi bu dönüşümün kritik bileşenlerindendir. Nihayetinde, spor bilimlerinde dijitalleşme, bireysel performansın artırılmasına, sporcunun sağlığının korunmasına ve bilimsel araştırmaların niteliğinin yükselmesine katkıda bulunan çok katmanlı bir paradigma değişimini temsil etmektedir (Çakır vd., 2023).

Antrenman Biliminde Teknolojinin Kullanım Alanları

1.1. Performans Analizi

Teknolojiler, sporcularda hareket analizi, hız, ivme, kuvvet ve denge ölçümlerinde kullanılmaktadır. Özellikle giyilebilir sensörler, ivmeölçerler ve GPS tabanlı cihazlar aracılığıyla elde edilen veriler, sporcunun performansının objektif şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu veriler antrenman yüklenmesinin kişiselleştirilmesinde ve performansın sürdürülebilirliğinde kritik rol oynamaktadır (Andersen & Clarsen, 2020).

1.2. Antrenman Planlaması ve İzleme

Yapay zekâ destekli yazılımlar, sporcunun geçmiş performans verilerini analiz ederek gelecekteki antrenman programlarının optimize edilmesini sağlamaktadır. Bu sayede bireysel farklılıklar dikkate alınarak yüklenme-dinlenme dengesi kurulmakta ve aşırı yüklenmeden kaynaklanabilecek sakatlık riskleri azaltılmaktadır (Roy vd., 2018; Shishkina vd., 2014; Fister vd., 2015; Kumyaito vd., 2018).

1.3. Sakatlık Önleme ve Rehabilitasyon

Teknolojinin gelişiminin en önemli katkılarından biri de yaralanmaların önlenmesi ve rehabilitasyon süreçlerinin takibidir. Hareket yakalama sistemleri ve biyomekanik analiz yazılımları, riskli hareket paternlerinin tespit edilmesine ve sporcuların daha güvenli hareket stratejileri geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Bahr, 2016). Rehabilitasyon sürecinde sanal gerçeklik ve robotik destekli cihazlar da iyileşme hızını ve motivasyonu artırmaktadır.

1.4. Spor Psikolojisi ve Bilişsel Performans

Teknolojik gelişmeler yalnızca fiziksel ölçümleri değil, psikolojik ve bilişsel süreçleri de takip etmektedir. Özellikle odaklanma, reaksiyon süresi ve bilişsel yüklenme gibi parametreler beyin dalgaları ölçüm cihazları (EEG, fNIRS) ile değerlendirilebilmektedir. Böylece zihinsel antrenman programlarının etkinliği artırılabilir (Hatfield & Kerick, 2007; Moran, 2009; Fiore & Salas, 2008; Kennedy, 2019; Tomporowski & Pesce, 2019).

1.5. Beslenme ve Sağlık Yönetimi

Teknoloji ve yenilikçi uygulamalar, sporcularda beslenme alışkanlıklarının takibinde ve enerji dengelerinin izlenmesinde de kullanılmaktadır. Mobil uygulamalar aracılığıyla günlük kalori alımı, makro ve mikro besin dağılımları kayıt altına alınabilmekte, sporcuya özel diyet planlaması yapılabilmektedir. Ayrıca uyku takibi sağlayan giyilebilir cihazlar, toparlanma süreçlerinin daha etkili yönetilmesine imkân tanımaktadır (Ahmad, 2022).

1.6. Sporcu İzleme ve Büyük Veri Analitiği

Takım sporlarında, birden fazla sporcunun aynı anda izlenmesini sağlayan teknolojiler geliştirilmiştir. Bu sistemler aracılığıyla antrenörler, sporcunun anlık performansına ilişkin çok boyutlu veri elde edebilmekte ve stratejik kararlar buna göre şekillenmektedir. Büyük veri analizleri sayesinde ise yüzlerce değişken aynı

anda işlenerek performans trendleri ve risk faktörleri ortaya çıkarılmaktadır (Pfeiffer vd., 2020).

2. Antrenman Biliminde Teknolojik Gelişmeler ve Gelecek Perspektifleri

2.1. Sensör Teknolojilerinde Yenilikler

Geleneksel performans ölçüm yöntemleri uzun süre gözlemsel yaklaşımlara ve manuel kayıtlara dayalı iken, son yıllarda giyilebilir sensörler, GPS tabanlı takip sistemleri, ivmeölçerler, kuvvet platformları ve mikro-elektro-mekanik sistem (MEMS) tabanlı biyosensörler spor alanında devrim niteliğinde yenilikler getirmiştir. Bu teknolojiler, özellikle futbol, basketbol, voleybol gibi yüksek tempolu branşlarda, oyuncuların hareket rotalarını, hız ve ivmelenme paternlerini yüksek doğrulukla takip etmeye olanak sağlayarak saha içi performansın nesnel ve objektif biçimde değerlendirilmesine katkı sunmaktadır (Wang & Mao, 2021).

Günümüzde saha temelli performans ölçümlerinde yalnızca laboratuvar tabanlı sistemler değil, aynı zamanda ticari olarak yaygın kullanılan ileri teknoloji sistemler de öne çıkmaktadır. Catapult GPS ve STATSports cihazları, özellikle futbol, rugby ve basketbol gibi takım sporlarında sporcunun koşu mesafesi, sprint sayısı, ivmelenme paternleri ve kalp atım verilerini anlık olarak kaydetmektedir (Rihll, 20017; Malone vd., 2017; Beato vd., 2018). Polar sistemleri ise kalp atım hızı değişkenliği, toparlanma kapasitesi ve antrenman yüklenmesi üzerine odaklanırken (Dowsley, 2009); WHOOP bileklikleri, uyku kalitesi, fizyolojik stres ve toparlanma süreçlerinin dijital takibinde kullanılmaktadır (Miller vd., 2020). Bu sistemler sayesinde antrenörler, sporcunun saha içi yüklenmelerini bütüncül şekilde değerlendirerek performans optimizasyonu ve sakatlık önleme programları geliştirebilmektedir.

2.2. Büyük Veri ve Makine Öğrenmesi

Büyük veri ve makine öğrenmesi algoritmaları, sporda yaralanma riskini öngörme süreçlerinde giderek daha fazla kullanılmaktadır. Prospektif çalışmalar, eklem hareket açıklığı, iniş kinematiği ve kuvvet asimetrisi gibi biyomekanik parametrelerin toplanarak makine öğrenmesi modellerine entegre edilmesiyle alt ekstremitte yaralanmalarının anlamlı doğrulukla tahmin edilebildiğini ortaya koymuştur (Robles-Palazón vd., 2023). Bu durum, saha temelli ölçümlerin yapay zekâ tabanlı analizlerle birleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

2.3. Görüntü İşleme ve Bilgisayarlı Görme

Görüntü işleme ve bilgisayarlı görme teknikleri, performans analizi alanında önemli bir konuma sahiptir. Çok kameralı takip sistemleri ve video analiz yöntemleri, sporcuların saha içi konumlarını ve kinematik özelliklerini detaylı biçimde incelemeye imkân verirken; taktiksel analiz ile fizyolojik verilerin entegrasyonuna da olanak tanımaktadır (Figueroa vd., 2006). Bunun yanı sıra, RoboCup verilerine dayalı Kartezyen koordinat sistemleri üzerine geliştirilen algoritmalar, nesnel maç istatistikleri üretmekte ve performansın çok boyutlu analizine katkı sağlamaktadır (Abreu vd., 2011).

Günümüzde bu teknolojilere ek olarak TecnoBody D-Wall sistemi, sporcularda performans analizi ve yaralanma riskinin belirlenmesinde yenilikçi bir araç olarak öne çıkmaktadır. 3D kamera ve kuvvet platformu entegrasyonu sayesinde 16 eklemnin gerçek zamanlı takibini yapabilen sistem, postüral kontrol, eklem hareket açıklığı, koordinasyon ve denge parametrelerini objektif biçimde değerlendirmektedir. Ayrıca, sağladığı görsel ve işitsel geri bildirim, hareket kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunarak bireyselleştirilmiş antrenman ve rehabilitasyon programlarının oluşturulmasına imkân tanımaktadır (Soylu vd., 2025; Üzümcü vd., 2024; Seyhan vd., 2024).

2.4. Yapay Zekâ ve Karar Destek Sistemleri

YZ, spor teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle birlikte performans analizinde merkezi bir rol üstlenmiştir. YZ tabanlı sistemler yalnızca oyuncu hareketlerini gerçek zamanlı olarak değerlendirmekle kalmayıp; sakatlık riskini öngörmek, taktiksel karar destek sistemleri geliştirmek ve yetenek seçim süreçlerini nesnelleştirmek için de kullanılmaktadır (Pisaniello, 2024). Örneğin, PlayeRank sistemi, milyonlarca maç verisini analiz ederek çok boyutlu ve rol-temelli oyuncu sıralamaları yapmakta, böylece antrenörlere bilimsel karar desteği sunmaktadır (Pappalardo vd., 2019).

Derin öğrenme mimarileri (CNN, RNN) ve doğal dil işleme (NLP) yöntemleri, büyük hacimli spor verilerini yüksek hız ve doğrulukla işleyerek oyun sırasında antrenörlere anlık geri bildirim sağlamaktadır (Mohana vd., 2024). Ayrıca, makine öğrenmesi tabanlı özellik seçimi algoritmaları, performans göstergelerinin belirlenmesinde kritik avantajlar yaratmaktadır (Madan vd., 2024).

2.5. Yaralanma Risk Analizi ve Önleyici Yaklaşımlar

Teknolojik gelişmeler yalnızca performans artışı değil, aynı zamanda yaralanma risklerinin azaltılmasına da odaklanmaktadır. YZ ve makine öğrenmesi, eklem

denge-sizlikleri, nöromüsküler kontrol bozuklukları ve asimetrik yüklenmeler gibi risk faktörlerini erken dönemde tespit ederek kişiselleştirilmiş önleyici antrenman programlarının oluşturulmasına imkân tanımaktadır (Robles-Palazón vd., 2023; Pisaniello, 2024). Güncel çalışmalar, YZ destekli giyilebilir teknolojilerin ve derin öğrenme tabanlı analizlerin, özellikle yoğun antrenman dönemlerinde sporcuların psikolojik ve fizyolojik yüklenme eşiklerini değerlendirmede yeni bakış açıları sunduğunu ortaya koymaktadır (Liu, 2025).

2.6. Gelecek Perspektifler ve Sınırlılıklar

Spor teknolojileri, spor bilimlerinde giderek büyüyen bir araştırma alanı olarak konumlanmaktadır. Bu yaklaşımlar yalnızca mevcut performansın nesnel ölçümünü değil; aynı zamanda yüklenme optimizasyonu, sakatlık önleme stratejileri, yetenek seçimi ve uzun vadeli sporcu gelişimini de desteklemektedir (Seçkin vd., 2023). Bununla birlikte, veri gizliliği, algoritmaların şeffaflığı, doğruluk düzeyi ve yüksek maliyetler, bu teknolojilerin yaygın uygulamalarında sınırlılıklar oluşturmaktadır.

Ayrıca literatürde teknolojik gelişmenin yalnızca performans ve sağlıkla sınırlı kalmadığı; spor yönetimi, taraftar deneyimi, e-spor ve dijital yönetim gibi alanlara da yayıldığı vurgulanmaktadır (Rathonyi vd., 2018; Olaniyan, 2020; Hilvoorde, 2022; Tóth vd., 2024; Priyambada vd., 2022). Bu bağlamda, spor bilişimi, infokomünikasyon teknolojileri ve dijital dönüşüm süreçleri sporda hem bilimsel hem de endüstriyel boyutta yeni fırsatlar yaratmaktadır.

Bununla birlikte mevcut literatür incelendiğinde, teknolojilerin spor bilimlerinde uygulanmasına ilişkin bazı araştırma boşlukları göze çarpmaktadır. Öncelikle, kullanılan sensör teknolojileri ve yapay zekâ tabanlı modellerin etkinliğini değerlendiren daha çok klinik ve saha temelli çalışmaya ihtiyaç vardır. İkinci olarak, farklı sistemler (GPS, ivmeölçer, biyosensör vb.) arasında standart ölçüm protokollerinin geliştirilmemiş olması, elde edilen verilerin karşılaştırılabilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, büyük veri analitiği ve makine öğrenmesi uygulamalarında kullanılan algoritmaların şeffaflığı ve doğruluk düzeyi konusunda uluslararası kabul görmüş standartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Son olarak, sporcu sağlığına ait biyometrik verilerin korunmasına ilişkin etik ve hukuki çerçeve hâlen yeterince net değildir. Bu araştırma boşluklarının doldurulması, teknolojik gelişmelerin spor bilimlerindeki etkilerini daha güvenilir ve sürdürülebilir hale getirecektir.

Türkiye’de geliştirilen DeepSport sistemi, yapay zekâ tabanlı görüntü işleme yöntemleriyle sporda teknolojik gelişim/dijitalleşme alanında öncü bir yenilik

olarak öne çıkmaktadır. Bu sistem, geleneksel laboratuvar tabanlı cihazlara ihtiyaç duymadan standart kameralar aracılığıyla sporcuların performans parametrelerini yüksek güvenilirlik ve geçerlilik düzeyiyle analiz edebilmektedir. Son çalışmalar, DeepSport'un özellikle dikey sıçrama ve anaerobik güç ölçümlerinde referans cihazlarla benzer sonuçlar verdiğini, bu nedenle saha temelli sporcu performans değerlendirmelerinde güvenilir bir alternatif sunduğunu ortaya koymuştur (Aydemir vd., 2025).

Disiplinlerarası Bağlantılar

Spor bilimlerinde teknolojik gelişmelerin etkileri yalnızca performans ölçümleri ve sağlık yönetimiyle sınırlı değildir. Teknolojik gelişim, aynı zamanda spor hukukunu, spor ekonomisini ve eğitim teknolojilerini doğrudan etkilemektedir. Spor hukukunda, biyometrik verilerin toplanması ve saklanmasına yönelik düzenlemeler, sporcu haklarının korunması ve veri gizliliği açısından kritik hale gelmiştir (Tóth vd., 2024).

Spor ekonomisi açısından teknolojik gelişmeler; taraftar deneyimini kişiselleştiren uygulamalar, dijital biletleme sistemleri, e-spor yatırımları ve yayıncılıkta kullanılan artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) çözümleri ile yeni gelir modelleri oluşturmuştur. Bu durum, kulüplerin ve spor endüstrisinin ekonomik sürdürülebilirliğini artırırken aynı zamanda küresel pazarda rekabet gücünü de yükseltmektedir (Rathonyi vd., 2018).

Eğitim teknolojileri bağlamında ise dijital platformlar, uzaktan eğitim modülleri, sanal antrenörlük uygulamaları ve simülasyon tabanlı öğrenme araçları sayesinde hem sporcu gelişimi hem de antrenör eğitiminde yenilikçi çözümler sunmaktadır. Bu durum, teknolojik gelişmelerin spor bilimlerinde disiplinlerarası bir boyut kazandığını ve teknoloji destekli öğrenme yaklaşımlarının giderek daha merkezi bir rol üstlendiğini göstermektedir (Priyambada vd., 2022; Çakır vd., 2022b).

Şekil 1. TecnoBody D-Wall cihazı ve FocusCalm EEG tabanlı sistemin geri bildirim (feedback) mekanizmaları ile kombine kullanımı, dayanıklılık parametrelerinin çok boyutlu takibine yönelik bir örnek.

SONUÇ

Antrenman bilimlerinde teknolojik gelişmeler, yalnızca performans değerlendirmeleri ve antrenman süreçlerini dönüştürmekle kalmamış; aynı zamanda sakatlık önleme, rehabilitasyon, spor psikolojisi, beslenme ve taraftar deneyimi gibi birçok alanı kapsayan bütüncül bir paradigma değişimi yaratmıştır. Sensör teknolojileri, büyük veri analitiği, yapay zekâ ve bilgisayarlı görme yöntemleri, günümüzde sporcuların biyomekanik, fizyolojik ve bilişsel parametrelerinin çok boyutlu şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu gelişmeler, sporcunun performansının objektif veriler ışığında optimize edilmesini, sakatlık risklerinin daha erken tespit edilmesini ve antrenman programlarının bireyselleştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Sonuç olarak, teknolojik gelişmeler spor bilimlerinde yalnızca teknik bir araç değil; aynı zamanda disiplinlerarası iş birliklerini teşvik eden, yeni etik ve hukuki düzenlemeleri gerektiren ve spor endüstrisinin ekonomik sürdürülebilirliğine katkı sağlayan çok boyutlu bir süreçtir. Gelecek yıllarda daha fazla klinik ve saha temelli araştırmanın yapılması, standart protokollerin geliştirilmesi ve veri güvenliği konusundaki uluslararası düzenlemelerin netleştirilmesi, dijitalleşmenin spor bilimlerindeki rolünü daha güçlü ve sürdürülebilir kılacaktır.

KAYNAKLAR

- Abreu, P. H., Moura, J., Silva, D. C., Reis, L. P., & Garganta, J. (2011). Performance analysis in soccer: A Cartesian coordinates based approach using RoboCup data. *Soft Computing*, 16(1), 47–61. <https://doi.org/10.1007/s00500-011-0733-0>
- Ahmad, S. (2022). Monitoring sports nutrition and health and sports ability based on intelligent medical care data. *International Journal of Sports Technology*, 3(3).
- Andersen, T. E., & Clarsen, B. (2020). Digitalisation in sports injury prevention and rehabilitation. *British Journal of Sports Medicine*, 54(17), 1035–1036. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2019-101786>
- Aydemir, B., Aydoğan, M. T., Boz, E., Kul, M., Kırkibir, F., & Özkara, A. B. (2025). Validity and Reliability of a Novel AI-Based System in Athletic Performance Assessment: The Case of DeepSport. *Sensors (Basel, Switzerland)*, 25(17), 5580. <https://doi.org/10.3390/s25175580>
- Bahr, R. (2016). Why screening tests to predict injury do not work—and probably never will....: A critical review. *British Journal of Sports Medicine*, 50(13), 776–780. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096256>
- Beato, M., Coratella, G., Stiff, A., & Iacono, A. D. (2018). The Validity and Between-Unit Variability of GNSS Units (STATSports Apex 10 and 18 Hz) for Measuring Distance and Peak Speed in Team Sports. *Frontiers in physiology*, 9, 1288. <https://doi.org/10.3389/fphys.2018.01288>
- Çakır, Z., Gönen, M., & Ceyhan, M. A. (2022a). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin metaverse farkındalıklarının incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 406-418. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.1179009>
- Çakır, Z., Gönen, M. & Ceyhan, M.A. (2022b). Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Eğitimde Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(49), 1001-1016. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3186>

- Çakır, Z., Ceyhan, M. A., Gönen, M., & Erbaş, Ü. (2023). Yapay Zeka Teknolojilerindeki Gelişmeler ile Eğitim ve Spor Bilimlerinde Paradigma Değişimi. *Dede Korkut Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 56-71. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dksbd/issue/82087/1399742>
- Dowsley, M. (2009). Inuit-organised polar bear sport hunting in Nunavut territory, Canada. *Journal of Ecotourism*, 8(2), 161-175.
- Figueroa, P. J., Leite, N. J., & Barros, R. M. L. (2006). Tracking soccer players aiming their kinematical motion analysis. *Computer Vision and Image Understanding*, 101(2), 122–135. <https://doi.org/10.1016/j.cviu.2005.07.006>
- Fiore, S. M., & Salas, E. (2008). Cognition, competition, and coordination: the “why” and the “how” of the relevance of the sports sciences to learning and performance in the military. *Military Psychology*, 20(sup1), S1-S9.
- Fister, I., Rauter, S., Yang, X. S., Ljubič, K., & Fister Jr, I. (2015). Planning the sports training sessions with the bat algorithm. *Neurocomputing*, 149, 993-1002.
- Hatfield, B. D., & Kerick, S. E. (2007). The psychology of superior sport performance: A cognitive and affective neuroscience perspective. *Handbook of sport psychology*, 84-109.
- Kennedy D. O. (2019). Phytochemicals for Improving Aspects of Cognitive Function and Psychological State Potentially Relevant to Sports Performance. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, 49(Suppl 1), 39–58. <https://doi.org/10.1007/s40279-018-1007-0>
- Kumyaito, N., Yupapin, P., & Tamee, K. (2018). Planning a sports training program using Adaptive Particle Swarm Optimization with emphasis on physiological constraints. *BMC research notes*, 11(1), 9. <https://doi.org/10.1186/s13104-017-3120-9>
- Liu, H. (2025). Technology-based sports performance enhancement: A conference review. *Intelligent Sports and Health*, 1(1), 98–102. <https://doi.org/10.1016/j.ish.2025.04.002>
- Madan, K., Taneja, K., & Taneja, H. (2024). AI based feature selection model for soccer sports management. *International Journal of Engineering Science and Humanities*, 14(1), 38–45.
- Malone, J. J., Lovell, R., Varley, M. C., & Coutts, A. J. (2017). Unpacking the Black Box: Applications and Considerations for Using GPS Devices in

- Sport. *International journal of sports physiology and performance*, 12(Suppl 2), S218–S226. <https://doi.org/10.1123/ijsp.2016-0236>
- Miller, D. J., Lastella, M., Scanlan, A. T., Bellenger, C., Halson, S. L., Roach, G. D., & Sargent, C. (2020). A validation study of the WHOOP strap against polysomnography to assess sleep. *Journal of sports sciences*, 38(22), 2631–2636. <https://doi.org/10.1080/02640414.2020.1797448>
- Mohana, J., Bharthvajan, R., Murugesan, M., Omotunde, H., Balaji, D., & Antony, A. S. M. (2024). An AI-driven approach to real-time sports analytics and performance evaluation. *Proceedings of the International Conference on Innovative Computing, Intelligent Communication and Smart Electrical Systems (ICSSES)*, 1–10.
- Moran, A. (2009). Cognitive psychology in sport: Progress and prospects. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(4), 420-426.
- Pappalardo, L., Cintia, P., Ferragina, P., Massucco, E., Pedreschi, D., & Giannotti, F. (2019). PlayeRank: Data-driven performance evaluation and player ranking in soccer via a machine learning approach. *ACM Transactions on Intelligent Systems and Technology*, 10(5), 59. <https://doi.org/10.1145/3343172>
- Pfeiffer, M., Hohmann, A., & Memmert, D. (2020). Big data in elite sports. *International Journal of Computer Science in Sport*, 19(1), 1–7. <https://doi.org/10.2478/ijcss-2020-0001>
- Pisaniello, A. (2024). The game changer: How artificial intelligence is transforming sports performance and strategy. *Geopolitical, Social Security and Freedom Journal*, 7(1), 75–88. <https://doi.org/10.2478/gssfj-2024-0006>
- Priyambada, G., Chatterjee, D., & Dey, S. (2022). Sports App: Digitalization of sports basic movement. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 10(1), 85–89. <https://doi.org/10.13189/saj.2022.100112>
- Rathonyi, G., Bácsné Bába, É., Müller, A., & Rathonyi-Odor, K. (2018). How digital technologies are changing sport? *APSTRACT – Applied Studies in Agribusiness and Commerce*, 12(3–4), 89–96. <https://doi.org/10.19041/APSTRACT/2018/3-4/10>
- Rihll, T. E. (2007). *The Catapult: a history* (p. 1219). Yardley, PA: Westholme.
- Robles-Palazón, F. J., Puerta-Callejón, J. M., Gámez, J. A., De Ste Croix, M., Cejudo, A., Santonja, F., Sainz de Baranda, P., & Ayala, F. (2023). Predicting injury risk using machine learning in male youth soccer players.

Chaos, Solitons & Fractals, 167, 113079.
<https://doi.org/10.1016/j.chaos.2022.113079>

Robles-Palazón, F. J., Puerta-Callejón, J. M., Gámez, J. A., De Ste Croix, M., Cejudo, A., Santonja, F., Sainz de Baranda, P., & Ayala, F. (2023). Predicting injury risk using machine learning in male youth soccer players. *Chaos, Solitons & Fractals*, 167, 113079.
<https://doi.org/10.1016/j.chaos.2022.113079>

Roy, M., Roy, X., Chevrier, J., & Cardinal, C. (2018). Planning and monitoring of sports training: What is it and how to teach it. *LASE Journal of Sport Science*, 9(1), 91-123.

Seçkin, A. Ç., Ateş, B., & Seçkin, M. (2023). Review on wearable technology in sports: Concepts, challenges and opportunities. *Applied Sciences*, 13(18), 10399. <https://doi.org/10.3390/app131810399>

Seyhan, S., Üzümcü, B., & Açar, G. (2024). Investigation of Balance Assessment of TecnoBody Devices in Athletes. *Journal of Education and Recreation Patterns*, 5(1), 121-129.

Shishkina, A., Tarbeeva, N., Alimpieva, O., Berdnikova, A., Tarbeeva, A., & Miasnikova, T. (2014, October). Hemodynamics Monitoring in Sport-Using Hemodynamic Monitor for Sport Training Planning. In *International Congress on Sport Sciences Research and Technology Support* (Vol. 2, pp. 103-110). SCITEPRESS.

Soylu, C., Acar, G., Uzumcu, B., Demir, P., Seyhan, S., & Biyikli, T. (2025). Test-Retest Reliability and Validity of TecnoBody D-Wall to Assess the Range of Motion During Overhead Squat in Healthy Individuals. *Life* (Basel, Switzerland), 15(1), 80. <https://doi.org/10.3390/life15010080>

Tomprowski, P. D., & Pesce, C. (2019). Exercise, sports, and performance arts benefit cognition via a common process. *Psychological bulletin*, 145(9), 929–951. <https://doi.org/10.1037/bul0000200>

Tóth, N. Á., Töröcsik, M., & Földesi, G. S. (2024). Innovation, infocommunication and digital transformation in sport policing and certain aspects of sports. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(3), 2617. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i3.2617>

Uluca, M., Yel, K., Güzel, S., & Çakır, Z. (2024). Yapay Zeka ve Drone Teknolojileri ile Spor Etkinlikleri Gözlem ve Analizinde Güncel Yaklaşımlar. *Dede Korkut Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 47-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dksbd/issue/88641/1578255>

- Üzümcü, B., Açar, G., Konakoğlu, G., & Mutuş, R. (2024). Investigation of the effectiveness of tecnobody devices in rehabilitation. *Istanbul Gelisim University Journal of Health Sciences*, (22), 383-394.
- Wang, Y., & Mao, H. (2021). Intelligent soccer system based on biosensor network technology. *Measurement*, 173, 108564.
<https://doi.org/10.1016/j.measurement.2020.108564>

3.BÖLÜM

KÜLTÜREL KİMLİK, KÜLTÜREL BÜTÜNLEŞME VE KÜLTÜR AKTARIMI BAĞLAMINDA ETNOSPOR ORGANİZASYONU

H. Mehmet TUNÇKOL¹

Tolga ŞAHİN²

¹ Dokuz Eylül University-Necat Hepkon Spor Bilimleri Fakültesi, İzmir.
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0478-6966>
Eposta : hulusimehmet.tunckol@deu.edu.tr

² Dokuz Eylül University-Necat Hepkon Spor Bilimleri Fakültesi, İzmir
Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-9594-4466>
Eposta: tolga.sahin@deu.edu.tr

GİRİŞ

Soy bağı bulunan insanların farklı ülkelerde yaşasalar bile bir araya gelme arzuları ve kültürlerine ait öğeleri yaşatma istekleri yıllar içinde katlanarak artmaktadır. Bunun örneklerini tüm dünyada olduğu gibi Türk dünyasında da hissetmek mümkündür. Bu arzu ve isteklerin bir yansıması da spor/sportif organizasyonlarıdır. Spor tarihi bağlamında konu ele alındığında medeniyetler boyunca bu çeşit spor/sportif organizasyonları tespit etmek mümkündür.

Özellikle son yıllarda sayısı giderek artan spor organizasyonları, sert güç kaynaklarına alternatif veya tamamlayıcı olarak diplomatik hedeflere ulaşmak için kullanılan önemli bir yumuşak güç unsuru haline gelmektedir. Yumuşak güç unsuru olarak sporu kullanmak; ulus inşa etme, morali artırma ve bir dizi diplomatik kaygıyı azaltmayı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra devletlerin siyasi etkilerini yaymaları için evrensel olarak çekici bir aktivite olarak kullandıkları sporun; ulusal sınırları, dil engellerini, ideolojik ve dini farklılıkları aşan özellikleri ile spor diplomasisinin uygulanması bakımından uygun bir zemin hazırlamaktadır (Korkut, 2022, s. 576).

Kökleri yüzlerce yıl öncesine dayanan Etnosporların toplumsal komünite, teritoryal bir temel, paylaşılmış kültürel bir gelenek oluşturmada yani toplumsal bütünleşmeyi sağlayarak bireyin toplumsal aidiyetini oluşturmada önemli etkilerinin olabileceği düşünülebilir (Erçiş, 2018, s. 311). Paradoksal olmasına rağmen küreselleşme dönemi insan uygarlığının etnokültür mirasını koruma sorununu güncelleştirmektedir. Kuşkusuz ki, küreselleşme çağdaş insanlığın tüm faaliyet alanlarının entegrasyon süreci olarak ilerici bir fenomendir. Ancak, potansiyel olarak insan uygarlığının, halkların özgünlüğünün, hatta halkların kendilerini tanımasının korunmasına ilişkin riski taşır. Küreselleşmenin potansiyel tehditlerine karşı koyma faktörü, uluslararası boyuttaki Etnospor hareketinin kuruluşundaki tarihsel amaca uygun olan temeldir. Dünya Etnospor Konfederasyonu (DEK); etnosporlar, etnokültür ve etnospor hareketi ile küreselleşmeye karşı koyan 21. yüzyılın küresel fenomenine dönüşme potansiyeline sahiptir (Mambetaliev ve Akibayev, 2016, s. 112).

Kültür, tek bir şeyle sınırlandırılmaz her şeyi kapsar ve geleceğe kalıtsal yollarla değil, öğretilerek aktarılır. Bu bakımdan kültür, kendisini besleyen ve gelecek kuşaklara aktaran dinamik bir varlıktır. Toplumlara tanımda yardımcı olan kültürün, toplumlar arasında ortak özellikler gösterebileceği gibi birbirinden ayrılan yönleri de mevcuttur (Yeşilyurt, 2018, s. 6). Geleneksel sporların ve oyunların kültür içerisindeki yeri toplumların dünya görüşlerini, algılarını, değerlerini, hayat tarzlarını da gösterir. Türk halklarının önemli değerlerinden olan ‘Etnosporlar’ ya da geleneksel sporlar ve oyunlar; spor, kültür, gelenek, oyun ve etnospor terimleriyle doğrudan bağlantılıdır (Buyar ve Altımuşova, 2023, s. 14). Hayatın içindeki

potansiyel tehditlere karşı toplumsal bir refleks geliştirmek kuşkusuz milletlere mâl olmuş Etnosporların yeniden canlanması, bilinirliklerinin artması ve yaygınlaşması yoluyla olacaktır (Erçiş, 2018, s. 311). Bir eylem pratiği olarak spor, amaca ulaşmak için geliştirilmiş bir stratejinin dışı vurumu olduğu kadar, simgesel düzeyde kültürel üretimin ve pratiğin inşasının örgütlenmesinin de bir yansımasıdır (Pala, 2005, s. 25).

Folklorun belirli bir sosyal çevrede, nesilden nesile aktarılanları yaşatma ve aktarma sürecindeki işlevini yerine getirebilmesi için; düzenli olarak yerine getirilen ya da getirilme gereksinimi duyulan her tür kültürel uygulamanın, bireyin doğumundan itibaren yakın çevresinden edindiği gözlem ve anlatılarla beslenerek şekillenmesinin önemi bilinen bir gerçekliktir. Festivaller de kültürel belleğe ait unsurların ve değerlerin sürdürülebilirliği için yerel halkın katılımcı süreçlerle bilinçlendirilmesinin ya da gizil bir öğrenme yaratılmasının en etkili ortamlarından birini sunmaktadır. Bu anlamda, festivaller, toplumsal grubun kendisine inancını periyodik olarak tazelemesini olanaklı kılmaktadır. Ayrıca yaşlı ve genç kuşağın iletişim hâlinde oldukları, birlikte eğlendikleri festivaller sayesinde kültürün kuşaktan kuşağa aktarımı aynı zaman dilimi içinde olanaklıdır. Bu tür toplumsal uygulamalar bireyi, üyesi olduğu toplumsal gruba bağlayan bağları güçlendirmekte ve yanı sıra topluluk içinde gerçekleştirilmesi nedeniyle toplumsallaşma sürecine de katkı sağlamaktadır (Gündüz Alptürker ve Alptürker, 2022, s. 1418).

ETNOSPOR

Etnospor, günümüz spor oyunlarının artan bir şekilde sanayileştiği, kurumsallaştığı ve başarının tek bir gösterge olduğu bir zamanda geleneksel kültürlerin muhafaza edildiği yerel kimliklere özgü çok sayıda elementi bünyesinde bulunduran spor aktivitelerinin genel bir tanımıdır. Geleneksel spor ve oyunların tüm dünyada aktüel hale gelmesi, yaşatılması ve bilinirliklerinin artması şüphesiz ki insanlığa kendi doğasında bulunan temel değerleri tekrar hatırlatacaktır. Geleneksel sporlar ve oyunlar, evrensel değerler çerçevesinde sahip olduğu; gelenek, saygı, dayanışma ve barış temelinde dört ilke etrafında insanlığa katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu ilkeler şunlardır:

1- Barışçıl Bir Dünya İçin Spor ve Eğlence (Barış): Geleneksel spor ve oyunların sorunlarını güce ve saldırganlığa değil, akla ve iyi ilişkilere dayalı çözüm tercihinin götüreceği toplumlar arası yakınlaşmanın, kaynaşmanın ve ortak yaşama isteğinin zeminini sağlamayı ifade etmektedir.

2-İnsanlığın Ortak Faydası İçin Dayanışma (Dayanışma): Giderek bireyselleşen ve çıkar maksimizasyonu ile hareket eden anlayışın yerine birlikten güç doğduğuna inanan, kamu yararını önceleyen ve geleneksel spor ve oyunların güçlü toplumsal bağların oluşumu için bir çimento görevi gördüğüne inanan bir anlayışla hareket etmeyi ifade etmektedir.

3-Farklılıklara ve Değerlere Saygı (Saygı): Fanatiklik, holiganlık gibi spor ve oyunların amaç ve ahlakına zarar veren psikoloji ve davranışlar yerine bireye, kulübe, kültüre ve insanlığa saygıyı esas alan, geliştiren ve kökleştiren bir anlayış ile hareket etmeyi ifade etmektedir.

4-Gelenekten Geleceğe İnsanoğlunun Birikimini Aktarma (Gelenek): Toplumların kültürel zenginliklerini geleneksel spor ve oyunlar aracılığı ile gelecek kuşaklara aktararak geçmiş ve gelecek arasındaki bağın devamını daha güçlü bir şekilde sağlamaya katkıda bulunmayı ifade etmektedir (DEK, 2025d).

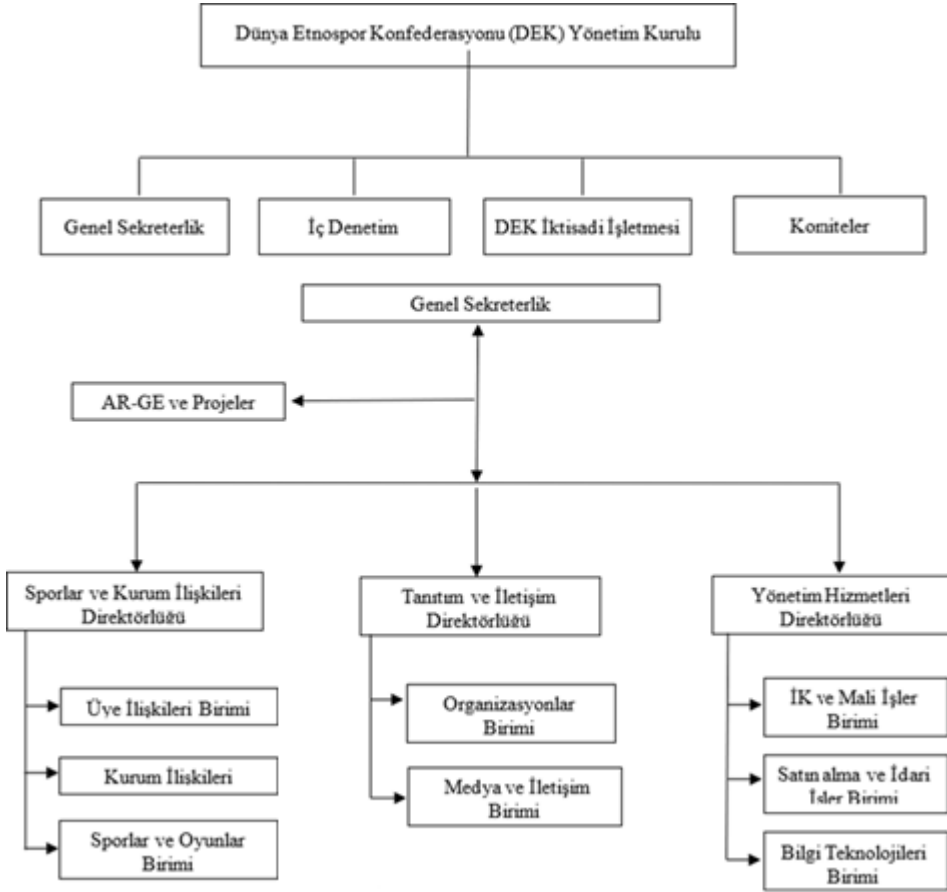
ETNOSPOR ORGANİZASYONU

Geleneksel spor ve oyunların tüm dünyada aktüel hale gelmesi, yaşatılması ve bilinirliklerinin artması şüphesiz ki insanlığa kendi doğasında bulunan temel değerleri tekrar hatırlatacaktır. Geleneksel sporlar ve oyunlar, evrensel değerler çerçevesinde sahip olduğu; gelenek, saygı, dayanışma ve barış temelinde dört ilke etrafında insanlığa katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Dünya Etnospor Birliği, geleneksel spor ve oyunların bilinirliklerinin artması ve yaygınlaşmasına yönelik faaliyetlerde bulunan uluslararası bir kurumdur. 2017 yılında kurulan Birliğin merkezi İstanbul'dadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel oyun ve sporlara, bu etkinliklerin muhafazası, icrası ve sürdürülebilirliği adına destek olan kurum bu faaliyetleri bir çatı örgütlenmesi vasfıyla, daha kalıcı ve sistemli bir hale getirmeyi hedeflemektedir (DEK, 2025a).

Bu bağlamda Etnospor Organizasyonun örgütlenmesi şu şekilde gerçekleşmiştir:

Şekil 1. Dünya Etnospor Konfederasyonu Organizasyon Şeması

Kaynak: DEK, (2025a).

Dünya genelindeki geleneksel sporları tek bir kurumsal çatı altında toplamak, üye federasyonlar arasında birlik beraberlik tesis etmek, Etnospor anlayışını yaygınlaştırıp olgunlaştırmak Etnosporun önceliklerindendir. Ayrıca, Etnospor alanındaki her türlü sportif, sosyal ve kültürel çalışmaları düzenlemek, bu yönde çalışmalar yapan diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapmak birliğin başlıca amaçları arasındadır. Dünya Etnospor Birliği, Etnospor kelimesi ile ifade ettiği geleneksel sporları ve bunlara bağlı kültürleri günümüzde yeniden yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Tarih boyunca toplumların ve toplulukların yaşam tecrübesi ile ortaya çıkmış, zamanın süzgecinden geçerek en ideal şeklini almış değerlerin taşıdığı zenginliği gelecek kuşaklara aktarmayı hedeflemektedir. Etnosporlar, tarihin

günümüze taşıdığı bilgilerin ve tecrübenin ışığında geçmişin avcılık, savaş teknikleri, yiğitlik, giyim kuşam ve yemek kültürü gibi pek çok ögesini sportif ve kültürel faaliyetler ile gelecek kuşaklara aktarmak için çalışmaktadır ((DEK, 2025a). Organizasyonun misyonu ve vizyonu ise aşağıdaki şekildedir.

Organizasyonun Misyonu

Milletler, bireyleri birbirine kenetleyen ortak geçmiş ve birikimin tezahürleridir. Bu ortak geçmiş ve birikimin en önemli unsurlarından biri geleneksel spor ve oyunlardır. Ancak çağımızda, geleneksel spor ve oyunlar yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Aşırı şekilde kitleselleşen modern spor ve oyunların yol açtığı tek tipleşme, önlem alınmazsa, geleneksel spor ve oyunları geri dönüşü imkânsız bir sürece zorlamaktadır. Bu süreç, geleneksel spor ve oyunların önce çeşitliliğini azaltma ve fakirleştirme daha sonra da tamamen yok etme tehdidini ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan, milletlerin ve insanlığın bu ortak kültürünü korumak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak, bizlere önemli bir sorumluluk yüklemektedir (DEK, 2025a).

Her bir geleneksel spor ve oyun dalının kendi içinde bir değeri olması gerçeğinden hareketle, kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel spor ve oyunların çeşitli etkinlikler ile korunmasını, geliştirilmesini ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını toplumsal bir sorumluluk olarak gören Etnospor, geleneksel spor ve oyunlar alanında her düzeyde (yerel, ulusal, bölgesel ve küresel) teşkilatlanmayı gerekli görmektedir. Bir yandan geleneksel spor ve oyunları regüle etmek ve yaygınlaştırmak, diğer yandan farklı düzeylerdeki teşkilatlar arasında iş birliği ve standardizasyonu sağlamak için merkezî bir çatı kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Etnospor bu değerlendirmelerin sonucunda ortaya çıkmıştır (DEK, 2025a).

Organizasyonun Vizyonu

Geleneksel spor ve oyunlar aracılığı ile rekabet ederken dayanışmayı, eğlenirken barışı, profesyonelleşirken geçmiş birikimi geleceğe taşımayı amaçlayan Etnospor, bu alanda uluslararası kabul gören bir otorite olma vizyonuna sahiptir.

Dünya Etnospor Birliği, geleneksel spor ve oyunları toplumsal üst amaçlardan bağımsız düşünmemektedir. Etnospor ayrıca, geleneksel spor ve oyunlar aracılığıyla en iyi yetenekleri ortaya çıkarmayı, hayata değer katacak rahatlamayı ve bugünün bireylerini ruh ve beden sağlığı açısından yetiştirmeyi (profesyonelleştirmeyi) gerekli ancak yeterli görmemektedir. Yeterli olabilmesi için söz konusu geleneksel spor ve oyunları, değer katacak üst amaçlarla ilişkilendirmeyi gerekli görmektedir. Bu çerçevede geleneksel spor ve oyunların icrasında;

Yetenek yarışının, farklı kültür ve düzeylerde insanları birbiri ile yakınlaştırarak güçlü toplumsal dayanışmaya yol açmasını, eğlenme ve rahatlama hakkı kullanılırken, insanlığın huzur ve barış içinde yaşamasına da katkı sunma bilinciyle hareket edilmesini, bugünkü bireyleri ruh ve beden sağlığı açısından yetiştirirken (profesyonelleştirirken) insanlık birikimini gelecek nesillere aktarmada bir köprü rolü üstlenilmesini, tarihsel ve toplumsal bir sorumluluk olarak görür (DEK, 2025a).

Etnospor, spor ve oyunlara dair bakış açısını, rekabet içinde dayanışmaya, eğlenme içinde barışa, gelenek içinde gelecek inşası arayışına dönüştürerek geleneksel spor ve oyunlar yoluyla bireysel ve toplumsal hayata kalite katmayı hedeflemektedir (DEK, 2025a). Her yıl İstanbul’da, düzenlenen ‘Etnospor Kültür Festivali’ ile Türkiye’deki geleneksel spor dallarını icra eden sporcular, yurtdışında bu sporları yapan sporcular ve bu sporlara ilgi duyan yerli ve yabancı seyirciler bir araya gelme imkânı bulmaktadır (Karcıoğlu ve Söylemez, 2022, s. 224).

ETNOSPORLAR

Dünya Etnospor Konfederasyonu’nun kuruluşundan sonra sayısı günden güne artan Etnosporlar, toplumların kültürel değerleri olarak öne çıkan spor branşları/oyunları içermektedir. Çok değişik coğrafyalarda yaşayan farklı etnik kökenlerden oluşmuş milletlerin kültürel değerleri olan Etnosporlar, DEK gibi bir çatı örgüt sayesinde bir araya getirilerek kültürel miras mahiyetinde yaşatılmaktadır. Günümüzde DEK bünyesinde toplam 53 Etnospor icra edilmektedir. Aşağıdaki tabloda Etnosporlara ait güncel liste verilmiştir.

Tablo 1. DEK Bünyesindeki Güncel Etnosporlar

Aba Güreşi	Jun-Jun	Pljockanje
Alysh	Kabakhi	P’urhepecha Ball
Aşık Oyunu	Kazak Kuresi	Rahvan Binicilik
Atlı Cirit	Kırgız Güreşi	Ristynes
Atlı Okçuluk	Kokbar/Kok-boru	Ripka (Ritinis)
Atlı Sporlar	Krech	Ssireum
Atlı Turan Oyunu	Kuilichi Chanakua	Şahincilik
Audaryspak	Kuşak Güreşi	Şalvar Güreşi
Belboğli Kuraş	Mangala	Tenge Ilu
Bocce	Marula	Tent Pegging
Bozkır Yarışı	Mas Güreşi	Tskhenburti
Çevgan	Menzil Okçuluğu	Ulema
Chilik-hekgal	Oina	Üçtaş/Dooz
Glima	Özbek Jang Sanatı	Qaraptep
Göçebe Mızrak ve Kılıç Düellosu	Pahlavani	XO
Gyulesh	Pato	Yabusame
Halat Çekme Oyunu	Pencak Silat	Yağlı Güreş
Isindi	Picigin	

Kaynak: DEK, (2025c).

Tarihi süreçte spesifik olarak bunu başaran başka bir kuruluş olarak sadece Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü'nün içindeki Eğitim ve Bilim Komisyonu olan UNESCO'nun çatısı altında faaliyetlerini sürdüren Uluslararası Geleneksel Oyunlar ve Sporlar Konseyi (ICTSG) göze çarpmaktadır.

DEK'E KURUMSAL ÜYE OLAN YAPILAR

Dünya Etnospor Konfederasyonu bünyesinde kuruluşundan bugüne kadar değişik tarihlerde üye olarak organizasyona katkı sağlayan çeşitli kurumsal örgütler yer almaktadır. Ülke bazında incelendiğinde DEK'e en çok üye olan kurum Türkiye'dendir. Spor branşlarına ait Federasyonlar ve Sivil Toplum Örgütleri (STK) öncü konumdadır. Çok değişik coğrafyalardan kurum üye olmakla beraber ağırlıklı olarak Orta Asya coğrafyası göze çarpmaktadır. Yönetimsel olarak ülkelerinde spor branşlarında en yetkin kurumları olan bu örgütler, kültürel değerlerin savunucusu ve kültürel bütünleşmenin aracı konumundadırlar.

Tablo 2. DEK'e Üye Olan Kurum/Kuruluşlar

Arjantin Pato Federasyonu
Azerbaycan Cumhuriyeti Atıcılık Federasyonu
Azerbaycan Millî Spor Birliği
Belarus Grodki Spor Federasyonu
Belediye Spor Kulüpleri Federasyonu-Türkiye
Dünya Belboğlı Kuraş Derneği-Özbekistan
Dünya Kokpar Derneği-Kazakistan
Dünya Aış Federasyonu-Kırgızistan
Eğitim ve Spor Geliştirme Enstitüsü-Polonya
İran Kırsal Spor ve Yerel-Yerli Oyunlar Federasyonu
Japonya Yabusame Derneği
Katar Al-Gannas Şahincilik Derneği
Kazak Kureşi Derneği
Kazakistan Ulusal Sporlar Derneği
Kuzey Makedonya Geleneksel Güreş Federasyonu
Macar Geleneksel Sporlar Derneği
Malezya Geleneksel Okçuluk Federasyonu
Marmara Bölgesi Ata Sporları Federasyonu-Türkiye
Meksika Geleneksel Sporlar ve Oyunlar Federasyonu
Millî Güreşler Komitesi-Senegal
Moğolistan Atlı Spor Yarışları ve Eğiticileri Federasyonu
Moğolistan Kökpar-Atlı Güreş ve Tenge-İlu Sporları Federasyonu
Moldova Cumhuriyeti Kuşak Güreşi Derneği
Romanya Oina Federasyonu
Özbekistan Etnospor Derneği
Tunus Ata Sporları ve Oyunları Koruma Derneği
Türkiye Geleneksel Atlı Spor Dalları Federasyonu
Türkiye Geleneksel Güreşler Federasyonu
Türkiye Geleneksel Türk Okçuluk Federasyonu
Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu

Türkmenistan Millî Sporlar Merkezi
Uluslararası Kuşak Güreşi Federasyonu-Tataristan/Rusya
Yakutistan Cumhuriyeti Millî Sporlar ve Oyunlar Derneği

Kaynak: DEK, (2025b).

DEK bünyesinde 2025 yılı itibariyle 33 adet kurum/kuruluş asıl üye konumunda faaliyet gösterirken, gözlemci statüsünde ise 10 adet kurum/kuruluş bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda gözlemci statüsünde olan kurum/kuruluşlar verilmiştir.

Tablo 3. DEK’e Gözlemci Üye Statüsünde Kayıtlı Olan Kurum/Kuruluşlar

Estonya Millî Güreş Sanatları Derneği
Geleneksel Okçuluk Derneği-Slovakya
Halk Binicilik Oyunlarının Geliştirilmesi için Gürcistan Ulusal Federasyonu
Hırvatistan Geleneksel Oyunlar ve Sporlar Derneği
İtalya Kuraş ve Geleneksel Güreş Federasyonu
Kök Börü ve Millî Sporlar Birliği-Rusya
Litvanya Etnospor Komitesi
Uluslararası Göçebe Spor ‘Assy’ Federasyonu-Kazakistan
Uluslararası Kırgız Kurosh Federasyonu
Uluslararası Qusbegilik Federasyonu-Kazakistan

Kaynak: DEK, (2025b).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kültür; bir grup insanın ve bir topluluğun bilgi ve birikimlerinin toplamı olarak değil, daha çok dünyanın bilindiği ve algılandığı ve toplumsal gelenek, davranış ve düşünce biçimlerinin şekillendiği bilinç ve bilinçaltı mefhumların matrisi olarak tanımlanabilir (Muhammed, 2001, s. 15). Kültür insanın dünyaya ve kendisine, yaratılmış halinin dışında armağan ettiği şeylerdir. Kültürel varlık alanında sporun vazgeçilmez bir yeri vardır. Sanat, bilim, felsefe ne kadar bir kültürün seçkinleşmesi için gerekli ise spor da o kadar önemli bir yere sahiptir (Erkal vd., 1998, s. 18). Kültürler, maddi ve manevi sayısız etkenin buluşmasıyla ortaya çıkan olgulardır. Canlı olan her kültür, temas ettiği başka kültürlerle alışveriş halinde olur. Bir kültür karşılaştığı yeni kültür yahut onun kurumlarından ihtiyaç duyduklarını alır, gereken üslup uyarlamasını ve işlev düzeltmesini yaparak kendi kültürüne katabilir (Köseoğlu, 2002, s. 147).

Kültürün iki temel fonksiyonu vardır. Bunlardan biri koruyuculuk (muhafazakarlık) diğeri ise, gelişme ve yenilemedir. Ciddi hedefleri olan bütün devletlerin kültür politikaları olur. Millî kültüre karşı politikaların varlığı kültür hayatında belirsizliklere ve kimlik krizlerine sebep olabilir. Kimlik ile etniklik arasında yakın bir ilişki vardır. Ancak burada özellikle kültürel kimlik öne çıkar. Kültürel kimlik, mensubu olunan kültürün fertlerde ve sosyal gruplarda netleşmesi, somut hale gelmesidir. Kültürel kimlik ferdi değil, sosyaldır. Bu bağlamda

bahsedilen istikrarsızlıklar spor alanına da yansiyabilir. Spor kültür olarak önemli ölçüde geleneklerden gelip yaşatılan spor dallarının devamlılığını sağladığı gibi evrensel sporlarda da yeni gelişmelere açık olmayı gerektirebilir. Yeni spor dallarının gelişmesi geleneksel ve amatör spor kültürünü yok edecek şekilde olmamalıdır (Erkal vd., 1998, s. 50). Geleneksel dönemde kimlikler, dinsel nitelikte olup bireyden bağımsız olarak belirlenirken, modern dönemde bir topluluğu oluşturan bireylerin ortak bir kültür içerisinde bütünleşmesini ifade eder hale gelmiştir (Çankaya Kurnaz, 2021, s. 48). Kimlik inşası, siyasal ve kültürel toplumsallaşma süreçlerinde önemli rol oynayan belirli kurgusal ve gerçekliklere dayanır (Karakaş, 2013, s. 5). Kültürel kimliklerin retorik inşasında ise "siyasal, ekonomik, kurumsal, mekânsal ve benzeri unsurlar ve ilişkiler" etkili olur (Dalbay, 2018, s. 172).

Dünya üzerindeki kültürel çeşitliliğin, toplumun temsil, inşa ve yeniden üretiminin yansıdığı benzeri üst-yorumlarının mevkii olduğu düşünüldüğünde, bir kültürel etkinlik olarak sporun mikro, mezo ve makro düzeyde örgütlenmiş kendine özgü ritüel ve törenleri, mit ve simgeleri, idealleri ve ideolojileri, organizasyonları, rolleri ve eylemlerini kapsayan ve bütün bunların birbiriyle etkileşim halinde olduğu karmaşık bir sistem olarak tasavvuru mümkündür (Pala, 2005, s. 24). Bu bağlamlardaki sosyal etkileşimler, insanların kültürlerinin kalıplarını oluşturan değerleri, normları ve inançları öğrenmelerine yardımcı olur. Birçok insan için etnik köken, bireysel ve grup kimliğinin merkezinde yer alır, ancak önemi kişiden kişiye değişir. Geçmişle önemli bir süreklilik sağlayabilir ve genellikle kültürel geleneklerin uygulamalarıyla canlı tutulur (Giddens, 2009, s. 205). Katı kültürel unsurlar, toplumsal miras yoluyla nesilden nesile aktarılır. Katı kültürel unsurlar homojen bir topluluk oluşturduğu için, topluluklara kimliklerini de bu şekilde kazandırır (Aşkın, 2010, s. 215). Ortaya çıkarılan ve uygulanan sportif etkinlikler, o toplumun vatan coğrafyasına ve sosyal yapısına bağlı olarak zaman içerisinde sürekli tekrarlanarak kültürel aktarımlar biçiminde; yapısal formlarını, tekniklerini ve kurallarını belirlemek suretiyle geleneksel bir yapı oluşturmuşlardır (Öngel, 2001, s. 3).

Yapılandırmacı bir bakış açısıyla, kültürel kimliği tamamlanmamış bir süreç olarak değerlendirir (Dalbay, 2024, s. 328). Kültürel kimlik, ulusal kimliği ve türevlerini açıklayan özne-nesne ikiliğinin bir sonucu olarak da görülebilir. Ancak, ulusal kimliğin aksine, bu açıklama yalnızca sınırları belirlenmiş belirli bir coğrafi bölgeyi değil, aynı zamanda sınır ötesi ilişkileri de kapsar (Nar, 2019, s. 74). Spor günümüz toplumlarında en güçlü kimlik oluşumlarından kimilerini biçimlendirmek üzere toplum ve kültürün diğer oluşturucu etkenleriyle aynı esnada çalışmaktadır (Rowe, 1996, s. 248). Spor ve sportif faaliyetler, fert ve toplum ilişkilerini geliştirip

sosyal bütünleşmeye katkıda bulunduğu gibi, kültürel kimliğin canlı hale gelmesine de yardımcı olmaktadır (Erkal vd., 1998, s. 183).

Spor, toplumsal işlev olarak anlamını genişletmeye ve giderek daha geniş alanları kendi sahasına çekmeye devam etmektedir (Huizinga, 2006, s. 245). Ulusal veya evrensel bir spor organizasyonunun sadece spor dünyasını ilgilendiren bir işleyiş olarak kalmadığı açıktır (İnal, 2008, s. 25). Yeşilyurt, (2018)'a göre de Etnospor Kültür Festivali, Türk kültürünün yapı taşlarını bir araya getirmesi bakımından kayda değer bir festivaldir. Türk devletlerine ev sahipliği yapan Etnospor Kültür Festivali, sosyalleşmenin ve gelecek kuşaklara Türk kültürünün aktarılmasını sağlamaktadır (Yeşilyurt, 2018, s. 15).

Sonuç olarak, farklı coğrafyalardan farklı milletleri bir araya getiren yapısıyla Etnospor; kültürel kimlik, kültürel bütünleşme ve kültürel aktarım için oldukça önemli bir araçtır. Bu organizasyon kapsamında; Azerbaycan, Macaristan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye gibi özde Türk olan devletler kültürel etkileşim için büyük bir şansa sahiptir. Türk Devletleri Örgütü'ne gözlemci üye olarak dahil olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) de bu organizasyona en kısa sürede üye olmalıdır. Öte yandan tarihi ve kültürel olarak sıkı bağlar içinde olduğumuz Balkan coğrafyasındaki ülkelerden; Bosna-Hersek, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya ve Karadağ gibi devletlerin de kısa vadede 'Dünya Etnospor Konfederasyonu'na üye olması gerektiği düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Aşkın, M. (2010). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 213-220.
- Buyar, C., Altımişova, Z. (2023). Geleneksel sporlar ve oyunlar alanında Kırgızistan modeli. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi İnceleme- Araştırma Dizisi (Yayın no: 09), Ankara.
- Çankaya Kurnaz, S. (2021). Kimlik ve çokkültürlülük üzerine bir değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(41): 32-54.
- Dalbay, R. S. (2018). “Kimlik” ve “Toplumsal Kimlik” kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2(31): 161-176.
- Dalbay, R. S. (2024). ‘Kültürel Kimlik’ kavramı ve kimliğin tanımlanmasında temel yaklaşımlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(49), 325-356. <https://doi.org/10.61904/sbe.1498718>
- Erçiş, S. (2018). Gençlerin kültürel değer algılarının toplumsal aidiyet algıları üzerindeki etkileri: Etnosporlarla ilgilenimin moderatör rolü. EKEV Akademi Dergisi 22(74): 309-323.
- Erkal, M. E., Güven, Ö., Ayan, D. (1998). Sosyolojik açıdan spor. Der yayınları, İstanbul.
- Giddens, A. (2009). Sociology. Polity Press, Cambridge.
- Gündüz Alptürker, İ., Alptürker, H. (2022). Gelenekten geleceğe yöresel kültürün taşınmasında festivallerin rolü. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(2): 1410-1422.
- Huizinga, J. (2006). Homo ludens: Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- İnal, R. (2008). Küreselleşme ve spor. Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- Karakaş, M. (2013). Türkiye’nin kimlikler siyaseti ve sosyolojisi. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(2): 1-44.
- Karcioğlu, U., Söylemez, B. (2022). Kültür turizminde geleneksel sporların yeri ve önemi. ANASAY, 6(20): 215-238.
- Korkut, Y. (2022). Kamu diplomasisi bağlamında sportif etkinliklerin sunumu: 4. dünya göçebe oyunları tanıtım filmi analizi. Kesit Akademi Dergisi, 8 (30): 570-590.
- Köseoğlu, N. (2002). Küreselleşme ve millî hayat. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Mambetaliyev, K. U., Akıbayev, A. A. (2016). Etnospor hareketinin uluslararası boyutu: Küreselleşmenin evrensel bir meydan okuması (Türk halklarının geleneksel güreş türlerine odaklı). III. Uluslararası Geleneksel Türk Güreşleri Sempozyumu ve Oyunları Sempozyumu (6-8 Mayıs). Kahramanmaraş.

- Muhammed, G. (2001). Spor ve kültürün kutsal kaynakları (Çev: Emre Barcadurmuş). İnsan Yayınları, İstanbul.
- Nar, M. Ş. (2019). Kültürel Kimlik Sorunsalı: Görecelik mi Evrenselcilik mi? Yoksa Uzlaşım mı?, *Antropoloji*, 37, 72-80. <https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.529387>
- Öngel, H. B. (2001). Türk kültür tarihinde spor. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Pala, Ş. (2005). Anlam ufuklarında bir kaynaşma: Oyun ve spor. *Toplum ve Bilim*, 103: 21-43.
- Rowe, D. (1996). Popüler kültürler: Rock ve sporda haz politikası (Çev: Mehmet Küçük). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Yeşilyurt, N. (2018). Etnospor Kültür Festivali'nin sosyolojik ve kültürel açıdan değerlendirilmesi ve medyanın önemi. Uluslararası Din ve Medya Sempozyumu, Balıkesir.
- DEK. (2025a). Hakkımızda. <https://worldethnosport.org/tr/hakkimizda>
- DEK. (2025b). Üyeler. <https://worldethnosport.org/tr/kurumsal-uyeler>
- DEK. (2025c). Etnosporlar. <https://worldethnosport.org/tr/etnosporlar>
- DEK. (2025d). Etnospor Nedir. <https://worldethnosport.org/tr/etnospor-nedir>

4. BÖLÜM

ANTRENÖR-SPORCU İLİŞKİLERİNDE İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Veysel DİREKÇİ¹

¹ Öğr. Gör. Şırnak Üniversitesi, Şırnak Meslek Yüksekokulu, Spor Yönetimi Programı,
Şırnak, Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6069-329X> Eposta: Veysel.direkci@sirnak.edu.tr

GİRİŞ

İletişim, bireylerin birlikte toplumsal gerçekliği oluşturup şekillendirdiği bir süreçtir; bu süreç, bilgi, düşünce, his ve yeteneklerin semboller aracılığıyla aktarılmasını içerir. Bireyler, bilgi üretmek ve birbirleriyle anlamlı bir iletişim kurmak için mevcut bilgileri paylaşma faaliyetindedir. Bilgi ve fikirlerin herkes tarafından aynı şekilde algılanabilmesi veya anlaşılır hale getirilmesi, paylaşılması ve karşılıklı etkileşimin sağlanması olarak tanımlanabilir (Dökmen, 2005).

Bireylerin ve toplumların varlığına dair temel nedenlerden biri olan iletişim kavramı, aynı zamanda toplumsal birlikteliği oluşturan bir insan faaliyetidir. Toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan spor ve bu çerçevede düzenlenen spor etkinlikleri, her yaştan ve kesimden insanı kapsayabilen özelliklere sahip olup, hızla çeşitlenerek artan etkinlikler aracılığıyla toplumsal iletişime ve dayanışmaya destek sunmaktadır. Bu nedenle iletişim ve spor, sosyal yaşam içinde büyük bir öneme sahip ve yönlendirici olan kavramlardır (Abakay ve Kuru, 2011a, 126).

Günümüzde iletişim kavramının çeşitli işlevleri ve özellikleri ile spor etkinliklerinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sporcular, antrenörler ve spor organizasyonlarında bulunan diğer bireyler ve kuruluşlar, başarı elde etme amacıyla iş birliği ve düzen içerisinde çaba göstermektedir. Bu yapı içinde iletişimi sağlayanlar ise sahadaki sporcular ve antrenörlerdir (Kabadayı, 2010, 87). Sporda, özellikle antrenman ortamında, antrenör ile sporcu arasındaki iletişim, sporcunun fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan gelişiminde büyük bir etkiye sahiptir (Jowett and Cockerill, 2002).

Antrenör, sporcuların zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik yeteneklerini belirli bir hedef doğrultusunda geliştirmeye yardımcı olan ve bu amaçla antrenmanın bilimsel hedeflerini gerçekleştiren, özel eğitim almış uzmanlar olarak tanımlanabilir (Konter, 1996: 102). Antrenörler, sporcularını fiziksel olarak hazırlayan kişiler olmanın yanında aynı zamanda psikolojik olarak da mutlu eden kişilerdir. Sporcuların teknik becerilerine ek olarak, hayatlarının içerisinde bir lider, öğretmen, rol model, psikolog/rehber ya da mentor olarak yer almaktadırlar (Onağ ve ark., 2013).

Spor kulüplerinde başarılı ve yüksek performansın sırları, geleceğe yönelik hedefleri belirleyen ve bu hedeflere ulaşmak için kendine özgü yöntemler geliştiren antrenörde yatmaktadır. Antrenör, sporcularla sürekli etkileşim içinde olduğundan, onları en iyi tanıyan ve ihtiyaçlarını anlayan kişidir. Sporcular, antrenörlerinden yalnızca onları etkili bir şekilde yönlendirmelerini talep etmezler. Aynı zamanda antrenörlerinin iyi bir eğitmen olmasının yanı sıra, olumlu kişilik özelliklerine de sahip olmasını beklerler. Sporcular, antrenörlerinin yalnızca spor

performanslarında değil, her çeşit kişisel sorunlarında da yanlarında olmasını isteyebilirler (Çalışkan, 2001).

Sonuç olarak; antrenörler bilgilerini ve deneyimlerini, sözlü ya da sözsüz yollarla sporcularına iletirler ve sporcularının günlük hayatlarında, antrenman ya da yarışma sırasında rakip olan sporcularla olan iletişimlerinde rehberlik ederler. Diğer taraftan, takımın başarısı için, sporcuların uyum içinde çalışmasına dikkat ederler.

SPOR

Günümüzdeki en kıymetli fiziksel faaliyetlerden biri olan spor, köklü bir geçmişe sahiptir. Latince kökenli bir terim olduğu ve "desport / disport" ifadelerinin kısaltması olduğu düşünülmektedir. Her iki terim de 17. yüzyıldan itibaren "sport" biçiminde yaygınlaşmış ve Türkçe'de spor olarak yer bulmuştur. Bu kelime, oyun, eğlence, vakit geçirme, hoşça zaman geçirme ve fiziksel aktivite anlamına gelmektedir (Öztürk, 2011; Esen vd, 2023).

Spor, bireysel ya da grup halinde gerçekleştirilen, kendine ait kuralları bulunan ve genelde bir yarışmaya dayanan fiziksel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini destekleyen hem eğitici hem de eğlenceli bir etkinliktir (Gönen vd., 2022; Aydemir vd., 2024; Koyuncu vd., 2010). Düzenli egzersiz ve sporun bireylerde beyin fonksiyonları üzerinde önemli ve çok yönlü olumlu etkileri bulunmaktadır. Fiziksel aktivite sırasında salgılanan endorfinler, ruh hâlini iyileştirirken stres düzeylerinin azalmasına katkı sağlamaktadır (Turğut & Sarıkaya; 2020; Öktem vd., 2025). Bununla birlikte egzersiz, beyin plastisitesini artırarak öğrenme ve hafıza süreçlerinin güçlenmesini desteklemektedir (İsbilir vd., 2015; Çabuk vd., 2020; Turğut, 2021). Spor, kişinin doğal ortamını insani bir çevreye dönüştürürken kazandığı becerileri geliştiren, belirli kurallar çerçevesinde aletli ya da aletsiz, bireysel ya da toplu olarak serbest zaman etkinliği kapsamında veya tam zamanlı meslek haline getirerek sosyal etkileşimi artıran, toplumu bir araya getiren ve ruhi ile bedeni güçlendiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir unsurdur (Kılıçgil, 1985; Hazar & Koç 2020; Çabuk vd, 2020).

Spor, tarihsel gelişimi boyunca toplumları bir araya getirerek etkili bir iletişim ve paylaşım aracı haline gelmiştir. Ancak, zaman içinde sporun önceden belirlenmiş ve uygulanmış amaçlarından birçoğu günümüzde değişmiştir. İlk spor faaliyetleri, savunma hazırlığı için farklı alet ve silahların kullanıldığı savaşırlara dayanmaktadır. Bu dönemlerde insanlar, kendilerini korumak ve avlanmak gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için ok, kılıç gibi materyalleri kullanmaktaydılar. Bu spor faaliyetleri günümüzde okçuluk, binicilik, atıcılık ve boks gibi spor branşlarının temelini oluşturmuştur (Bilgiseven, 2019)

Spor, günümüzdeki uygulanış şekline, ilkel toplumlardan modern toplumlara kadar olan dönüşüm sürecinden geçerek ulaşmıştır. Bu süreçte estetik ve fiziksel güzellikleri elde etme, elit tabakalar için bir eğlence aracı olma, savaşlara hazırlık yapma ve soğuk savaşın amacı olma gibi çeşitli aşamalardan geçilmiştir. 20. yüzyıldan itibaren spor, bilimsel araştırmalara kapı açmış ve değişen toplumsal koşullar nedeniyle ekonomik bir yön kazanmaya başlamıştır. Bununla birlikte Uzak Doğu dövüş sporlarının çocukların fiziksel gelişimlerinin yanı sıra disiplin, özsaygı ve duygusal denge gibi sosyal ve psikolojik alanlarda da olumlu etkiler sunduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (Uslu & Yıldız, 2021). Araştırmacılar, daha iyi sporcular yetiştirmenin yanı sıra, toplumsal yaşamla uyum sağlama, bireylerin yaşam kalitesini artırma ve stres ile depresyonla başa çıkmalarına yardım etme amacıyla da çalışmalar yapmaya yönelmişlerdir (Koruç, 2001, Akyüz & Türkmen, 2016; Kurt vd., 2017; Çabuk vd, 2020a; Polat vd., 2019).

Spor yapan bireyler, kültürel ve sosyal sermayelerini, spor yapmış oldukları ortam ile arttıracığı için zihinsel ve bedensel yarara ek olarak çevresinin de etkisi ile psikolojik ve sosyal olarak da fayda görmektedir. Kötü bir arkadaş çevresi, günümüzde aileler ve bireyler adına ciddi bir sorun haline gelmişken, spor yapan bireylerin bulunduğu bir sosyal çevrede yer alan gençlerin kötü alışkanlıklardan da uzaklaşması mümkün olmaktadır. Yalnızca bir alanı beslemek yerine ortak şekilde bir yarar sağlayan spor bilimleri, olumlu bir uğraştır. Spor, kültürel olarak belirli unsurlar taşıyabilir fakat sporun evrensel bir olgu olduğu da unutulmamalıdır. Günümüzde spor fizyolojik, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik olarak pek çok açıdan incelenilmektedir (Erciş, 2013; Hazar & Senbakar, 2020; Yaman vd., 2016; Uslu vd., 2022).

Literatürdeki birçok çalışma sporun; toplumun gelişimine, bütünleşmesine, çeşitlenmesine, toplum yanlısı ilerlemesine (pro-social development) ve yeniden sosyalleşmesine önemli ölçüde etkilediğini vurgulanmaktadır (Ekholm, 2013; Erbaş & Gümüş, 2020; Bozkuş vd, 2013; Bar vd., 2016).

ANTRENÖR

Kökeni çok eskilere dayanan antrenörlük mesleği, sporcularının önlerini ışıqla aydınlatan ve onlara doğru yolda rehberlik eden kişilerdir. Spor camiasında ve sporcuların geleceklerini şekillendirmede önemli bir role sahiptirler. Antrenör, değişik spor ortamlarında bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda antrenman ve müsabaka faaliyetlerini planlamayı üstlenen kişidir. Antrenörlük, sporcuların performanslarının en üst noktaya çıkarılması ve sporculara gerekli taktik, teknik, fiziksel, psikolojik, zihinsel ve sosyal konularda geçerli rehberlik edilmesi

amacıyla yürütülen, genel ve özel sportif bilgilere dayalı, hem programlı hem de sosyal bir uğraştır (Yazar, 2024).

Antrenörlük; spor fizyolojisi, spor psikolojisi, biyomekanik, beden eğitimi ve spor yönetimi gibi spor bilimlerinin çok farklı alanlarından esinlenerek kendi içinde uzmanlaşmış bir özelliğe kavuşmuştur. Antrenörlük bir düşünsel faaliyettir; temelinde çoğu zaman ‘doğru karara varma’ ve ‘en doğru olanı tercih etme’ anlayışını içerir (Taylor, 2006).

Tanımlara bakıldığında ve değerlendirildiğinde antrenörün sporun temel taşı olduğu, sporcuya belli bir yeterlilik ve bağımsızlık kazandıran eğitimci, yönetici ve süpervizör olduğu söylenebilir (Khamidov,2020).

Aynı zamanda antrenörlerin hayal güçlerinin kuvvetli olması da sporcular üzerinde oldukça etkilidir. Hayal gücü yüksek antrenörler büyük hayaller ve hedefler konusunda sporcuları yüreklendirebilir ve çalışmalarına pozitif bir ivme verebilir. Antrenörlerin adaletli, sporcular arasında eşit ve dengeli davranışlarda bulunmasının da başarı üzerindeki etkisi olduğu görülmüştür. 1970’li yıllarda antrenörlüğe olan ilgi ve antrenör olma talepleri artınca Psikolojik Numerus Clausses adı verilen bir karakter ve meslek uygunluğu testi geliştirilmiştir. Bu testin uygulanmasında görev alan psikolog Shilling, bir antrenörde güçlü kişilik, dışa dönüklük, kendini ve tepkilerini kontrol edebilme ve gerçekçilik gibi özelliklerin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Psikolog Shilling 1970 senesinde gerçekleştirdiği birtakım psikolojik araştırmaların sonucuna göre ise başarılı olacak olan antrenörlerin otorite ve disiplin sahibi olduklarını belirtmiştir (Gill vd., 2017).

Antrenörlerin, oyuncularının gelişim düzeylerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak hedefler belirlemesi gerekmektedir. Bu hedefleri oyunculara ve diğer ilgili kişilere net ve anlaşılır düzeyde iletmeli ve onların bu hedefler yönünde işbirliği içinde çalışmalarını sağlamalıdır. Bu yaklaşım, sporcuların bütünsel gelişimi için belirlenen amaçlara ulaşılmasını mümkün kılmaktadır (Ulukan, 2006).

Antrenörlerin kişilik özellikleri, spor bilgisi, güvenilirliği, zekâsı, dürüstlüğü ve samimiyeti gibi yeterlilikler sporcular üzerinde büyük bir etki oluşturur. Bu kişisel nitelikler, sporcuların özgüvenini ve motivasyonunu artırarak, antrenörlerin başarılı olarak kabul edilmesine olanak tanır (Sevim, 2006).

İLETİŞİM

İletişim, en temel anlamıyla, bir mesajın kaynağından hedefe iletilmesi ve alıcının bu mesajı anlayarak yorumlaması işlemidir. İletişim, canlılar arasında bir bağ kurmayı veya bir uzlaşmayı gösterir. İletişimin gerçekleşebilmesi için, bireyler

ya da gruplar arasında karşılıklı olarak bir şeylerin paylaşılması sonucu etkileşim, yorumlama ya da paylaşma gerçekleştirilmelidir (Gökçe, 2006: 8).

İletişim, bir mesajın kaynaktan alıcıya ulaşma aşamasıdır. McBride'a göre iletişim, sadece bilgi ve mesaj değişimi değil, aynı zamanda fikirlerin, gerçeklerin ve bilgilerin iletilmesi ve paylaşımını kapsayan hem bireysel hem de ortak faaliyetlerdir (Voight, 1998).

İletişim, birey ve grupların fikir, inanç bilgi, tutum ve davranış gibi özelliği paylaşımlarına olanak sağlayan interaktif bir olgudur. Buradaki söz konusu paylaşım, ileti, aktarım ve iletiyi çözümüleme süreçlerini kapsadığı için duruk bir süreç olmaktan çıkmaktadır ve ortak bir kültürde anlaşmayı gerektirmektedir. Bu nedenle iletişim, bilginin ortaya çıkması, dağıtılması ve alınması gibi süreçleri içeren bir nitelikte olmalıdır (Önür, 2002: 9).

İLETİŞİM SÜRECİ VE ÖĞELERİ

Süreç, belli bir zaman diliminde birbirini izleyen ve düzenli olarak değişen, gelişen olayların tümüdür. Birey, iletişim sayesinde bütün yaşamında gerek kişinin biyolojik gelişimi gerek kültürel ve toplumsal çevresindeki etkileşim ile kendini değiştirip geliştirirken bu süreçte “iletişimi” de değiştirip, geliştirir. Aslında genel iletişim sürecindeki her aşama insanın hayatındaki yaşadığı çoğu şey, bütün iletişimler (okuduğu şeyler, izlediği tüm gösterimler, kendisinin de içinde olduğu tüm diyaloglar vb.) bireyde oluşturdukları tüm duygu ve düşüncelerle oluşur. Bu bağlamda, bireyi toplumun bir parçası yapan ve diğer insanlarla olan etkileşimlerini geliştiren iletişim sürecin, beş temel kavramda inceleyebiliriz. Bunlar “Kaynak, Mesaj, Kanal, Alıcı ve Dönüt” dür (Tepeköylü, 2007: 11).

Şekil 1. İletişim Süreci (Civelek, 2014).

Kaynak

İletişim kavramının en temelinde kaynak, alıcı ve mesaj kavramları yer alır. Bu üç kavram olmadan iletişim kavramından söz edemeyiz. İletişimin olmazsa olmaz kavramlarından kaynak, alıcıya mesajı alıcının anlayacağı biçime sokarak ve uygun mesaj kanallarını seçip, kullanarak iletir. İletişimin etkili olabilmesi kaynak bilgiye sahip, bilgiyi gerekli biçime sokabilme yeteneğine sahip tanınır değildir. Kaynağın sözlü ve sözsüz iletişim araçlarını, mimiklerini, vücut dilini kullanma yeteneği gibi iletişimde birçok rolü vardır ve bu özellikleri oldukça iyi kullanması gerekir. Etkin bir iletişimi sağlamak için bu özelliklerle birlikte kullandığı yöntemlerin ve iletişim araçlarını kullanma yeteneğinin derecesi de iletişimdeki etkileşimin kalitesini büyük oranda etkiler (Gönen, 2015: 8).

Mesaj

Mesaj kaynağın hedefe ulaştırmak istediği fikirlerini ve duygularını semboller, simgeler vb. gibi yazı türleri ile kendisini ifade etmesine denir. Mesajın etkin ve anlaşılır olabilmesi için kullanılan yazının ve dilin sade olması gerekmektedir. Aynı zamanda kullanılan dilin alıcının amaçlarına ve isteklerine uyum göstermesine dikkat edilmelidir. Buradaki asıl amaç mesajın alıcıya gitmesi ile başlayan, alıcının mesajı anlamlandırabilmesi için alıcının mantığına uyacak, alıcının kendi değer ve olgusuna entegre kurarak kısa sürede onu anlamasını sağlayan bir mesajın gönderilmesidir. Bir mesaj alıcının ne denli duyu organına hitap ederse öğrenmede o kadar hızlı gerçekleşir. Ted Cobun'a göre öğrendiklerimizin; % 83'ü görme, % 11'i işitme, % 3,5'ini koklama, % 1,5'ini dokunma, % 1'ini duygularımız yolu ile öğrenmekteyiz (Baki, 2019).

Kanal

Bir kişi veya nesnenin bir yerden başka bir yere gitmesi için bir taşıma aracına ihtiyacı vardır. Kaynaktan hedefe bir mesaj gönderildiğinde, kanal boyunca ilerler. Kanal, kaynak ile alıcı arasındaki bağlantı anlamına gelir. Ses dalgaları, radyo dalgaları, telefon kabloları ve sinir sistemi gibi unsurlar, bir mesajın fiziksel olarak iletebileceği yollar olarak kabul edilir. Duygusal veya görsel olarak tetiklenecek belirli özelliklere sahip kişide duyguları harekete geçirecek temas ve tat gibi kavramlar farklı kanallar olarak görülmektedir (Zıllıoğlu, 2003).

Alıcı

Alıcı, kaynak tarafından gönderilen iletiyi beyninin süzgecinden geçirip anlamlandıran ve yorumlayan kişidir. İletişim, bireylerin birbirlerine istekli ya da

isteksiz bir şekilde iletmek istedikleri hisler ve düşüncelerin paylaşılmasıyla ilgili bir süreçtir. Bu sürecin düzgün bir şekilde işlemesi için mesajın alıcıya ulaşması şarttır. Alıcının rolü ise mesajı anlamak ve yorumlamaktır (Günay, 2004: 221-222).

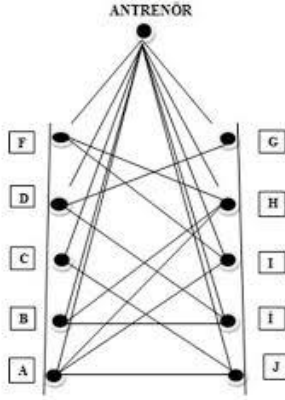
Dönüt

Alıcıya gönderilen mesajın hangi ölçüde algılanıp algılanmadığını, algılandıysa eğer ne derecede bir tepki gösterdiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Alıcının göstermiş olduğu tepki kuşkusuz kaynak için çok önemlidir çünkü iletişimin devam etmesi için geribildirim devamlı olarak sağlanması gerekmektedir ve Aksi bir durumda iletişim tek taraflı olur (Yılmaz, 2003).

ANTRENÖRLÜKTE İLETİŞİM MODELLERİ

Şebeke Modeli:

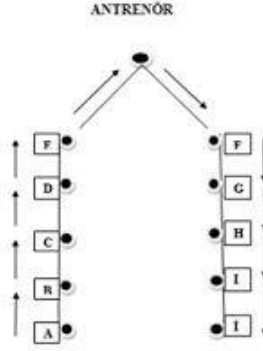
Tüm sporcular birbirleriyle etkileşim halindedir. Arkadaşları ve antrenörüyle eşit bir şekilde iletişim kurabilmektedirler. Bunun yanı sıra, antrenörün de tüm sporcu gruplarıyla iletişim kurmasına imkan tanıyan bir modeldir (Türkmen, 1992).

Şekil 1. İletişimde “Şebeke” Modeli (Usal,1995).

Çember Modeli:

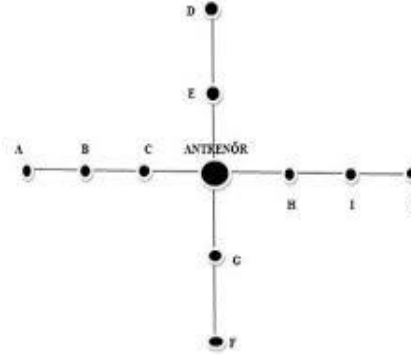
Bu modelde takım içindeki sporcuların iletişim fırsatları eşit olarak dağıtılmıştır. Antrenöre ve diğer takım arkadaşlarına eşit şekilde fikirlerini belirtme hakkına sahiptirler (Usluata, 1991). Grubun her bir üyesine eşit olarak söz verme, fikir, düşünce, öneri ve eleştirilerin göz önünde bulundurulmasını sağlayan yaklaşımdır (Review, 2000).

Şekil 2. İletişimde “Çember” Modeli (Usal,1995).

Tekerlek Modeli:

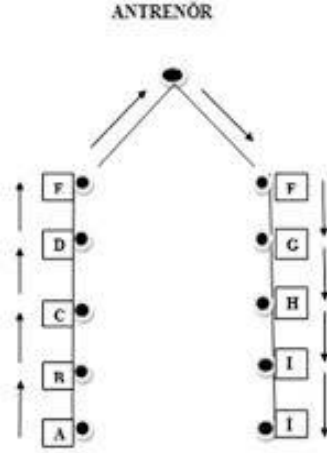
Bu yapı içinde sporcu yalnızca antrenörü ile etkileşimde bulunabilir. Sporcu, takım arkadaşları ile iletişim kurma imkanına sahip değildir. Antrenör ve sporcu arasındaki ilişkiye dayanan bir sistemdir. Bilgilerin kaynağı ve iletişimi başlatan kişi antrenördür (Kabadayı, 2010).

Şekil 3. İletişimde “Tekerlek” Modeli (Usal,1995).

Zincir Modeli:

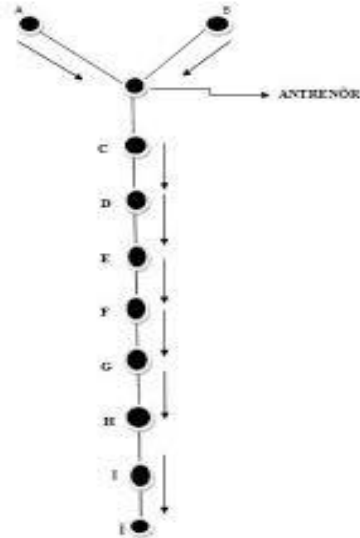
En az iki sporcunun birbirleriyle etkileşimde bulunmasının yanı sıra ilerleyen zamanlarda iletişim ağını büyütme çabasına dayanarak katılanlardan bahsedilir. Başarı, bireysel yetenekten ziyade, ekipte yer alan sporcuların topluca gösterdiği performansa bağlıdır (Yumlu, 1997).

Şekil 4. İletişimde ‘Zincir’ Modeli (Usal,1995).

Y Modeli:

Antrenör ve sporcular arasındaki iletişimi sınırlandıran bir yapıdır. A ve B sporcuları antrenör ile sıkı bir iletişim kurarken, İ sporcusu yalnızca I ile, C sporcusu ise hem antrenörle hem D sporcusuyla iletişim kurma fırsatına sahiptir. Ancak bu durum, grup içinde bir dengesizlik yaratacaktır. Antrenör, A, B ve C sporcularıyla ilgilendiği için diğer sporcularla ilgilenemeyecektir (Yumlu, 1997).

Şekil 5. İletişimde ‘Y’ Modeli (Usal,1995).

ANTRENÖR-SPORCU İLETİŞİMİ

Avcı ve arkadaşlarına (2018: 346) göre antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu ile antrenörün karşılıklı olarak birbirlerini duygu, düşünce ve davranışlarından etkilenmeleri olarak tanımlamışlardır. Sporcuların gerek psiko-sosyal gerekse fiziksel gelişimleri düşünüldüğünde, spor ortamında antrenör ve sporcu ilişkisi oldukça önemlidir. Pozitif yönde ilerleyen antrenör-sporcu ilişkisi sporcuların birçok yönden gelişimine katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Spor alanındaki kişiler arası ilişki olarak en önemlisi antrenör sporcu ilişkisi olarak değerlendirilmektedir (Jowett, 2003: 444-460).

Antrenör ile sporcu arasında her iki tarafın birbirinden etkilenmesi durumu söz konusudur. Sporcu, antrenörün bilgi ve deneyimlerinden yararlanma isteği taşıırken; antrenör de, sporcunun sergilediği performansı kendi yeterliliklerini ve yeteneklerini bir araç olarak kullanarak geliştirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle, sporcu ve antrenör, başarıya ulaşma konusunda etkileşimde bulunma arzusu hissederler (Selağzı ve Çepikkurt, 2014, 12-13).

Genel bir değerlendirme yapıldığında spor, ortak hedeflere ulaşmak için bir araya gelmiş bireylerin yönetsel süreçleri yürüttüğü bir yapı oluşturmaktadır. Bu noktada, hedeflere etkin bir şekilde erişebilmek için koordinasyonun sağlanması, bilgilerin paylaşılması, görevlerin yerine getirilmesi, ilişkilerin yönetilmesi ve duygu ile düşüncelerin aktarılması gibi bileşenlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Tüm bunların iletişim olmaksızın sağlanması mümkün görünmemektedir. Sporcu ve antrenör arasındaki iletişim, antrenörün ve sporcunun ortak hedefler ve inançlar etrafında benzer bilgi ve anlayış geliştirmesine olanak tanımaktadır (Jackson, Dimmock ve Compton, 2018).

Günlük yaşamımızda zamanımızın üçte ikisi iletişim temelli aktivitelerle doludur. Etkili iletişim becerileri, tüm insan ilişkilerinde ve çeşitli meslek gruplarında etkileşimi kolaylaştırıcı bir rol üstlenebilir. Özellikle insanlarla sıkça etkileşimde bulunması gereken mesleklerde görev alan bireylerin iletişim yeteneklerine daha iyi hakim olmaları lazım. Antrenörler, sporcular üzerinde önemli bir etkiye sahiptir; bu nedenle başarılı antrenörlerin sporcularla iletişim yeteneklerinin daha gelişmiş olması beklenmektedir. Etkili iletişim becerileri, her türlü insan ilişkilerinde ve her türlü meslek alanında ilişkileri kolaylaştırıcı rol oynayabilmektedir. Özellikle, insanlarla daha fazla bir arada olunması gereken meslek alanlarında çalışanların iletişim becerilerine daha fazla hâkim olmaları gerekmektedir. Antrenörlerin sporcular üzerinde büyük etkisi olmakla beraber

başarılı antrenörlerin sporcularla iletişim becerilerinin daha yüksek olması beklenmektedir (Korkut, 2005).

Antrenör, sporcularıyla daima birlikte olan ve onları en iyi şekilde tanıyan, ayrıca ihtiyaçlarını en uygun biçimde karşılayan bireylerdir. Sporcuların beklentileri, sadece kendilerini iyi bir şekilde eğiten bir antrenör değil, aynı zamanda antrenörlerin iyi bir karaktere sahip olmalarını da içerir. Bu bağlamda, sürekli iletişimde bulundukları antrenörlerinin, spor performanslarının yanı sıra her türlü kişisel sorunlarında da yanlarında olmasını isteyebilirler (Yücel 2010).

Genellikle antrenörler, sporcularına sürekli talimatlar verir. Neler yapmaları ve nelerden kaçınmaları gerektiğini açıklarlar. Ancak sporcular, görev ve yükümlülüklerinin bilincindedir. Hiçbir sporcu başarısızlık istemez. Bir başarısızlık durumunda, yapılan hatanın farkındadır ve nedenini açıklayabilir. Antrenörler, yalnızca kendileri konuşmaktansa sporcularını dinlemek için de aynı ölçüde özen göstermelidir. Sporcu, kendi gözlemlerinin ve düşüncelerinin dikkate alındığını hissetmelidir. Sporcu ile iletişim, eleştirmeden bilgilendirme, destekleme ve güven duygusunu artırma amacına yönelik olmalıdır (Kuter ve Öztürk, 1997).

Antrenörün etkili iletişim yöntemlerini seçmesi ve bunları uygun bir şekilde kullanması, hem sporcu ile olan kişisel ilişkilerinde hem de toplumsal düzeyde son derece önemlidir. Antrenörün sporcu veya sporcuları sürekli olarak eleştirmesi, yargılaması ve suçlaması ise karşılıklı iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tür ifadeler, sporcuların kendilerini anlaşılamaz, itilen, haksızlığa uğramış ve çaresiz hissetmelerine yol açar. Bunun sonucu olarak antrenör ile sporcular arasında iletişim kopukluğu ortaya çıkar. Antrenörün emir veren bir üslup kullanması, yönlendirme odaklı olması ve insan davranışlarını kabul edilemez bir şekilde değerlendirmesi de iletişimi kopararak antrenör ile sporcu arasında çatışmalara yol açabilir (Güzel, 2008).

Antrenörlere sporcularıyla ilişkilerinde kolaylık sağlayacak önerileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Olumlu şeyler üzerinde durmaları gerektiği ve olumsuz şeyler üzerine dürüst davranılmalı,
- İyi olan performansını güçlendirmek için övgüyü kullanmalı,
- Anlaşılması kolay kelimeler kullanmalı,
- Sporcularla her çalışmada konuşmanın ihmal edilmemesi,
- Sporcuların isimleriyle hitap edilmeli,
- Sabırlı olunmalı,

- Kısa ve öz cümleler kullanılmalı,
- Beden dili ihmal edilmemeli (Hannula, 2007).

Antrenör, sporcuların düşüncelerini açık bir şekilde ifade edebilecekleri bir atmosfer yaratmalıdır. Her antrenör, kaybetmeye dair bir önyargı taşır. Antrenör, kaybedenleri zayıf, yeteneksiz veya alay edilecek kişiler olarak değerlendirdiğinde, sporcularının güvenini yitirir. Eğer antrenör, oyuncuları korkutarak kazanmayı dayatırsa, bu durumda ne olacağı belirsizdir. Kaybetme anında sergilenecek olgun ve bilinçli bir tutum, sporcunun gelecekteki başarılarını artıracaktır. Her antrenör, kaybetme anını karşılamak için tutarlı bir yaklaşım benimsemelidir. Kazanmanın neşesini yaşadığı kadar, kayıplarla da başa çıkabilmelidir. Destekleyici ve moral yükseltici konuşmalar, bu tür hassas zamanlarda başarıyı artırır. Karşılaşabileceğimiz büyük zorlukların, ancak bu şekilde aşılabacağı akıldan çıkmamalıdır. En önemli davranış, sonuçları mantıklı bir şekilde değerlendirmek ve benzer durumlarla bir daha karşılaşmanın yollarını bulmaktır (Kuru, 2000).

Antrenör ile sporcu arasında sağlıklı bir iletişim kurulması, antrenörün takım üzerindeki etkisi açısından son derece önemlidir. Sporculara dair tüm özel bilgiler, antrenör tarafından edinilmeli ve antrenman veya yarışma esnasında ortaya çıkabilecek stres, kaygı, belirsizlik, baskı, kendine ve takımına güvensizlik gibi olumsuz durumlar hakkında sporcuların düşünceleri dikkate alınmalıdır (Ulukan, 2012).

Antrenör ile sporcu arasındaki ilişkinin, yarışma odaklı spor dalında başarı için kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Spor ortamında, sporcu ve antrenör karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir şekilde çalışabilmektedir. Sporcu tarafından bakıldığında, bu bağımlılık antrenörün bilgi, deneyim ve yeterliliklerinden yararlanmayı ifade ederken, antrenör açısından ise kendi yetkinlik ve becerilerini sporcunun aracılığıyla başarıya dönüştürme gereğini ortaya koyar. Bu sebeple, sporcu ve antrenör, profesyonel bir ilişki ya da ortaklık geliştirme yolunda ilerleyebilir ve performans başarılarını artırmak amacıyla birlikte zaman geçirme ve işbirliği yapma ihtiyacı duyarlar (Antonini Philippe ve Seiler, 2006).

Bir antrenörün, sporcunun, spor yöneticisinin ve spor psikologlarının sahip olabileceği en güçlü aracı etkili iletişimdir. Bu nedenle antrenörler, sporcunun kendini daha iyi özgür hissetmesine ve her bir sporcunun aynı hedef için iş birliği yapmasına olanak tanımak amacıyla açık iletişim kurulumu sağlamalıdır. Bu da antrenörün takımına olan bağlılığı, kişiliği, antrenörlük anlayışı ve sporcularla sakın bir şekilde iletişim kurabilmesiyle sağlanır. İletişim, her tür ilişkide temel bir rol oynar. Etkili iletişim, sporcular arasında olumlu eleştiriler ve sürekli etkileşim

yaratır. İletişim, sporcuya performansı hakkında bilgi verir, kulüpte iş birliği, motivasyon ve ara medya gibi birçok avantajı sağlar (Erkan, 2002).

KAYNAKÇA

- Abakay, U. ve Kuru, E. (2011a). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Antrenörleri ile Olan İletişim Düzeyi Farklılıklarının Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13(1), 125-131.
- Akyüz, H., & Türkmen, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine yönelik tutumlarının incelenmesi: Bartın üniversitesi örneği. International Journal of Sport Culture and Science, 4(Special Issue 1), 340-357.<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/226038>
- Antonini Philippe, R. & Seiler, R. (2006). Closeness, Co-orientation and Complementarity in Coach–Athlete Relationships: What Male Swimmers Say About Their Male Coaches. Psychology of Sport and Exercise, 7, 159-171.
- Aydemir, U., Hazar, K., & Çelik, H. (2024). *Fiziksel aktivitenin sağlık ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisi*. In F. Çatıktaş & T. Bozkuş (Eds.), Spor araştırmaları: Teorik ve uygulamalı yaklaşımlar (pp. 78–95). Duvar Yayınları.
- Bar, M., Yaman, M. S., & Hergüner, G. (2016). Problems Encountered by Religious Vocational Secondary School and Other Secondary School Students in Physical Education and Sports Activities. Universal Journal of Educational Research, 4(4), 664-674.<https://doi.org/10.13189/ujer.2016.040402>
- Baki, E. (2019). Gençlerin spora katılım düzeylerine göre iletişim becerileriyle problem çözme yeteneklerinin incelenmesi (Erzurum ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Bilgiseven, B. (2019). Spor pazarlamasının artan önemi ve spor pazarlamasında tutundurma stratejileri: popüler olmayan spor dallarından bisiklet sporu üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bozkuş, T., Türkmen, M., Kul, M., Özkan, A., Öz, Ü., & Cengiz, C. (2013). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi ve ilişkilendirilmesi. International Journal of Sport Culture and Science, 1(3), 49-65.
- Civelek, M. (2014). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı (özet). Erişim Adresi: <https://www.igdir.edu.tr/Addons/Resmi/announc/4691/materyal.tasarimi.%20%C3%96%20ZET.pdf>. Erişim tarihi: 25.01.2022.
- Çabuk, R., Çayır, H., Yıldız, M., Onat, T., Cincioğlu, G., Adanur, O., & Kayacan, Y. (2020). Egzersizin fizyolojik sistemler üzerine etkileri: Sistematik Derleme. *Helal Yaşam Tıbbi Dergisi*, 2(1), 21-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hlm/issue/56266/770352>
- Çakır, Z., Erbaş, Ü., Gönen, M., Ceyhan, M. A., Öktem, T., Kul, M., Dilek, A.N. & Güzel, S. (2025). Examination of trauma levels and earthquake stress coping strategies of

- university students who exercise and do not exercise after an earthquake. *BMC psychology*, 13(1), 867. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03108-x>
- Çalışkan G. (2001). Liderlik açısından antrenör davranışlarının sporcu performansı üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Dökmen, Ü. (2005). İletişim Çatışmaları ve Empati. 34. Baskı, Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Erkuş A. (2003). Psikometri Üzerine Yazılar, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No: 24.
- Ekholm, D., (2013). Research on Sport as a Means of Crime Prevention in a Swedish Welfare Context, *Scandinavian Sport Studies Forum*, 4, ss.91-124.
- Erbaş, Ü., & Gümüş, H. (2020). Participation in physical activity and social media addiction in students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(4), 52-60. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pes/issue/57050/803773>
- Erciş, S. (2013). Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin spor müsabakalarındaki verimliliklerinin veri zarflama analizi (VZA) ile göreceli olarak değerlendirilmesi ve karşılaştırılması. [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Erkan M. (2002). Sporda İletişimin Önemi ve Takım Performansına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Esen, S., Başer, S., & Uslu, T. (2023). Üniversite öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ile fiziksel aktivite düzeyleri ve MET değerleri arasındaki ilişkinin betimlenmesi. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 301-326. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10027841>
- Gill, D. L., Williams, L. ve Reifsteck, E. J. (2017). Psychological Dynamics of Sport and Exercise. *Human Kinetics*.
- Gökçe, O. (2006). İletişim Bilimi: İnsan İlişkilerinin Anatomisi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gönen, M. (2015). Akdeniz üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri ile atılganlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Gönen, M., Ceyhan, M. A., Çakır, Z., Zorba, E., & Coşkuntürk, O. S. (2022). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Rekreasyon Alanı Kullanımlarına İlişkin Engel Ve Tercihleri. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 11(4), 59-76. <https://doi.org/10.22282/ojrs.2022.109>
- Günay, V. D. (2004). Dil ve İletişim. Multilingual, İstanbul.
- Güzel, İ. İ. (2008). Amatör sporcuların antrenörlerinden beklentileri üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hannula D, (2007). Bir Yüzme Antrenörlüğü Felsefesi Geliştirme, www.turyad.com.
- Hazar, K., ve Koç, A.F. (2020). Bedensel Engelli Sedanter ve Sporcu Bireylerin Fiziksel Aktiviteye Karşı Tutumları ve Yaşam Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi. Gaziantep

- Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 5(4), 541- 554.
<https://doi.org/10.31680/gaunjss.822392>
- Hazar, K., & Senbakar, K. (2020). The Relationship between Exercise Addiction and Satisfaction with Life in Physical Education and Sport Department Students. *Asian Journal of Education and Training*, 6(1), 12-17.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1240714.pdf>
- İsbilir, M., Zuşa, A., Oral, O., & Cabuk, R., (2015). Relationship between muscle strength of dominant and nondominant ankle and dynamic balance in football players. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, 3(98)
- Jackson, B., Dimmock, J and Compton, J. (2018). Persuasion and communication in sport, exercise, and physical activity, First Edition, Routledge Taylor & Francis Group, London and Newyork
- Jowett, S. (2003). When the “honeymoon” is over: A case study of a coach-athlete dyad in crisis. *The sport psychologist*, 17(4), 444-460.
- Jowett, S., & Cockerill, I. (2002). Incompatibility in the coach - athlete relationship. In: Cockerill I (Eds.). *Solutions in Sport Psychology* (pp.16-31). London: Thompson Learning.
- Kabadayı, Ş. (2010). Hentbol Antrenörlerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi (Hentbol Süper Lig Örneği). Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Khamidov, D. The Role Of Sport And The Trainer In The Education Of Perfekt Generation.2020
- Kılıçgil. E. Sosyal Çevre-Spor İlişkileri, Bağırın Yayınevi, Ankara, 1985.
- Konter, E. (1996). Bir lider olarak antrenör. 1. baskı,: 26-36, 101-105.İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Korkut F (2005): Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 143-149.
- Koruç, Ziya. Spor Psikolojisi, Türk Psikoloji Bülteni, www.psikolog.org.tr. 2001.
- Koyuncu, M., Tok, S., Canpolat, A. M., & Catikkas, F. (2010). Body image satisfaction and dissatisfaction, social physique anxiety, self-esteem, and body fat ratio in female exercisers and nonexercisers. *Social behavior and personality*, 38(4), 561.
- Kuru E. Sporda Psikoloji. 1.Baskı. Ankara: G.Ü.İletişim Fakültesi Basımevi; 2000.
- Kurt, C., Sağiroğlu, İ., Ömürlü, İ. K., & Çatıkkaş, F. (2017). Associations among handgrip strength, dietary pattern, and physical activity level in Physical Education students. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 3(2), 33-38.
- Kuter M. Öztürk F. Antrenör ve Sporcu El Kitabı. 2.Baskı. Bursa: Bağırın Yayınevi; 1997.

- Mc Quail, Denis ve Sven Windahl, (1997), Kitle İletişim Modelleri, Çeviren: K. Yumlu, İmge Kitabevi. Yayınları, Ankara.
- Onağ ZG, Güzel P, Özbey S (2013): Futbol antrenörlerinin görüşlerine göre, takım başarısını etkileyen faktörler: Nitel bir araştırma. Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi, 4(2), 125-145.
- Öktem, T., Kul, M., Karataş, İ., Hazar, E. B., Gök, U. D., Boz, E., Aksoy, Ö.F.,& Aydemir, U. (2025). Comparison of the Effects of 10 Weeks of Fitness and Kettlebell Workouts on Some Physical Parameters of Sedentary Individuals. Journal of Sport Sciences Research, 10(2), 321-340. <https://doi.org/10.25307/jssr.1660219>
- Önür, N. (2002), Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum, Alp Yayınları, Ankara.
- Öztürk D. (2011). Spor Organizasyonları Düzenleyen İl Temsilcilerinin Karşılaştıkları Problemlerin Araştırılması (Ege Bölgesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Polat, S., Edis, Ç., & Çatıktaş, F. (2019). Isınma seansında uygulanan dinamik ve statik germe egzersizlerinin performans üzerine etkileri. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 31-38. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsbd/issue/44025/527549>
- Review HB, (2000), Etkin İletişim, MESS Yayın, No:325, İstanbul.
- Selağzı, S. ve Çepikkurt, F. (2014). Antrenör ve Sporcu İletişim Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(1), 11-18.
- Sevim, Y.(2006) Antrenör Eğitim İlkeleri, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Taylor, B. (2006). Coaching. In Ferrero, F. (Ed.). British canoe union, coaching handbook. Wales: Pesda Press.
- Tepeköylü, Ö. (2007). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (besyo) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Türkmen İ, (1992). Etkin İletişim Modeli, Milli Prodüktivite Yayınları, s.480, Ankara.
- Turğut, M., Bozkuş, T., Özmekik, M., & Kocakulak, Ş. (2021). Examination of nutritional knowledge levels and nutritional attitudes of badminton athletes. Pakistan Journal of Medical & Health Sciences, 15(12), December 2021
- Turğut, M., & Sarıkaya, M. (2020). Effect of calisthenics exercise program on some liver enzyme values and blood lipids. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 72-81.
- Ulukan, H. (2012). İletişim Becerilerinin Takım Ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- Ulukan, M. (2006). Futbolcuların kulübe bağlılıklarında antrenörlerin liderlik özelliklerinin rolü.

- Usal, A., Aslan, Z., Davranış Bilimleri, s. 200-201, Sosyal Psikoloji, 1. Baskı, Barış Yayınları, İzmir, 1995.
- Usluata, A. (1991). İletişim [Communication]. İletişim Yayıncılık.
- Uslu, S., & Yıldız, M. (2021). Dövüş sporu yapan millî sporcuların değerlere bakış açısı. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 119-130.
- Uslu, S., Badur, K. I., Babur, E., & Ileri, M. (2022). Investigation of some physical characteristics of young elite soccer players in different age groups. *African Educational Research Journal*, 10(1), 26-33.
- Voight, D., (1998). Spor Sosyolojisi (Çev. A. Atalay), Alkım Yayınevi, İstanbul, s.90.s.(118-126).
- Yazar, A. (2024). Karate antrenörlerinin öz yeterliliklerinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Tez YOK Ulusal Tez Merkezi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yaman, M. S., Bar, M., Sarıkabak, M. & Hergüner, G. (2016). Identification of expectations and encountered problems of the middle-school students participating in the sports activities. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3044-3056. doi:10.14687/jhs.v13i2.3683
- Yılmaz, B. (2003). Toplumsal iletişim ve kütüphane. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 11-29.
- Yücel, M.G. (2010). Antrenör-Sporcu İlişkisini Etkileyen Faktörler (Güreş Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zıllıoğlu M. (2003) İletişim Nedir?. 2.Baskı. İstanbul: Cem Yayınevi, s 54

5. BÖLÜM

İDİYOPATİK BOY KISALIĞI VE AĞIRLIK KALDIRMA İLİŞKİSİ: HALTER ÖRNEĞİ

Ömer Faruk, AKSOY¹
Yekta Göksel, OĞUR²
Umut Diyar, GÖK³

¹ Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Bayburt
ORCID ID: 0000-0002-4988-544X E-Posta: omerfarukaksoy@bayburt.edu.tr

² Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt
ORCID ID: 0000-0003-0802-6769 E-Posta: yektagogur@bayburt.edu.tr

³ Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt
ORCID ID: 0009-0008-0554-672X E-Posta: umutdiyargok@bayburt.edu.tr

GİRİŞ

Boy kısılığı, bir bireyin boyunun yaş, cinsiyet ve popülasyon grubuna göre ortalama boyun 2 standart sapma (SD) altında olması olarak tanımlanmaktadır (Wit, Kiess & Mullis, 2011). İdiyopatik boy kısılığı (İBK), boy kısılığının bilinen nedenlerinin dışlanması sonrasına geriye kalan heterojen bir tanı grubudur. Literatürde İBK, büyüme hormonu (GH) eksikliği, Turner sendromu, iskelet displazileri ve diğer endokrin bozukluklar gibi tanımlanabilir durumların yokluğunda boy kısılığı olarak karakterize edilmektedir (Cohen ve ark., 2008).

İBK tanısı, çocukluk çağında boy kısılığı nedeniyle başvuran bireylerin yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır (Ranke & Lindberg, 2010). Bu durumun genetik, hormonal ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Spor bilimleri açısından özellikle ilgi çekici olan noktası, ağırlık kaldırma egzersizlerinin büyüme üzerindeki etkilerine ilişkin yaygın mitler ve bilimsel gerçekler arasındaki farklılıktır. Bu bağlamda bölüm, güncel bilimsel literatür taraması ve kanıta dayalı tıp prensipleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Spor bilimleri ve pediatrik endokrinoloji disiplinlerinin kesişiminde yer alan bu konu, uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli klinik içerikler sunmaktadır.

İdiyopatik Boy Kısılığı ve Teşhisi

İBK, Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi (FDA) tarafından 2003 yılında büyüme hormonu tedavisi endikasyonu olarak kabul edilmiş ve boy standart sapma skorunun (SDS) ≤ -2.25 (≤ 1.2 . persentil) olması durumu olarak tanımlanmıştır (Leschek ve ark., 2004). Bu tanım, pediatrik hastalarda teşhis değerlendirmesinin diğer boy kısılığı nedenlerini dışlaması ve fizyolojik/farmakolojik stimülasyona yanıt olarak büyüme hormonu seviyelerinin 10 nanogram/mililitrenin üzerinde olmasını gerektirir (Grimberg ve ark., 2023).

İBK, iki ana alt gruba ayrılabilir (Ranke & Lindberg, 2010);

- **Ailesel boy kısılığı (ABK):** Çocuğun referans popülasyona göre kısa olduğu ancak hedef boy aralığında kaldığı durum.
- **Ailesel olmayan boy kısılığı (AOBK):** Çocuğun hem referans popülasyonuna hem de hedef boyda göre kısa olduğu durum.

İBK teşhisi, ekarte edilmesi gereken durumları içeren kapsamlı bir değerlendirme sürecini gerektirir. Bu süreç şunları içerir (Wit ve ark., 2011);

- **Ayrıntılı anamnez:** Doğum öyküsü, büyüme paterni, ailesel boy özellikleri.

- **Fiziksel muayene:** Vücut oranları, dismorfik özellikler, puberte değerlendirmesi.
- **Laboratuvar testleri:** Tam kan sayımı, tiroid fonksiyon testleri, IGF-1 ve IGFBP-3 düzeyleri, GH stimülasyon testleri.
- **Radyolojik değerlendirme:** Kemik yaşı tayini, kafatası MR görüntüleme (endikasyon halinde).
- **Genetik testler:** SHOX geni mutasyonları, kariyotip analizi (kız çocuklarında).

İstatistiksel tanımı gereği, herhangi bir popülasyonun %2.3'ü ortalama boyun 2 SD altında yer alır. Ancak bu bireylerin tümü patolojik bir duruma sahip değildir; çoğu normal varyasyonun bir parçasıdır (Ranke & Lindberg, 2010). Pediatrik endokrinoloji kliniklerine başvuran kısa boylu çocukların yaklaşık %5'inde bilinen bir patoloji saptanırken, %15'inde gestasyonel yaşa göre küçük doğum (SGA) öyküsü bulunmakta ve geriye kalan %80'lik grupta herhangi bir patoloji tespit edilememektedir (Cohen ve ark., 2008). İBK insidansı (konstitüsyonel büyüme ve puberte gecikmesi ile ailesel boy kısalığı dahil) yaklaşık 1000'de 23 olarak bildirilmektedir (Leschek ve ark., 2004).

Boy uzunluğunun yaklaşık %80'i genetik faktörler tarafından belirlenmektedir. İBK tanısı alan bireylerin bir kısmında, gelişmiş genetik testler sayesinde moleküler düzeyde bozukluklar saptanabilmektedir.

Bu bozukluklar arasında (Wit, Oostdijk & Kant, 2016):

- **SHOX geni mutasyonları:** İBK'lı çocukların %2-15'inde,
- **GH reseptör (GHR) varyantları:** Parsiyel GH direnci,
- **IGF-1 ve IGFALS gen defektleri:** İnsulin benzeri büyüme faktör eksenindeki bozukluklar,
- **NPR2, NPPC, FGFR3, ACAN gen mutasyonları:** Büyüme plağı fonksiyonunu etkileyen faktörler gösterilmektedir.

İBK'lı bireylerde GH sekresyon paternleri ve IGF-1 yanıtları değişkenlik gösterebilir. Bazı vakalarda normalin alt sınırında GH seviyeleri veya kısmi GH duyarsızlığı söz konusu olabilir (Leschek ve ark., 2004). GH-IGF-1 eksen, lineer büyümede en önemli sinyal yolu olmakla birlikte, parakrin sinyaller, hücre dışı matriks ve kondrositlerin hücre içi mekanizmaları da büyüme plağını GH-IGF-1 sisteminden bağımsız olarak düzenlemektedir (Dauber ve ark., 2014). Bunların yanında beslenme, psikososyal stres, kronik hastalıklar ve uykusuzluk gibi çevresel

faktörler büyüme potansiyelini etkileyebilir. Ancak İBK tanısı gereği, bu faktörlerin rol oynamadığı durumlar söz konusudur (Cohen ve ark., 2008).

Tedavi Yaklaşımları

FDA, 2003 yılında İBK için rekombinan büyüme hormonu (rhGH) tedavisini onaylamıştır. Yapılan meta-analizler, rhGH tedavisinin yetişkin boyunda ortalama 4-6 cm (aralık: 2.3-8.7 cm) artış sağladığını göstermiştir (Bryant, Baxter, Cave & Milne, 2007). Ancak tedavi, kontrollü çalışmalarda kısa dönem büyüme hızında artış sağlarken, yetişkin boy kazancı bireysel olarak değişkenlik göstermektedir.

Randomize kontrollü çalışmalarda, GH ile tedavi edilen grubun yetişkin boyu, kontrol gruplarını ortalama 0.84 SD aşmaktadır (Deodati & Cianfarani, 2011). Tedavi edilen çocukların yetişkin boyu (-1.62 SD), başlangıçtaki tahmin edilen yetişkin boydan (-2.18 SD) anlamlı derecede yüksektir (Hintz ve ark., 1999).

İBK tedavisinde GH dışında araştırılan diğer yaklaşımlar şunlardır:

- **Cinsiyet steroidleri:** Puberte gecikmesi durumunda testosteron veya oksandrolon
- **Gonadotropin salgılatıcı hormon (GnRH) analogları:** Büyüme süresini uzatmak için
- **Aromataz inhibitörleri:** Epifiz kapanmasını geciktirmek için (deneysel)

Direnç Antrenmanı ve Büyüme

Ağırlık kaldırmanın büyüme üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerine ilişkin endişeler, 1960'lı yıllara uzanmaktadır. 1964 yılında Japonya'da yapılan ve ağır fiziksel işlerde çalışan çocukları inceleyen bir çalışma, bu mitin temelini oluşturmuştur. Ancak bu çocukların boy kısalığının yetersiz beslenme ve kronik aşırı yüklenme ile ilişkili olduğu, kontrollü direnç antrenmanı ile karıştırılmaması gerektiği vurgulanmaktadır (Malina, 2006). Güncel bilimsel literatür, uygun şekilde tasarlanmış ve denetlenen direnç antrenman programlarının çocuk ve ergenlerde güvenli ve yararlı olduğunu göstermektedir (Faigenbaum ve ark., 2009).

Malina (2006) tarafından yapılan kapsamlı bir derleme, 22 deneysel direnç antrenman protokolünü incelemiş ve şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Deneysel direnç antrenman programları, pre- ve erken-adolesan gençlerde boy ve vücut ağırlığı büyümesini etkilememiştir.
- Vücut kompozisyonundaki tahminlerdeki değişiklikler değişken ve oldukça küçüktür.
- Kas kuvvetinde anlamlı gelişmeler gözlenmiştir.

Dahl ve arkadaşları (2017) tarafından yayınlanan bir çalışmada, çocuk ve ergenlerde direnç antrenmanının kemik mineral yoğunluğunu artırdığı ve uzun vadeli kemik sağlığına katkı sağladığı gösterilmiştir.

Büyüme plakları (epifiz plakları), uzun kemiklerin uçlarında bulunan ve büyümeden sorumlu kıkırdak bölgeleridir. Bu plakların çevre dokulardan 2-5 kat daha zayıf olabileceği bilinmektedir (Caine ve ark., 2006). Ancak, uygun teknik ve gözetim sağlandığı sürece, direnç antrenmanlarının büyüme plağı yaralanmalarına neden olduğunu bildiren tek bir kontrollü çalışma dahi bulunmamaktadır (Faigenbaum & Myer, 2010).

Myer ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan sistematik bir derleme, çocuklarda direnç antrenmanına bağlı yaralanma oranlarının son derece düşük olduğunu (100 katılımcı-saatte 0.055-0.176 yaralanma) ve bu yaralanmaların çoğunun yetersiz gözetim veya yanlış teknik ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Amerikan Pediatri Akademisi ve NSCA (National Strength and Conditioning Association), çocuk ve ergenlerde direnç antrenmanı için şu prensipleri önermektedir (Stricker ve ark., 2020):

1. Nitelikli uzman gözetimi
2. Uygun teknik eğitimi
3. Kademeli yük artışı (hafta başına %5-10)
4. Maksimal tekrarlar yaş ve gelişim düzeyine göre ayarlanmalı
5. Çeşitli egzersiz modaliteleri (serbest ağırlıklar, makineler, elastik bantlar, sağlık topları)
6. Yeterli ısınma ve soğuma periyotları

Halter ve Boy İlişkisi

Olimpik haltercilerin antropometrik özellikleri, başarı için spesifik fiziksel avantajlar sağlar. 2004 Atina Olimpiyatları'ndaki halter sıklet kategorileri ve ortalama boy değerleri şu şekildedir (Schmitz, 2010):

- 56 kg: 157 cm
- 62 kg: 160 cm
- 69 kg: 166 cm
- 77 kg: 169 cm
- 85 kg: 173 cm
- 94 kg: 175 cm
- 105 kg: 180 cm

- +105 kg: 184 cm

Rio 2016 Olimpiyatları antropometrik verilerinin analizinde, haltercilerin jimnastikçilerle birlikte en kısa ortalama boya sahip sporcular arasında olduğu tespit edilmiştir (Norton & Olds, 2001).

Kısa boyun halter performansında sağladığı avantajlar şunlardır (Storey & Smith, 2012):

- **Daha kısa kaldırma mesafesi:** Bar, daha az mesafe kat etmek zorundadır ($\text{İş} = \text{Kuvvet} \times \text{Mesafe}$).
- **Geliştirilmiş kaldırma mekanizması:** Daha kısa ekstremiteler, mekanik avantaj sağlar.
- **Daha düşük ağırlık merkezi:** Stabilite ve denge avantajı.
- **Göreceli güç avantajı:** Kısa boylu sporcular, vücut ağırlığına göre daha yüksek göreceli güç üretebilirler.

Bir araştırmada, Türk Milli Halter Takımı sporcularının ($n=13$, ortalama yaş: 26.2 ± 14.4 yıl) ortalama boyunun 168.4 ± 7.2 cm olduğu ve boy, vücut ağırlığı ve vücut kütle indeksi (VKİ) ile göreceli kuvvet arasında negatif korelasyon bulunduğu gösterilmiştir (Aydos, Taşkın & Soygüden, 2011). Bu bulgular, daha kısa boy, daha hafif vücut ağırlığı ve daha düşük VKİ'ye sahip haltercilerin göreceli güç açısından avantaja sahip olduğunu göstermektedir.

Birçok ülkede, olimpiik halter için yetenek tarama programları, spor taleplerini karşılayan avantajlı antropometrik özelliklere (daha kısa boy ve ekstremiteler uzunlukları) sahip bireyleri aktif olarak seçmektedir (Ackland, Elliott & Bloomfield, 2009). Bu, haltercilerin kısa boylu olması ile halter antrenmanının boyu kısaltması arasında yanlış bir nedensellik bağlantısına yol açmıştır.

Mevcut bilimsel literatürde, halterciler veya düzenli olarak ağırlık kaldırma egzersizleri yapan bireylerde İBK prevalansını spesifik olarak inceleyen doğrudan çalışmalar sınırlıdır. Ancak, genel olarak direnç antrenmanının büyüme üzerine etkilerini araştıran çok sayıda çalışma mevcuttur.

Falk ve Eliakim (2003) tarafından yapılan bir uzunlamasına çalışmada, 1 yıl boyunca 11-14 yaş arası aktif halterciler izlenmiş ve tam bir yıl sonra, antrenmanları kısıtlayacak veya profesyonel tıbbi müdahale gerektirecek tek bir yaralanma dahi tespit edilmemiştir. Daha önemlisi, katılımcıların boy gelişimleri normal yaş eğrileri ile uyumlu bulunmuştur.

Channell ve Barfield (2008) tarafından yayınlanan bir çalışmada, en az 3 spor yaşına sahip halterci adölesan erkeklerin ($n=18$) boy gelişimi değerlendirilmiş ve kontrol grubu ile karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Szabo ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan bir tekrarlı ölçüm çalışmasında, genç olimpiik haltercilerde (n=15, yaş: 15.3±1.2 yıl) 5 aylık antrenman periyodu boyunca antropometrik ve vücut kompozisyonu değişiklikleri izlenmiştir. Sonuçlar, boy uzunluğunda (1.8-6.7%), vücut kütleinde ve yağsız vücut kütleinde anlamlı artışlar göstermiştir (p<0.05). Bu bulgular, halter antrenmanının normal büyüme ve gelişim sürecine zarar vermediğini, aksine desteklediğini göstermektedir.

Direnç antrenmanının, büyüme hormonunun akut ve kronik sekresyonunu etkilediği bilinmektedir. Yapılan çalışmalar, yüksek yoğunluklu direnç antrenmanının GH ve IGF-1 seviyelerinde geçici artışlara neden olduğunu göstermiştir (Kraemer & Ratamess, 2005). Bu hormonal yanıtlar, uzun vadede büyümeyi baskılamak yerine, kas adaptasyonlarını ve anabolik süreçleri desteklemektedir.

Sistemik derlemeler, çocuk ve ergenlerde direnç antrenmanının kemik mineral yoğunluğunu (KMY) artırdığını tutarlı bir şekilde göstermektedir (Behringer ve ark., 2014). Bu pozitif adaptasyonlar, kemik sağlığını iyileştirmekte ve osteoporoz riskini azaltmaktadır. Ayrıca, kemik üzerine uygulanan mekanik yükleme, büyüme plaklarına zarar vermeksizin osteogenezi (kemik oluşumu) stimüle etmektedir.

Büyüme plaklarının mekanik yüklemeye adaptif yanıtları, fizyolojik sınırlar içinde olduğunda zararlı değildir. Aksine, kontrollü mekanik stres, kondrosit proliferasyonunu ve hipertrofisini destekleyerek longitudinal büyümeye katkıda bulunabilir (Stokes, 2002). Patolojik yaralanmalar genellikle akut travma veya tekrarlayan aşırı yüklenme sonucu oluşur ve uygun antrenman programlarında nadir görülür.

Farklı spor dallarındaki elit sporcuların antropometrik profillerinin karşılaştırılması, spor seçiminin boy üzerindeki etkisini açıklamaktadır:

- **Basketbol:** Ortalama boy 195-200 cm (uzun boy avantaj sağlar).
- **Cimnastik:** Ortalama boy 155-165 cm (düşük ağırlık merkezi ve güç-ağırlık oranı avantajlı). Yarışma düzeyindeki cimnastikçiler genellikle geniş omuzlu, dar kalçalı ve toplum ortalamasına göre daha kısa bir vücut yapısına sahiptir (Yel vd.,2023).
- **Haltercilik:** Sıklet kategorisine bağlı 157-184 cm (kısa ekstremiteler avantajlı).
- **Voleybol:** Ortalama boy 185-195 cm (yükseklik ve erişim avantajlı).

Bu antropometrik farklılıklar, spesifik sporların bireylerin boyunu değiştirdiği değil, belirli fiziksel özelliklere sahip bireylerin o sporlarda başarılı olma olasılığının

daha yüksek olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Mevcut kanıtlar ışığında, spor bilimciler ve klinisyenler için öneriler şunlardır:

- **Ebeveyn ve sporcu eğitimi:** Ağırılık kaldırmanın, uygun şekilde yapıldığında boyu kısaltmayacağı konusunda kanıta dayalı bilgilendirme yapılmalıdır.
- **Gözetimli antrenman:** Çocuk ve ergenlerde direnç antrenmanı, nitelikli antrenörler tarafından süpervize edilmelidir.
- **Bireysel değerlendirme:** Boy kısaldığı endişesi olan gençlerde, kapsamlı pediatrik endokrinolojik değerlendirme yapılmalı ve İBK teşhisi konmadan önce tüm potansiyel nedenler araştırılmalıdır.
- **Kademeli progresyon:** Antrenman yoğunluğu ve hacmi, bireyin gelişimsel olgunluğuna uygun şekilde kademeli olarak artırılmalıdır.
- **Multidisipliner yaklaşım:** Boy kısaldığı olan ve sporla uğraşan gençlerin yönetiminde, pediatrik endokrinologlar, spor hekimleri ve kuvvet kondisyon uzmanları iş birliği yapılmalıdır.

SONUÇ

İdiyopatik boy kısaldığı, çocukluk çağında boy kısaldığının en yaygın nedenini oluşturmaktadır ve genetik, hormonal ve çevresel faktörlerin kompleks etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Güncel bilimsel kanıtlar, uygun şekilde tasarlanmış ve gözetimli direnç antrenman programlarının çocuk ve ergenlerde güvenli olduğunu ve büyümeyi olumsuz etkilemediğini göstermektedir.

Haltercilerde gözlenen boy kısaldığı, halter antrenmanının neden olduğu bir sonuç değil, spor performansı için biyomekanik avantaj sağlayan bir seleksiyon faktörüdür. Kısa boylu bireylerin halter sporunda başarılı olma olasılığının daha yüksek olması, yetenek seçimi süreçlerinin doğal bir sonucudur.

Gelecek araştırmalar, halterciler ve ağırılık kaldırma sporcularında İBK prevalansını prospektif olarak inceleyen daha büyük örneklem gruplu çalışmalar yapmalı, genetik faktörler ve spor performansı arasındaki etkileşimleri detaylı olarak araştırmalı ve erken spesiyelizasyonun büyüme üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmelidir.

KAYNAKÇA

- Ackland, T. R., Elliott, B. C., & Bloomfield, J. (2009). *Applied anatomy and biomechanics in sport* (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Aydos, L., Taşkın, H., & Soygüden, A. (2011). Investigation of the relationship between physical characteristics and relative strength in weightlifters. *International Journal of Sport Studies*, 1(1), 42-47.
- Behringer, M., vom Heede, A., Matthews, M., & Mester, J. (2014). Effects of strength training on motor performance skills in children and adolescents: A meta-analysis. *Pediatric Exercise Science*, 26(2), 191-199.
- Bryant, J., Baxter, L., Cave, C. B., & Milne, R. (2007). Recombinant growth hormone for idiopathic short stature in children and adolescents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (3), CD004440.
- Caine, D., DiFiori, J., & Maffulli, N. (2006). Physcal injuries in children's and youth sports: Reasons for concern? *British Journal of Sports Medicine*, 40(9), 749-760.
- Channell, B. T., & Barfield, J. P. (2008). Effect of Olympic and traditional resistance training on vertical jump improvement in high school boys. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 22(5), 1522-1527.
- Cohen, P., Rogol, A. D., Deal, C. L., Saenger, P., Reiter, E. O., Ross, J. L., ... & Wit, J. M. (2008). Consensus statement on the diagnosis and treatment of children with idiopathic short stature: A summary of the Growth Hormone Research Society, the Lawson Wilkins Pediatric Endocrine Society, and the European Society for Paediatric Endocrinology Workshop. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 93(11), 4210-4217.
- Dahll, J., Øren, Ø., Halldorsson, V., Skaug, E. A., Eftedal, O. S., & Eftedal, I. (2017). Resistance training in youth: Safety and effectiveness. *Tidsskrift for den Norske Laegeforening*, 137(15), 1076-1079.
- Dauber, A., Rosenfeld, R. G., & Hirschhorn, J. N. (2014). Genetic evaluation of short stature. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 99(9), 3080-3092.
- Deodati, A., & Cianfarani, S. (2011). Impact of growth hormone therapy on adult height of children with idiopathic short stature: Systematic review. *British Medical Journal*, 342, c7157.
- Faigenbaum, A. D., Kraemer, W. J., Blimkie, C. J., Jeffreys, I., Micheli, L. J., Nitka, M., & Rowland, T. W. (2009). Youth resistance training: Updated position statement paper from the National Strength and Conditioning Association. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 23(5 Suppl), S60-S79.

- Faigenbaum, A. D., & Myer, G. D. (2010). Resistance training among young athletes: Safety, efficacy and injury prevention effects. *British Journal of Sports Medicine*, 44(1), 56-63.
- Falk, B., & Eliakim, A. (2003). Resistance training, skeletal muscle and growth. *Pediatric Endocrinology Reviews*, 1(2), 120-127.
- Grimberg, A., DiVall, S. A., Polychronakos, C., Allen, D. B., Cohen, L. E., Quintos, J. B., ... & Drug and Therapeutics Committee and Ethics Committee of the Pediatric Endocrine Society. (2023). Guidelines for growth hormone and insulin-like growth factor-I treatment in children and adolescents: Growth hormone deficiency, idiopathic short stature, and primary insulin-like growth factor-I deficiency. *Hormone Research in Paediatrics*, 86(6), 361-397.
- Hintz, R. L., Attie, K. M., Baptista, J., & Roche, A. (1999). Effect of growth hormone treatment on adult height of children with idiopathic short stature. *New England Journal of Medicine*, 340(7), 502-507.
- Kraemer, W. J., & Ratamess, N. A. (2005). Hormonal responses and adaptations to resistance exercise and training. *Sports Medicine*, 35(4), 339-361.
- Leschek, E. W., Rose, S. R., Yanovski, J. A., Troendle, J. F., Quigley, C. A., Chipman, J. J., ... & Cutler Jr, G. B. (2004). Effect of growth hormone treatment on adult height in peripubertal children with idiopathic short stature: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 89(7), 3140-3148.
- Malina, R. M. (2006). Weight training in youth-growth, maturation, and safety: An evidence-based review. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 16(6), 478-487.
- Myer, G. D., Quatman, C. E., Khoury, J., Wall, E. J., & Hewett, T. E. (2011). Youth versus adult "weightlifting" injuries presenting to United States emergency rooms: Accidental versus nonaccidental injury mechanisms. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 25(7), 1870-1876.
- Norton, K., & Olds, T. (2001). Morphological evolution of athletes over the 20th century: Causes and consequences. *Sports Medicine*, 31(11), 763-783.
- Ranke, M. B., & Lindberg, A. (2010). Observed and predicted total pubertal growth during treatment with growth hormone in adolescents with idiopathic growth hormone deficiency, Turner syndrome, short stature, born small for gestational age and idiopathic short stature: KIGS analysis and review. *Hormone Research in Paediatrics*, 73(6), 423-432.
- Schmitz, R. J. (2010). *Weightlifting performance and body proportions*. Saarbrücken, Germany: Lambert Academic Publishing.

- Stokes, I. A. (2002). Mechanical effects on skeletal growth. *Journal of Musculoskeletal and Neuronal Interactions*, 2(3), 277-280.
- Storey, A., & Smith, H. K. (2012). Unique aspects of competitive weightlifting: Performance, training and physiology. *Sports Medicine*, 42(9), 769-790.
- Stricker, P. R., Faigenbaum, A. D., McCambridge, T. M., Council on Sports Medicine and Fitness, & COMMITTEE ON SPORTS MEDICINE AND FITNESS. (2020). Resistance training for children and adolescents. *Pediatrics*, 145(6), e20201011.
- Szabo, D. A., Neagu, N., Teodorescu, S., Pomohaci, M., & Sopa, I. S. (2020). Variation of anthropometric characteristics and body composition of young elite Olympic-style weightlifters: A 5-month longitudinal study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 3931.
- Wit, J. M., Kiess, W., & Mullis, P. (2011). Genetic evaluation of short stature. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 25(1), 1-17.
- Wit, J. M., Oostdijk, W., & Kant, S. G. (2016). Molecular genetic basis of idiopathic short stature. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 30(2), 219-234.
- Yel, K., Güzel, S., Kurcan, K., & Çakır, Z. (2023). Cimnastik branşı ile ilgili lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-36. <https://doi.org/10.30769/usbd.1295113>

6. Bölüm

“SPORDA ÖRGÜTSEL SOSYALLEŞME VE ÖRGÜTSEL DEDİKODU”

Yekta Göksel, OĞUR¹
Ömer Faruk, AKSOY²
Umut Diyar, GÖK³

¹ Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt
ORCID ID: 0000-0003-0802-6769 E-Posta: yektagogur@bayburt.edu.tr

² Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Bayburt
ORCID ID: 0000-0002-4988-544X E-Posta: omerfarukaksoy@bayburt.edu.tr

³ Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt
ORCID ID: 0009-0008-0554-672X E-Posta: umutdiyargok@bayburt.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde spor, birçok sektörlerde önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca iletişim mekanizmalarının etkisiyle kârlı bir tanıtım ve reklam aracı olarak görülmekte; toplumda geniş kitlelerin ilgisini çeken bir eğlence ve gösteri unsuru olarak tüketim sektörünün bir bileşenine dönüşmektedir. Bununla birlikte spor, yatırımcılar açısından ciddi düzeyde ekonomik hareketliliğin yaşandığı, giderek daha cazip hâle gelen bir finansal faaliyet alanı olarak da değerlendirilmektedir (Devecioğlu, 2005).

Değer temelli ilkelere dayanan spor sektörü, çeşitli yönetmelik ve kanunlarla düzenlenen bir alan niteliğindedir. Bu alan, toplumsal ilişkiler ve örgütlenme biçimlerinin iç içe geçtiği bir yapı sergiler. Ancak söz konusu ilişkiler, toplumun genel sosyal ilişki ve kurumlar ağından bağımsız değildir. Kendi içinde bütüncül bir işleyişe sahip olan spor sektörü, farklı sektörleri ve alt sistemleri barındıran toplumsal yapının bir unsuru olarak varlık göstermektedir (Erkal, 1992).

Toplumların ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, gelişim ve ilerlemeyi sürdürebilmeleri, mevcut çatışmaları çözebilmeleri ve yaşam standartlarını yükseltebilmeleri için çeşitli kurumlara gereksinim duyduğu; bu kurumların ise ortaya çıkan ihtiyaç ve sorunların niteliğine göre şekillendiği belirtilmektedir. Bu toplumsal kurumların hedeflerine ulaşmasını sağlayan yapılanmalar ise örgütler olarak ifade edilmektedir (Terzi, 1999). Spor örgütleri de bunlardan biridir (Bilir ve Ay, 2007).

Örgütlerin, belirli amaç ve işlevleri yerine getirmek üzere oluşturulan yapılardan ibaret olmadığı; bunların aynı zamanda insanlar tarafından inşa edilen sosyal gerçeklikler ve karmaşık toplumsal sistemler olduğu ifade edilmektedir (Özden, 2004). Bu bağlamda örgütsel sosyalleşme kavramı ele alındığında, geleneksel anlamda toplum–birey ilişkisinin yerini örgüt–işgören ilişkisinin aldığı görülmektedir. Örgütsel sosyalleşme sürecinde hem örgütün işgören üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmakta hem de işgörenin içinde yer aldığı örgüte uyum sağlama çabası söz konusu olmaktadır (Dönmez, 2016).

Örgütsel bağlamda incelenen bir diğer konu olarak örgütsel dedikodu ise, çalışanlar arasındaki resmî olmayan iletişim ağının önemli bir parçasını oluşturan, örgütsel işleyiş doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyebilen sosyal bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu olgunun örgüt içindeki yaygınlığı, çalışanların bilgi edinme, belirsizliği azaltma ya da sosyal ilişkilerini güçlendirme gibi çeşitli ihtiyaçlarına dayandığını göstermektedir (Stewart ve Strathern, 2004).

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, örgütlerde hem örgütsel sosyalleşmenin hem de örgütsel dedikodunun, örgütsel yapının dinamiklerini

şekillendiren iki temel unsur olduğu söylenebilir. Örgüt kültürünün oluşumu, çalışanların örgüte uyumu, informal iletişim kanallarının işleyişi ve örgütsel iklimin sürdürülmesi bakımından bu iki kavramın birlikte ele alınması, spor alanındaki örgütsel süreçleri daha kapsamlı biçimde anlamaya katkı sunabilir. Mevcut bölüm, söz konusu iki kavramın spor bağlamındaki işleyişini bütüncül bir bakışla ele alarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Sosyalleşme

İnsan, doğduğu andan itibaren öğrenme sürecine dahil olur; ilk olarak bulunduğu ailenin, ardından toplumun ve bir mesleğe sahip olduğunda bağlı bulunduğu örgütün norm ve kurallarını edinir. Sosyalleşme olgusu mevcut süreç ile açıklanabilir. Sosyalleşme, sosyal, kültürel, politik, ekonomik, psikolojik, felsefi ve yönetsel birçok disiplinin ilgi alanına giren ve farklı bilim dalları tarafından açıklanmaya çalışılan kapsamlı bir kavramdır (Balcı, 2003).

Sosyal bilimler perspektifinden bakıldığında sosyalleşme; bireyin belirli bir topluluğa ait davranış kalıplarını benimseyerek o topluluğun bir üyesi hâline gelmesi süreci olarak tanımlanabilir (Tezcan, 1995). Bir başka ifadeyle, bireyin içinde bulunduğu topluluğa aidiyet geliştirmesi ve bu toplulukla bütünleşmesidir (Argon, 2011).

Sosyalleşme kavramının temelinde bir uyum süreci yer almaktadır. Bu süreçte bireyin uygun görülmeyen davranışları grup tarafından dönüştürülürken, uygun görülen davranışları pekiştirilir; böylece bireyin toplumsal yapıya uyumu desteklenir. Kısacası, bireyin sosyalleşmesi, aynı zamanda bir öğrenme süreci olarak değerlendirilebilir (O’Sullivan, 1997).

Sosyalleşme, bireyin toplumsal ilişkiler içinde var olabilmesinden hareketle, toplumla uyum ve uzlaşma yolları arama çabasını ifade etmektedir (Hançerlioğlu, 1993). Bu süreç, yalnızca yakın aile bireyleriyle yaşamak istemeyen ve doğası gereği toplumsal bir varlık olan insanın, diğer bireylerle karmaşık etkileşim biçimleri kurmasına dayanmaktadır (Freedman vd., 1993).

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun tutumlarını, değerlerini, inançlarını ve davranışlarını öğrenip anlamasını sağlayan; yaşam boyu süren bireysel bir süreçtir. Bu süreçte öğrenilen tutum ve davranışlar kültürden kültüre farklılık gösterse de sosyalleşme evrensel bir olgu olup her toplumda gerçekleşmektedir (Taormina ve Bauer, 2000).

Öte yandan sosyalleşme, kişinin toplumun normlarını, değerlerini, tutum ve davranışlarını, uygulamalarını ve sosyal davranış kalıplarını öğrenerek bunları uygulaması sonucunda toplum içinde bir kişilik geliştirmesi sürecini ifade eder.

Öğrenenin birey, öğretenin ise toplum olduğu bu karşılıklı etkileşim süreci doğumla başlar ve bireyin yaşamı boyunca devam eder (İçli, 2002).

Örgütsel Sosyalleşme

Bireyin sosyalleşme süreci, toplumda olduğu gibi örgüt içerisinde de devam eder. Bu süreçte çalışan, zamanla örgüt içinde hangi davranışların uygun görüldüğünü, diğer çalışanlarla nasıl iletişim kurması gerektiğini ve örgütün benimsediği temel değerleri öğrenir. Çalışanlar bu bilgileri hem kişisel gözlemleri yoluyla hem de yöneticiler tarafından aktarılan açıklamalar ve yönlendirmeler aracılığıyla edinirler (Akıncı-Vural, 2003).

Örgütsel sosyalleşmenin, yapısı gereği örgüt işleyişi açısından kritik bir öneme sahip olduğu ifade edilebilir. Zira birey, örgüt içerisinde kendisine verilen rolü benimseyebilmek ve örgüt kimliğiyle uyumlu davranışlar sergileyebilmek için gerekli olan içselleştirme sürecini örgütsel sosyalleşme aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bu sürecin ana amacı, çalışanların örgüte hızlı bir biçimde uyum sağlamasını ve etkin bir üye hâline gelmesini desteklemektir (Aliyev ve Işık, 2014).

Örgütlerde sosyalleşme süreci ile birlikte çalışanların örgüte yönelik bağlılıklarının artması, bu olgunun ilk ve en belirgin sonuçlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte çalışanlarda sadakat duygusunun güçlenmesi de örgütsel sosyalleşmenin önemli çıktıları arasında görülmektedir (Demirbilek, 2009).

Sosyalleşme süreci, bireyin iş arkadaşlarına ve örgüte karşı daha güçlü bir aidiyet geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Sosyalleşme süreci boyunca çalışanlar, örgütte var olan farklı görüşleri, iş süreçlerinde karşılaşılan engelleri ve çeşitli düşüncelere yönelik dirençleri tanıma fırsatı bulurlar. Bu deneyimler, çalışanların demokratik tutumlarını pekiştirirken, örgütsel yaşamda karşılaşılabilecekleri sorunlarla başa çıkabilmelerine de yardımcı olur (Özbaş, 2020).

Dedikodu

Dedikodu, tarih boyunca tüm toplumlarda varlığını sürdüren ve inkâr edilemez bir olgu niteliği taşımaktadır. Bireylerin birbirleriyle kurduğu iletişimle doğrudan ilişkili olan dedikodu, toplumun yapısal bir unsuru olarak değerlendirilmektedir (Dunbar, 2004). Dedikodunun toplum açısından işlevsel bir role sahip olduğu savunulmaktadır. İnsanlar sürekli bir bilgi alışverişi içindedir ve bu nedenle hem kendilerini hem de çevrelerindeki olayları

anlamlandırabilmek için çeşitli durum değerlendirmeleri yapma ihtiyacı duyarlar (Bok, 1982).

Dedikodunun pozitif ve negatif olmak üzere iki farklı biçimde ortaya çıktığı belirtilmektedir (Turner vd., 2003). Pozitif dedikodu, toplumsal açıdan onaylanan davranışlara ilişkin bilgi aktarmayı ifade eder ve bu yönüyle pozitif bir sosyal yaptırım işlevi görür. Buna karşılık negatif dedikodu, sosyal açıdan uygun olmayan davranışlara dair bilgilerin paylaşılmasını kapsar ve bireyler bu tür dedikoduyu negatif bir sosyal yaptırım aracı olarak kullanabilmektedir (Levin vd., 1988).

Dedikoduya konu olan içerikler çok boyutlu bir yapıya sahiptir ve bu içerikler, bireylerin sosyal ve ahlaki değerlere ilişkin duygu, düşünce ve inançlarını yansıtmaktadır (Litman ve Pezzo, 2005). Dedikodunun en dikkat çekici özelliklerinden biri ise, sahip olduğu bilginin hızla ve geniş bir çevreye yayılma potansiyelidir (Ball ve Vincent, 1998).

Örgütsel Dedikodu

Dedikodu, insan yaşamının her aşamasında varlığını sürdüren ve toplumsal yapının önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilen bir olgudur. Çalışanlar arasında çoğunlukla resmî olmayan bir iletişim türü olarak ortaya çıkan dedikodu, örgüt içerisinde hem olumlu hem de olumsuz biçimlerde yayılım gösterebilmektedir (Sönmez vd., 2024).

Bu olgu, kimi durumlarda örgüt kültürü ve yapısal özelliklere bağlı olarak verimliliği olumsuz yönde etkileyebilmekte; başka durumlarda ise çalışanlar arasında rekabeti artırarak verimliliği teşvik edebilmekte ve örgüte uyum sürecini kolaylaştırabilmektedir (Büyükyılmaz ve Koyuncu, 2024).

Dedikodu, sosyal dünyayı anlamada bir araç olmanın ötesinde, grup içi normların korunmasına katkı sağlayan güçlü bir sosyal kontrol mekanizması olarak da işlev görmektedir. Bu çerçevede dedikodu, kimi zaman bilgi akışının hızlandığı ve iş süreçlerinin işleyiş biçimlerinin değiştiği bir iletişim yolu olarak kullanılabilir. Ancak dedikodunun örgütsel yapılarda, özellikle suçlama kültürünün baskın olduğu yerlerde, manipülatif bir araç hâline gelme potansiyeli de bulunmaktadır (Sözen ve Basım, 2023).

Örgütsel iletişimde çerçevesinde olumsuz dedikodunun kontrol altına alınamaması, örgütün amaç ve hedeflerinden sapmasına veya örgüt içinde kabul görmeyen ifade ve tutumların artmasına yol açabilmektedir (Saffery, 2004). Bunun yanı sıra, örgüt içindeki dedikodu, çalışanlar arasında saldırganlık,

intikam alma veya suçlama gibi amaçlarla da gerçekleşebilmektedir (Elias ve Scotson, 1965; Levin ve Arluke, 1987).

Bu doğrultuda dedikodu, sadece bireysel ya da grup çıkarlarını etkilemekle kalmayıp, örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıyı da dönüştürebilecek bir etkiye sahip olabilir. Bu yönüyle dedikodu, örgütsel iletişimin bir aracı hâline gelmekte ve kimi zaman başka yollarla elde edilmesi güç olan değerli bilgilerin paylaşılmasına imkân tanımaktadır (Yıldızcan, 2025).

Örgütsel dedikodunun sonuçları, kuramsal ve ampirik araştırmalar çerçevesinde incelenmiştir. Bu sonuçlar, etkileri açısından temel olarak olumlu ve olumsuz biçimde sınıflandırılmaktadır. Ancak yönetim ve organizasyon literatüründeki çalışmaların büyük bir kısmı, dedikoduyu kuruluşlar açısından zararlı bir faaliyet olarak değerlendirme eğilimindedir. Dedikodunun zaman kaybına yol açtığı, çalışan moralini düşürdüğü ve üretkenliği olumsuz etkilediği öne sürülmektedir (Michelson ve Mouly, 2004).

Sporda Örgütsel Sosyalleşme ve Dedikodu

Günümüz insan yaşamına farklı biçimlerde ve alışılmışın ötesinde nüfuz eden spor olgusu, sahip olduğu toplumsal işlevler nedeniyle önemli bir değer kazanmaktadır (Doğan, 2007). Modern spor; vakıflar, kulüpler, dernekler, federasyonlar ve konfederasyonlar aracılığıyla örgütlenmiş bir yapıya sahiptir. Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren sportif organizasyonların sayısı yüz binleri bulmaktadır (İkizler, 2000).

Tarihsel süreç boyunca sürekli bir değişim içinde olan spor olgusunda hem resmi hem de özel spor yapılanmalarında örgütsel sosyalleşme sürecinin etkili ve verimli biçimde yönetilmesi ve denetlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu sürecin doğru şekilde yürütülmesi, spor sektörü kapsamında ortaya çıkabilecek olumsuzlukları en aza indirirken, sporun birey ve toplum üzerindeki olumlu etkilerinin de en yüksek düzeye ulaşmasına katkı sağlayacaktır (Vural, 2021). Çünkü, örgütsel sosyalleşme sürecinin belirgin ve güçlü olduğu yapılarda çalışanların ortak bir hareket tarzı benimsemeleri daha kolay sağlanabilirken, yetersiz ya da başarısız bir sosyalleşme süreci ise örgüt içindeki iş birliği ve koordinasyonu olumsuz yönde etkilemektedir (Çelik, 2002).

Örgütsel sosyalleşme, çalışanların örgüt içinde diğer üyelerle kurduğu etkileşim ve iletişim sürecini ifade etmektedir. Bu etkileşimsel süreç içerisinde, örgütlerde dedikodu gibi olguların ortaya çıkması da mümkündür (Waddington, 2005). Dedikodu, insanlığın sosyalleşme ve iş birliği çabalarıyla birlikte ortaya çıkan, yüzyıllar boyunca tüm kültürlerde varlığını sürdüren ve çoğunlukla

olumsuz anlamlarla ilişkilendirilen köklü bir kavramdır. İnsanla doğrudan ilişkili bir olgu niteliği taşıyan dedikodu; bireysel, grupsal veya örgütsel düzeyde ortaya çıkabilmektedir (Gürel ve Özşenler, 2020).

Spor örgütleri de dahil olmak üzere çeşitli örgütlerde sosyal ortamın oluşumuna katkı sağlayan dedikodu, çalışanlar arasındaki günlük iletişimin önemli bileşenlerinden biri olarak görülmektedir. Bunun yanında, sosyalleşme süreci ile çalışanların etkileşim ve sinerjisinin birleşmesi, literatürde değinilen bir durumdur (Thomas ve Rozell, 2007; Brady vd., 2017).

Sonuç olarak, sporda örgütsel sosyalleşme ve örgütsel dedikodu olgularının birlikte ele alınması, spor örgütlerinde işleyişi ve çalışan dinamiklerini anlamak açısından önemli görülmektedir. Örgütsel sosyalleşmenin güçlü biçimde yürütüldüğü yapılarda çalışanların aidiyet duygusunun artması, iletişimin güçlenmesi ve iş birliğinin desteklenmesi mümkün olurken; dedikodu gibi sosyal etkileşim unsurlarının ise bu süreçleri hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebildiği söylenebilir. Bu nedenle, spor alanında örgütsel davranış, iletişim yönetimi ve sosyal etkileşim mekanizmaları üzerine yapılacak çalışmaların artırılması hem teorik literatüre katkı sağlayabilir hem de spor örgütlerinde daha sağlıklı bir yönetim ve çalışma iklimi oluşturulmasına yardımcı olabilir. Bu çerçevede, sporda örgütsel sosyalleşme ve örgütsel dedikodu ilişkisini konu alan araştırmaların gelecekte daha kapsamlı ve farklı boyutlarıyla ele alınması önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Akıncı-Vural, B. Z. (2003). *Kurum kültürü ve örgütsel iletişim*, Genişletilmiş Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aliyev, Y., & Işık, M. (2014). Örgütsel sosyalleşme ve örgütsel özdeşleşme arasındaki ilişki: Bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(37), 131-149.
- Argon, T. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel sosyalleşme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Education Sciences*, 6(1), 197-207.
- Balcı, A. (2003). *Örgütsel sosyalleşme: kuram strateji ve taktikler*. Pegem Yayıncılık.
- Ball, S. J., & Vincent, C. (1998). I heard it on the grapevine: Hot knowledge and school choice. *British Journal of Sociology of Education*, 19(3), 377-400.
- Bilir, P., & Ay, Ü. (2007). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün örgüt iklimi ve çalışanların katılımı ile ilgili algılamaları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 43-50.
- Bok, S. (1982). *Secrets: On the ethics of concealment and revelation*. New York, NY: Pantheon Books.
- Brady, D. L., Brown, D. J., & Liang, L. H. (2017). Moving beyond assumptions of deviance: The reconceptualization and measurement of workplace gossip. *Journal of Applied Psychology*, 102, 1-25.
- Büyükyılmaz, O., & Koyuncu, İ. (2024). Whispers in the workplace: How organizational gossip affects the opportunity and prevalence of workplace friendships? *Journal of Research in Business*, 9(1), 3957.
- Çelik, V. (2002). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirbilek, T. (2009). Örgütsel sosyalleşmede işe alıştırma eğitiminin yeri ve önemi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 353-374.
- Devicioğlu, S. (2005). Türkiye'de spor sektörü stratejilerinin geliştirilmesi. *Verimlilik Dergisi*, (2).
- Doğan, B. (2007). *Spor sosyolojisi ve uygulamalı spor sosyolojisine giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dönmez, E. (2016). *Örgütsel sosyalleşme ile örgütsel sessizlik arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Dunbar, R. I. (2004). Gossip in evolutionary perspective. *Review of General Psychology*, 8(2), 100110.
- Elias, N. & Scotson, J. L. (1965). *The established and the outsiders*. London: Frank cass.
- Erkal, E. M. (1992). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Kutsun Matbaa ve Reklamcılık.

Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1993). *Sosyal psikoloji*. (Çeviren Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.

Gürel, E., & Özşenler, S. D. (2020). Dedikodu olgusu: Atasözleri ve deyimler üzerine bir içerik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 975-992.

Hançerlioğlu, O. (1993). *Düşünce tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

İçli, G. (2002). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

İkizler, HC. (2000). *Sporda sosyal bilimler*. İstanbul: Alfa Basım ve Dağıtım.

Levin, J., & Arluke, A. (1987). *Gossip: the inside scoop*. New York: Plenum press.

Levin, J., Mody-Desbureau, A., & Arluke, A. (1988). The gossip tabloid as agent of social control. *Journalism Quarterly*, 65(2), 514-517.

Litman, J. A., & Pezzo, M. V. (2005). Individual differences in attitudes towards gossip. *Personality and Individual Differences*, 38(4), 963-980.

Michelson, G. & Mouly, V. S. (2004). "Do Loose Lips Sink Ships? The Meaning, Antecedents, and Consequences of Rumour and Gossips in Organisations.". *An International Journal of Corporate Communications*, 9(3), 189-201.

O'Sullivan, S. (1997). *Socialisation of the primary school child into a physically active lifestyle* (Doktora Tezi). University of Limerick Faculty of Education and Health Sciences.

Özbaş, M. (2020). *Örgütsel sosyalleşme*. M. Avcı, & E. Kara (Eds.), *Örgütsel Davranış Üzerine Güncel Çalışmalar* (s. 139-158). Hiper Yayıncılık.

Özden, Y. (2004). *Eğitim ve okul yöneticiliği*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Saffery, M. (2004). *Corporaterumors: causes, formation, and refutation* (Master's Thesis). University Of Southern California, Los Angeles.

Sönmez, A. N., Erol, K., & Tuğba, H. (2024). Effects of conflict culture and gossip on employee wellbeing and counterproductive work behavior: Organizational cynicism as a mediator. *Journal of Management & Labor/Yönetim ve Çalışma Dergisi*, 8(1).

Sözen, H. C., & Basım, H. N. (2023). *Dark sides of organizational life: Hostility, Rivalry, gossip, envy and other difficult behaviors*. Taylor & Francis

Stewart, P. J., & Strathern, A. (2004). *Witchcraft, sorcery, rumors and gossip*. Cambridge University Press.

Taormina, R. J. & Bauer, T. N. (2000). "Organizational socialization in two culture: Results from The United States and Hong Kong." *The International Journal of Organizational Analysis*, 8(3), 262-289.

Terzi, AR. (1999). *Özel ve Devlet liselerinde örgüt kültürü* (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi EBE.

Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Thomas, S. A. & Rozell E. J. (2007). Gossip and nurses: Malady or remedy? *Health Care Management*, 26(2), 111-115.

Turner, M. M., Mazur, M. A., Wendel, N., & Winslow, R. (2003). Relational ruin of social glue? The joint effect of relationship type and gossip valence on liking, trust, and expertise. *Communication Monographs*, 70(2), 129-141.

Vural, A. (2021). *Gençlik ve spor il müdürlüğü çalışanlarının örgütsel sosyalleşme düzeylerinin incelenmesi (Bingöl ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, Muş.

Waddington, K. (2005). Using diaries to explore the characteristics of work-related gossip: Methodological considerations from exploratory multimethod research. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*. 78, 221–236

Yıldızcan, A. (2025). *Etik liderlik ve örgütsel dedikodunun akademisyenlerin psikolojik iyi oluşuna etkisi: Bir aracılık modeli* (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.